

CONSILIUL DE IGIENA PUBLICĂ ȘI DE SALUBRITATE
ALU ORASULUI BUCURESCI

RAPORTU GENERALU

ASUPRA

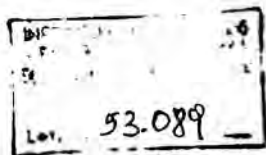
SERVICIULUI SANITARU ALU CAPITALAI

PE ANUL 1883

DE

Prof. Dr. I. FELIX

*Vice-președintele consiliului de igienă publică și de salubritate
ală orașului București*

BUCURESCI

TIPOGRAFIA „ROMANULU”, CAROL GÖBL.

14, STRADA DOAMNEI, 14

1884

MAY 2004

Presentul raport este scris nu numai pentru îndeplinirea prescripției art. 53 din legea asupra serviciului sanitar și pentru a da seama autorității administrative și medicale supreme asupra mersului serviciului sanitar al Primăriei Capitalei în anul trecut, el mai are scopul a informa pe actualul Domn Primar și pe D-nii Membri ai noului Consiliu comunal al Capitalei, asupra stărei igienei și salubrității orașului și asupra unor îmbunătățiri și inovațiuni imperios cerute de interesul sănătății publice.

Funcționarii sanitari ai Comunei sunt însărcinați cu două serii de lucrări: cu lucrări consultative, relative la igiena publică și la salubritate, menite a preîntîmpina boalele într'un mod indirect și cu lucrări curative medicale, care constă în prevenirea directă a boalelor, în căutarea bolnavilor săraci, în constatarea deceselor, în controlarea alimentelor și băuturilor, în facerea de expertise medico-legale.

În cât privește prima serie a acestor lucrări, constatăm că, cu toate că orașul nostru a făcut în cei din urmă ani progrese însemnate în privința igienei publice și că lucrările mari de asanare ce se execută în momentul de față vor înălțura multe isvoare de nesalubritate, ne mai rămâne prea mult de lucrat, pentru ca modesta noastră Capitală să poată rivaliza în privința igienică, nu cu Capitalele statelor a căroră cultură este cu mult mai veche de cât a noastră, ci numai cu orașele de a doua și a treia mână din occidentul Europei, care toate înainteză cu pași gigantiți. Nu este destul ca să se termine lucrările publice începute, ca să se seacă splaiurile noi în tot lungul albiei celei noi a Dimboviței, ca să se mărească rețeaua canalelor, ca să se aducă apă curată în

orașu, ci pe lângă aceste lucrări indispensabile daru costitoare, putemu să mai aducemu igienei o mulțime de îmbunătățiri, care nu reclamă mari cheltueli, putemu să înlăturăm multe rele priu aplicarea mai consciințioasă a regulamentelor municipale.

În privința preîntîmpinării directe a bóleloru, putemu înregistra asemenea unu progresu realizatû în cei din urmă ani, mai ales în vaccinațiune, dar și în această ramură a igienei publice ne mai rămâne multu de făcutu.

Bilanțulu lucrăriloru, care formeză însărcinarea principală a mediciloru comunali, arată unele neajunsuri care reclamă îndreptare imediată; avemu să examinăm înaintea de tóte cestiunea, dacă numai indiferința și ignoranța populațiunei sérace este cauza, că, în casu de bóla, nu recurge la ajutorulu medicalu ce Primăria pune la dispoziția ei, sau dacă mai conlucrează și alte cause dependinte de însuși medicii comunali, pentru că miu de cetățeni lipsiți de avere, nu recurgu în casu de bóla la binefacerile medicinei. Suntemu siguri că sub actuala administrațiune comunala și această cestiune va fi resolutată și că réulu va fi după putința înlăturatû.

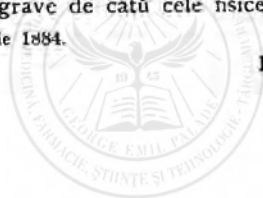
Nesalubritatea și transmisiunea de contagiu nu suntu singurele cause de bóle, lipsa ajutorulu medicalu nu este singura causă a deceselor premature, condițiunile sociale și economice ale populațiunei exercită o influență totu atâtu de puternică asupra vieții și morții, ca tóte cele-l-alte condițiuni igienice împreună. Datele statistice, ce voiu avea onóre a expune în acestu raportu, probéză crescerea unei bóle sociale fórté periculóse, a înmulțirei concubinateloru și a copiiloru ilegítimi și a descrescerii căsătoriiloru, aceste rele influințeză mortalitatea în același gradu însemnatu ca și lipsa de activitate a unui numéru mare de români, cari se mulțumesc cu unu câștigu fórté modestu, ce nu le permite a întreține și a nutri bine o familie, de vreme ce lucrările mai bine plătite suntu făcute de lucrători streini. Léculu în contra acestoru rele este complicatû și nu va da rezultatû de câtu după trecerea unui

timpū ore care, elū constă în combaterea ignoranței și a sērăciei prin educațiune la labóre și la economie, în organizațiunea înțeleptă a muncēi națiionale și cere darū conlucrarea patriotică a tuturor ōmenilorū de bine, de la bărbații de statū carī conducū destinele națiunei și carī stabilescū programele economice după care țera este guvernată, pînă la învătăōrele primare cārora le este datū a cresce mume morale și patriotice.

În medicină există axioma veche, că din momentul ce cauza unei bōle este cunoscută, în cele mai multe casuri acea bōlă este deja pe jumătate vindecată. Să dea Dumneđeu ca acēstă axiomă să se adevereze și în privința bōlelorū sociale și economice, de care suferē societatea romānă din Capitală și carī suntu mai grave de cātū cele fisece.

Bucuresei, Aprilie 1884.

Dr. I. Felix.

PERSONALULŢ SERVICIULŢ SANITARŢ

PersonalulŢ serviciulŢ sanitarŢ alŢ Primăriei s'a compusŢ pînă la finele anuluiŢ bugetarŢ 1883—1884:

La DirecŢiunea serviciulŢ sanitarŢ alŢ Capitalei:

de 1 MedicŢ-şefŢ

1 SecretarŢ

1 ArchivarŢ Ţi copistŢ;

la serviciulŢ externŢ:

de 9 MediciŢ comunali,

2 MediciŢ-VeterinariŢ,

5 Vaccinatori

5 MŢşe;

la serviciulŢ copiilorŢ găsiŢi:

de 1 MedicŢ alŢ copiilorŢ găsiŢi,

1 RevisorŢ,

2 Vătaşoie,

la dispensariŢ (serviciulŢ privegherii femeilorŢ prostituate):

de 1 ComisarŢ sanitarŢ.

În cursulŢ anuluiŢ trecutŢ unŢ postŢ de medicŢ comunaliŢ, devenitŢ vacantŢ prin demisionarea d-luiŢ dr. Butărescu I., actualŢ medicŢ primarŢ alŢ spitaluluiŢ civilŢ din Brăila, a fostŢ ocupatŢ iu urma unuiŢ concursŢ de către d. dr. Roth M.

La punerea în aplicare a nouluiŢ bugetŢ alŢ anuluiŢ 1884-1885 (1 Aprilie 1884) s'a suprimatŢ postulŢ medicalŢ copii-

loru găsiți și orfanii, a cărui însărcinare s'a datu la 2 medici comunali de secțiunii și s'a adăogatu 1 vaccinatoru și 1 mōșă.

Consiliulu de igienă publică și de salubritate alu orașulu București s'a compusū pînă la 1 Aprilie 1884 de persōnele următore:

Președinte: d. Fleva N., Primarū,

Vice-Președinte: d. dr. Felix I., medicū șefū alū orașulu,

M e m b r i i :

D. dr. Andrițianu Nichita, medicū comunalū la colōrea de Negru, secția I,

• dr. Bălan D., medicū comunalū la colōrea de Verde, secția I,

• dr. Butărescu M., medicū comunalū la colōrea de Albastru, secția II,

• dr. Chernbach N., medicū alū copiilorū găsiți și orfanii,

• Constandinescu P., medicū veterinarū alū tăerii,

• Frank A., farmacistū,

• dr. Georgescu N. medicū comunalū alū colōrei de Verde secția II,

• dr. Kereszteny P., medicū comunalū alū colōrei de Galben, secția II,

• dr. Penescu C., medicū comunalū alū colōrei de Galben, secția I,

• dr. Petrini-Galați M., medicū comunalū alū colōrei de Roșu,

• dr. Roth M. medicū comunalū alū colōrei de Albastru, secția I,

• Săvulescu Al., arhitectū alū Primăriei,

• dr. Teodorescu D., medicū comunalū alū colōrei de Negru secția II,

• Vincent L., medicū veterinarū alū orașulu și oborulu.

Secretarū d. Rusescu Ath.

De la 1 Aprilie 1884 d. dr. Chernbach N. a încetatū a mai face parte din acestū Consiliū, iarū în conformitate cu prescripțiunea legii sanitare și cu usulū urmatū de la înființarea

Consiliului, d. Cucu N, Inginer-șef și Director al serviciului tehnic, devine de drept membru al Consiliului local de igienă publică și de salubritate.

Funcționarii sanitari enumerați mai sus nu îndeplinesc singuri toate lucrările care incumbă serviciului sanitar al Comunei. Punerea în lucrare a mai multor măsuri de igienă publică și de salubritate este de competența diferitelor servicii, cu totul independente de serviciul sanitar și chiar de Primărie. Consiliul de igienă a crezut că ar fi util, ca serviciul sanitar să dispună de un mic număr de agenți ai poliției sanitare, investiți cu puterea d'a încheia procese-verbale în limitele competenței poliției comunale. Însărcinați într-un mod exclusiv cu executarea unor lucrări de igienă publică, cu constatarea unor neajunsuri igienice și subordonați capului serviciului sanitar al orașului. Acești agenți ar executa desinfecțiunea în cazuri de boli infecțioase, ar constata diferite abateri de la regulamentele de salubritate, ar controla îndeplinirea diferitelor măsuri de igienă prescrise de medicul comunal pe baza regulamentelor și instrucțiunilor și ar denunța Primăriei o mulțime de neajunsuri igienice care astăzi nu ajung la cunoștința ei. Centralizarea poliției comunale, sub conducerea unui bărbat din școala veche, lipsit de cunoștințe speciale, n'a dat pentru igiena publică rezultate satisfăcătoare; cu începerea noului an bugetar s'a dat poliției comunale o altă direcțiune, care promite că va face din această instituțiune un factor important al administrațiunii comunale și sperăm că nu vom mai avea ocaziune a ne plânge de inactivitatea ei; trebuie să renunțăm dar de o dată la realizarea propunerii Consiliului local de igienă și numai dacă așteptările noastre nu vor fi justificate, vom reveni asupra proiectului d'a se detașa 6 funcționari de la poliția comunală la serviciul sanitar. Acea încercare descentralizătoare a poliției comunale n'ar fi nici periculoasă pentru mersul regulat al serviciilor publice, nici costitoare, căci poliția comunală ordinară s'ar desărcina astăzi de o mică

parte a lucrărilor pe care este chemată a le îndeplini, se înțelege însă de sine că chiar în casul de realizare a propunerii Consiliului de igienă, nu ne vom putea lipsi de concursul onor. Prefecturii a Poliției Capitalei nici de acela al poliției comunale.

Înființarea agenților executivi ai poliției sanitare, dependenți direct de capul serviciului sanitar, a dat rezultate eseculente la Londra, în alte orașe mari ale Marelui Britani și la Viena, unde acești funcționari ai poliției comunale lucrează sub autoritatea medicilor comunali, cari priveghiază lucrarea lor și cari au o răspundere mai mare de câtă medicii noștrii comunali pentru salubritatea circumscripțiunii lor.

Pentru ca medicii comunali să cunoască însă mai bine starea igienică a circumscripțiunii D-lor și pentru ca să se aștepte mai aproape de bolnavii cari au trebuință de ajutorul D-lor, este necesar ca să locuiescă într-însa și nu în altă secțiune decât în aceea în care fac serviciul. Cestiunea șederii tuturor medicilor de color în circumscripțiunile lor nu dată de astăzi; acum 23 ani, când autorul acestui raport a ocupat postul de medic de color, a fost prescriș prin instrucțiunea asupra serviciului ca acești medici să locuiescă în colorea în care fac serviciul. După înființarea postului special de medic-șef al Capitalei, dependente imediat de inspectorul general al serviciului sanitar (anul 1863), această instrucțiune a fost mănținută. Avem înaintea noastră ordinul Inspectorului general al serviciului sanitar d. dr. Davila către primul medic-șef al Capitalei dr. Wehnert, cu No. 3,879 din 7 Iunie 1863, prin care se acordă ultimul termen de Sf. Dumitru 1863, când toți medicii comunali urmăz a avea neapărat locuința în colorea în care au serviciul „după instrucțiunile date”. De la anul 1865, când, în virtutea legii comunale, serviciul sanitar al orașului a trecut de la stat la Comună, această obligațiune n'a fost uitată, în mai multe rânduri Primăria a reînnoit ordinul ca toți medicii comunali să se mute cu locuința în circumscripțiunile d-lor,

diferiți primari cari s'au succedat au cedat înșă rugămintelor unor medici cari locuiau în casele lor proprii, aflate în alte colorii de câtă acelea în cari făceau serviciu. În anul 1880 s'a amănat soluțiunea cesiunii sub pretestu, că obligațiunea șederii medicilor comunali în circumscripțiunile d-loru nu este înscrisă în nici unu regulamentu alu Primăriei Capitalei, că regulamentul generalu pentru serviciul sanitaru de orașe nu pôte servi ca călăușă pentru serviciul în Capitală și că Consiliulu localu de igienă va fi chematū a elabora unu regulamentu specialu pentru serviciul sanitaru alu Capitalei, în care se va înscrie obligațiunea ca medicii comunali să locuiască în circumscripțiunile lorū. Regulamentul asupra serviciul sanitaru alu Capitalei a și fostū elaboratū de către Consiliulu de igienă și presintalū d-lui Primaru cu raportulū vice-președintelū acestu Consiliū No. 273 din 28 Aprilie 1880, Consiliile comunale cari s'au succedatū d'atunci pină astă-dzi n'au avutū înșă timpulū necesaru a lū studia. Nu este în intențiunea noastră ca să solicitămū votarea grabnică a acelu proiectū de regulamentu, elū nu mai corespunde cu condițiunile în care se află astă-dzi serviciul nostru, căci incorporarea serviciul copiilorū găsiți și orfanī în serviciul sanitaru alu Primăriei, sēvēșită în vara anulu 1881 și noua organizațiune a Primăriei din anulū 1884, reclamă modificarea acelu proiectū de regulamentu; ceremū numai ca de astă-dzi înainte nici unu medicu comunalu să nu locuiască afară de secțiunea orașulu pentru care a fostū numitū.

Darea ajutorulu medicalū gratuitū la domiciliulu bolnavilor sēraci este misiunea principală a medicilor comunali. Voiū espune la capitolul XV în ce modū ei împlinescū această datorie; aci este loculū să arētū, că această însărcinare, precum și verificarea deceselorū, reclamă spese de birjă considerabile și că acei dintre medicii comunali cari îndeplinescū datoriile lorū într'unu modū consciințiosū, cheltuescū cu transportulū o parte însemnată din retribuțiunea lorū modestă. Arū fi pôte în interesulū serviciulū ca medicii comunali mai vechi, cari și

aŭ îndeplinită misiunea într'ună modŭ corectŭ, sã se bucure de o gradațiune a salariului, care gradațiune a fostŭ admisã deja pentru vaccinatorii comunali, sperŭ cã la votarea budgetului pentru anulŭ financiarŭ 1885-1886 onor. Consiliuŭ comunalŭ va bine-voi a avé în vedere și acéstã cestiune.

În orașulŭ Iași bolnavii sãraci suntu la domiciliu mai bine cãutați de câtŭ la noi, plãngerile asupra puținei activitãți a medicilorŭ comunali, care cu dreptŭ saŭ cu nedreptŭ se audŭ în Bucuresci adese-orî, nu se pomenescŭ la Iași. M'amŭ cređutŭ darŭ datorŭ a mē informa asupra organizațiunei acestui serviciu în Iași, mai alesŭ asupra misiunei infirmierelor atașate pe lângã medicii comunali și d. dr. Filipescu, mediculŭ șefŭ alŭ aceluŭ orașŭ, a avutŭ buna-voință a mî da acele informațiuni, d-sa m'a asiguratŭ cã de la înființarea infirmierelor serviciulŭ cu multŭ s'a îmbunătătitŭ. Pe lângã fie-care medicŭ comunalŭ funcționézã 2 infirmiere, recrutate în mai mare parte dintre mōșele tinere și fãrã ocupațiune și chemate a face pansamente, diferite manipulații în tratamentulŭ ginecologicŭ, a îngriji mai alesŭ de acei bolnavi cari n'au familie, și a provoca pe bolnavii sãraci ca sã recurgã la ajutorulŭ medicalŭ gratuitŭ. Este darŭ de studiatŭ cestiunea, dacã arŭ fi utilŭ ca sã se înfianteze și în Bucuresci asemenea infirmiere, dacã speșele acesteŭ instituțiuni arŭ fi în raportŭ cu utilitatea ei și în casŭ afirmativŭ dacã ele trebuiescŭ recrutate dintre mōșe sau dintre surorile de caritate.

II.

LUCRĂRILE CONSILIULUI DE IGIENA PUBLICĂ ȘI DE SALUBRITATE ALŪ CAPITALEI

Lucrãrile cele mai importante sãvârșite în anulŭ trecutŭ de Consiliulŭ localŭ de igienã suntu cele urmãtoare :

Studiulŭ mēsurilorŭ de luatŭ în contra lãțirei bōlelorŭ contagioșe și epidemice, propunerea mēsurilorŭ în contra trans-

misiunii bólelorú epidemice contagióse prin scolarí care frecuentá scóla, pregátirea mésurilorú profilactice necesarii pentru casulú dacá Cholera asiaticá arú fi fácútú în anulú trecutú invasiune în Europa;

Propunerea unorú dispoziții pentru ca bolnavii séraci sá nu fie lipsiți de ajutorulú medicalú;

Luarea unorú mésuri de poliție sanitará veterinará, precum propunerea mésurilorú profilactice luate în lunile Iunie și Iulie 1883 în contra turbării cáinilorú, oprirea comerciului cu opinci neargásite, inspectarea serviciulú pentru prinderea cáinilorú vagabondí și pentru depártarea cadaverelorú animale;

Privegherea exercițiului farmaceuticú, inspectii regulate (semestriale) și extraordinare a farmaciilorú din Capitalá, darea avisului asupra unorú dirigenți de farmacii, cererea înființării unei farmacii nooei la oború, intervenirea pentru stricta separare a exercițiului medicalú de celú farmaceuticú în conformitate cu legea, propunerea mésurilorú în contra unorú persóne care exercită medicina în contra legii, propunerea unorú mésuri pentru ca fie-care farmacie din România sá pótá poseda lista tuturorú medicilorú admiși la exercițiulú medicinei în țerá;

Verificarea titlurilorú persónelorú sanitare cari áú cerutú înscrierea în registrele medicilorú, medicilorú-veterinari și dentistilorú din Capitalá, înregistrarea a 6 medici și unú medicú-veterinarú, examinarea a 2 sub-chirurgi;

Propunerea mésurilorú pentru ca în timpulú iernei copiii nóu-náscuti sá nu fie aduși la oficiile stárii civile, propunerea relativá la înregistrarea regulatá a copiilorú náscuti-morți și la înnormintarea copiilorú avortați;

Avisulú asupra 10 casurí de aplicare a regulamentului pentru salubritatea construcțiunilorú, asupra 24 casurí relative la aplicarea regulamentului industriilorú insalubre, între care propunerea Consiliului d'a se impune aparate fumivore unorú industrii cari lucrézá cu mașini cu aburí, avisulú asupra 6 difere alte cestiuni.

Avisul aprobatoru asupra adăogirei unei secțiuni noi la Institutul medicalu „Caritatea” a d-lui profesoru dr. A. Sutz și avisul desaprobatoru asupra cererii de permisiune pentru înființarea unei case de sănătate în strada Stirbei-Voda;

Inspecțiunea scóleloru și internatelorú;

Propunerea unorú mészuri pentru îmbunătățirea salubrității orașului, pentru depărtarea mai regulată a tuturilor necurățenilor din strade, din curți și din case, pentru umplerea unorú gropi și pentru înlesnirea scurgerii unorú ape stătătore, pentru aprovizionarea provisorie a orașului cu apă, pentru închiderea unorú vaduri din albia veche a Dâmboviței;

Privegherea comerțului cu alimente și bețuturi, propunerea mészurilor în contra consumațiunei de ghiață necurăță.

III.

SALUBRITATEA PUBLICĂ.

Marele lucrări publice pentru asanarea Capitalei, începute pe la finele anului 1880, sunt departe de a fi terminate și tóte neajunsurile igienice dependinte de transițiunea, de starea provisorie în care se află o parte a orașului, n'aú pututú fi înlăturate nici pînă astăzi. O parte din albia veche a Dâmboviței, rămasă neastupată pentru ca să înlesnescă scurgerea apelorú meteorice, a devenitú unú colectorú de diferite necurățenii solide și licuide; în vecinătatea unorú case, ale cărorú lături se vërșau mai înainte directú în Dâmboviță, solulú este infiltratú de acele lături; ridicarea nivelului nouilorú splaiuri în raportú cu nivelulú curțilorú, a făcutú imposibilă scurgerea apelorú de plóie și a licuidelorú necurate din multe curți necanalizate și expune terenurile respective la inundațiune și la infecțiune, nouile *canale publice depărtéză* numai într'unú modú fórte restrínsú apele meteorice și lăturile din curțile private și servă de o cam dată aprópe exclusivú pentru scurgerea apelorú de plóie după terenulú publicú.

Înlăturarea acestor neajunsuri nu depinde numai de Primărie, ci ea cere și conlucrarea proprietarilor, dintre care numai un număr mic s'a grăbit să facă pe proprietățile lor lucrările de asanare reclamate de noua stare de lucruri. Articolul 45 alu regulamentului pentru salubritatea construcțiilor (din anul 1878) prescrie cele următoare :

„Proprietarii caselor ce se voru construi din nou în străzile canalizate, voru lua măsuri pentru construirea canalului particular de o dată cu zidirea casei. Proprietarii celorlalte case existente de mai înainte, voru construi canalele particulare în timpul maximal de 5 ani de la publicarea prezentului regulamentu.

„În toate strazile ce se voru canaliza din nou, proprietarii voru fi datori a face canalul particular de o dată cu construirea celui publicu; la casu contrariu Primăria va fi în dreptu a lă face în socotela proprietarului.

Aceste prescripțiuni n'aū fostu pădite de Primărie și de particulari, nici pentru canalele vechi nici pentru cele noue. Aū trecutū mai bine de cinci ani de la publicarea regulamentului pentru salubritatea construcțiilor și numai un mic număr de proprietari aū pusū canalele lor în raportu cu canalele publice vechi, construite de mai înainte, cari aū o întindere de 6431.³⁸ metri liniari, și din acestu micu număr de proprietari mulți aū făcut'o într'unu modu incorectū, vērșându conținutul latrinelor și hasnalelor în canalu, fără permisiune și fără scirea Primăriei; doi sau trei dintre acești proprietari aū fostu dați judecāței, cei-l'alți nici n'aū fostu invitați ca să se conforme cu prescripțiunea regulamentului în cestiune. În cātū privesce canalele noue construite în anii 1882 și 1883, uitarea complectă a regulamentului este și mai tristă. Nouile canale aū avutū la finele anului 1883 întinderea de 23003.³⁹ metri liniari, pentru toate proprietățile aflate în laturile acestor canale s'aū făcutū numai pentru 169 cereri de permisiune pentru construirea de canale secundare între curte și canalul publicu, și din aceste 169 cereri aprobate,

numai 28 au fost realizate, (14 proprietari au legat curțile lor cu canalul public prin canale secundare construite de Primărie în contul proprietarilor și alți 14 au făcut-o prin bună înțelegere cu întreprinzătorul construcției canalelor).

Este de neapărată trebuință ca art. 45 alu regulamentului pentru salubritatea construcțiilor să se observe cu rigurositate și că Primăria să ia măsuri aspre, mai ales în contra proprietarilor cu dare de mână, care în loc de a da apelor necurate din casele lor o scurgere corectă, preferă a le vrsa pe suprafața curții și stradei și a infecta atmosfera și solul; sperăm că ordonanța publicată de curând și reproducă la anexul No. I va îndrepta în parte aceste rele.

Lipsa de apă curată a fost și este cel mai grav dintre toate inconvenientele, timpurii și trecătoare, provocate de mare întreprinderi publice de asanare; voi arăta în capitolul următor întinderca acestui neajuns și măsurile luate pentru înlăturarea lui atât în anul trecut precum și în anul curent.

Dintre lucrările cele mari pentru asanarea orașului, regularizarea cursului Dâmboviței și adâncirea albiei sunt aproape terminate, timpul viitor va constata influența lor salutară. Avem să concentrăm dară totă îngrijirea noastră asupra lucrărilor neterminate, cari sunt pasibile de ore-cari îmbunătățiri igienice și să ne mai ocupăm cu canalele, cu albia veche a Dâmboviței și cu apeductele.

Canalele vechi din Capitală diferă de cele noi construite în anul 1882 și 1883 prin împrejurarea, că cele d'ântăiu permit comunicațiunea liberă între atmosfera canalului și atmosfera stradei, cea ce n'ară prezenta inconveniente în casă când canalele ar fi bine spălate cu apă abundantă și când gurile de scurgere din stradă s'ară ține mai curat de câtă pină acum, de vreme ce canalele cele noi sunt închise ermeticesc prin recipienti de nomolă (sifonci), din cari astă di funcționează deja 212. Inchiderea canalelor prin sifonci, fără aparate speciale pentru *ventilarea canalelor*, va produce pe-

ricole serioase, dacă nu se voru lua măsurî pentru reînnoirea atmosferei din canale, prin țevi speciale conduse pînă la înalțimea învelitōrei caselorū, cari aū fostu propuse pentru tōte canalele și executate într'unū modū imperfectū în strada Clementei, saū prin înlăturarea sifōnelorū și permiterea comunicațiunei directă între canalū și stradă. Acēstă comunicațiune directă nu este periculōsă în casū cāndū canalele suntū bine întreținute. Unii ingineri și igienisti englesi și francesi aū probatū nevētămarea acesteî comunicațiunii în canalele bine spelate. La Bruxelles din 4.100 gurî de scurgere în canalū, 300 suntū deschise și înlesnescū comunicarea acruului din canalū cu strada.

S'arū putea obiecta că pericolulū emanațiilor fetide, de care ne tememū, există numai acolo unde canalele se află în raportū cu interiorul caselorū, că la noi acestū pericolū este darū mai micū, fiindū-că emanațiunile în cestiune vorū eși numai în stradă și acēstă numai cu ocașiunea curățirei recipientilor de nomolū, că, prin urmare, pericolulū există numai pentru sergenții de orașū, însărcinați cu inspectiunea interiorulū canalelorū. Avemū însă datoria nu numai a opri aceste douē rele după aparință mai mici, infectarea timpurarie a atmosferei stradelorū și periclitarea vieței sergenților-canalagit, ci mai avemū să ne gāndimū mai departe, la timpulū apropiatū cāndū succesivū vomū pune canalele publice în raportū directū cu latrinele, cāndū chiarū administrațiunea va împune proprietarilorū desființarea succesivă a hasnalelorū și construirea de waterclosețe cu scurgere directă în canalū.

În raportulū generalū asupra serviciulū igienei publice a Capitalei pe anul 1881 (publicatū în luna Martie 1882) amū avutū onōre a atrage atențiunea onor Consiliū comunalū asupra faptulū menționatū mai susū, că mulți proprietari și aū permisū a pune latrinele și hasnalele lorū în raportū cu canalele publice, fără permisiunea și fără scirea Primăriei și amū expusū părerea că, de și acești proprietari trebuie să se îndatoreze de o cam dată la astuparea comunicațiilorū în-

tre latrine și între canalele publice, este necesariu ca îndată după terminarea canalizării orașului și a aprovizionării lui cu apă, să se dea succesiv *canalelor desiniționea a scote* din oraș nu numai apele de plöe, apele industriilor și lături în genere, ci și *excrementele omenești, desființându-se hasnalele din casele stradelor canalizate*, care dispun de apă în abundență pentru diluarea excrementelor și pentru spălarea continuă a latrinelor printr'unu curențu neîntrerupt de apă. Am demonstrat că canalele cele mai bine construite și întreținute presintă unu pericolu permanentu, din cauză că ele permit descompunerea excrementelor, de vreme ce depărtarea lor imediată în stare prospătă, înainte de a fi descompuse, este cu totul inofensivă, dacă canalele au povernișulu suficientu (pantă suficientă) și dacă latrinele sunt aprovizionate cu destulă apă, că lăturile dau la descompoziția lor produse volatile totu atâtu de vătămătoare ca și excrementele, că amândouë trebuie tratate în același modu și depărtate de o dată, înainte d'a începe fermentațiunea lor. Știința s'a pronunțat, *sistemul „tout à l'égout”* adică sistemul versării în canale a excrementelor solide și licuide, a lăturilor, a apelor industriale și pluviale și a diluării tuturor acestor materii cu multă apă curată, este astăzi considerată ca soluțiunea cea mai perfectă a cestiunei, care de mai multe decenii preocupă igienistii și administratorii; dintre orașele cele mari din occidentul Europei și din Statele-Unite ale Americii, parte a primitu deja acestu sistem (Londra, Berliu, Bruxelles, Frankfurt, Danzig, Hamburg), parte îl introduce treptat (Paris, Viena) și numărul administrațiunilor municipale mai mari, cari se mai opun introducerii acestui sistem este neînsemnat. Din anu în anu se micșorează numărul igienistilor și alu inginerilor care mai pledază pentru depărtarea separată a materilor fecale și a apelor necurate din casă și în literatura igienei a timpului de față au rămasu cu totul isoțai acei cari se mai opun introducerii tuturor excrementelor în canale.

Latrinele neîngrijite, hasnalele rău construite și rău întreținute, sunt o calamitate pentru Capitală, un izvor de boale, o cauză a mortalității premature, care nu o poate înlătura nici regulamentele scrise, nici privegherea polițienescă și numai singura măsură medicală, *desființarea hasnalelor*.

D. Inginerul Bürkli-Ziegler, Consilierul tehnic al Primăriei pentru lucrările publice de asanare a Capitalei, interpelat încă în anul 1882 asupra soluțiunii ce trebuie să se dea la noi cestiune de față, a răspuns că nu trebuie să prejudicăm viitorul, că construcțiunea canalelor noastre nu se opune introducerii materiilor fecale în ele, că această inovațiune ar reclama însă la noi cantități mai considerabile de apă pentru diluarea excrementelor de cât în altă parte, din cauza populațiunii mai rare și a distanțelor mai mari între case. Nu rămâne dar de cât ca să se aducă în oraș și în case o cantitate suficientă de apă, care va permite spălarea eficace a canalelor și introducerea obligatorie a water-closetelor, căci modul corect al depărtării excrementelor nu este o cestiune a viitorului, ci Consiliul comunal actual este chemat a o rezolva, pentru ca să se poată pune în practică îndată după terminarea apeductelor și după introducerea apei în oraș, viitorului aparțin: numai decisiunea ulterioară asupra sorței licuidelor din canale, care astăzi se varsă în Dâmboviță în josul orașului, care licuide în unele orașe se limpedesc în intrul canalului prin diferite proceduri chimice și precipitatului rămas pe fundul canalului se scoate cu lopata, în alte orașe unde sistemul „tout à l'égout“ este adus la perfecțiune, conținutul canalelor este întrebuințat în agricultură și serve pentru irigațiune, pentru îngrășarea diferitelor culturi.

Cestiunea de față fiindu prea importantă, mă rog de cititorii prezentului raport să mă scuze, dacă o tratez mai pe larg și dacă, pentru sprijinirea propunerilor mele, am recurs la o publicațiune oficială streină, apărută pe la finele anului trecut, la mărețul volum publicat de Prefectura

departamentului Seinei, care conține lucrările foarte instructive ale Comisiunii tehnice pentru asanarea Parisului din anul 1883.

Deja în ședința sa din 23 Iunie 1880 Consiliul municipal al Metropolei franceze a decisă desființarea hasnalelor și introducerea excrementelor în canale; vărsarea tuturor materiilor fecale în canalele Parisului s'a părut înșă periculoasă unor persoane susū puse, votul menționat al Consiliului municipal n'a fost îndată aprobat și tocmai pe la finele anului 1882 Prefectul Seinei a numit o comisiune tehnică, compusă din bărbații cei mai autorizați în această materie, din Inspectorii generali de poduri și șosele, Inginerii civili, Igieniști, Arhitecți, dintre cari unii membri ai Institutului Franciei și alte ilustrațiuni ale științei, comisiune însărcinată cu studiarea modului de a înlocui hasnalele printr'un sistem de depărtare a excrementelor mai salubru. Comisiunea a făcut o excursiune la Bruxelles și la Londra pentru a examina la fața locului sistemul „du tout à l'égout” și la Amsterdam pentru a examina sistemul Liernur (golirea pneumatică suterană a hasnalelor prin canale speciale) și a studiat cu minuțiositate scrupuloasă toate detaliile acestei cestiuni. Drept rezultat ea a recomandat administrațiunii Parisului (rap. din 18 Iulie 1883) sistemul „tout à l'égout” ca singura soluțiune corectă a cestiunii, soluțiune executată cu mare succes la Londra și la Bruxelles și a combătut toate obiecțiunile ce arū putea fi ridicate în contra acestei inovațiuni. Dintre detaliile interesante, coprinse în raportul voluminos al comisiunii, menționăm faptul instructiv și pentru noi Bucurescenii, că părțile orașului Paris situat mai josū, sunt totu-d'a-una acoperite de nisce nori compuși de gaze infecte provenite din hasnale, cari nori sunt adesea-ori transportate prin vântul în părțile cele mai salubre ale cetății. Comisiunea crede că hasnalele contribue la frecuența febreilor tifoide, că din cauza hasnalelor în cei din urmă 3 ani la Paris au murit de febre tifoidă 99 din câte 100.000 locuitori, iar la

Bruxelles și la Londra, unde nu există hasnale, numai câte 15 și 23 din 100,000 locuitori. Statistica Bucureștilor pare a confirma această opinie, căci în cei din urmă 5 ani la noi au murit de febre tifoidă pe an în termină mediū 122 din câte 100.000 locuitori.

Scopul principal al marilor lucrări publice ce se execută astăzi în Capitală este *desecarea pământului, scurgerca apelor aflate pe suprafața solului și infiltrate în sol*, înlăturarea inundațiilor superficiale și a celor suterane. Acest scop îl îndeplinesc pe de o parte albia nouă a Dâmboviței, mai profundă de câtă cea veche, pe de alta canalele. Regretăm însă că acea parte a orașului, care are trebuință mai urgentă d'a fi drenată, nu va beneficia îndată de acțiunea însănătoșitoare a canalelor. Dealul-Spirei, de și bântuit de paludism și supus într'un grad superior de câtă alte suburbii la tôte bólele epidemice cari apară în Capitală, din cauza stratului impermeabil de argilă (de lut) aflat foarte aproape de suprafața solului, de desuptul unui strat suptire de humă, care strat impermeabil silesce apa de plôe și lăturile a stagna în stratele superficiale ale terenului, a fost lăsat la o parte de către autorii proiectului de canalizare a orașului; alte suburbii și strade expuse asemenea la stagnațiunea apelor, de și prevădute în primul plan de canalizare, au fost în anul 1883 șterse din acel plan, precum calea Rahovei, stradele Discordia și Leon-Vodă, vecinătatea Usinei de gaz, parte din strada Antim, stradele Brezoianu, Sf. Ion, parte din calea Griviței etc. În centrul orașului a fost suprimat canalul proiectat din strada Patria, stradă infectă din cauza lipsei de lumină directă, provenită din expozițiunea ei nenorocită și din înălțimea mare a caselor în raport cu lărgimea mică a stradei. Asemenea au fost șterse din plan canalele din partea cea mai mare a calei Văcăresci, din partea calei Călărași, din stradele Lutcrană, Fontânei, Sorelui și altele.

Din cauza acestor modifițiuni a rețelei canalelor, nu

s'a putut^ă astupa *șanțul infectă*, destinat^ă a v^{er}sa în Dâmbovița *apele meteorice ce se scurg^ă din Delul^ă-Spirei* pe la spatele casărm^{ei} Alexandria, șanț^ă care str^ăbate stradele Bateriilor^ă, Casărm^{ei}, Lupea, Antim^ă, Sf^ă-ții Apostoli, Gârlița, Rahova, Bibescu-Vodă și Municipală și se varsă în Dâmbovița în apropierea spitalului Brâncovenesc^ă și a vech^{ei} Primării. Pe lângă acest^ă canal^ă deschisă, forțe primitiv^ă, mai există multe alte șanțuri analoge, cari țin^ă loc^ă de rigole în unele strade așternute cu șosea și pavate, în această condițiune se află mai multe strade din suburbia Spirea-Veche, strada Berzei, strada 11 Iunie, partea excentrică a calei Văcăresci, fără a vorbi de șoselele înconjurătoare. T^ote aceste șanțuri, isv^ore permanente de stricarea aerului, ar^ă trebui să dispară de o dată cu canalizațiunea. Este natural^ă că nu se pot^ă canalisa de o dată t^ote stradele Capitalei, este însă de dorit^ă ca ele să fie clasificate după starea lor^ă igienică, după calitatea terenului, după cantitatea de apă care se infiltră în stratele superficiale ale solului și care se suie în zidurile caselor^ă și să se canalizeze cu preferință părțile orașului cele mai nesănătoase.

Nu este destul^ă ca să se termine într'un^ă mod^ă corect^ă marele lucrări începute, administrațiunei mai incumbă datoria importantă de a conserva lucrările publice terminate, d'a nu neglija întreținerea și îngrijirea lor. Încep^ănd^ă cu noua Dâmbovița, avem^ă să veghem^ă ca *malurile ei să răm^ă curate*, ca *locurile de desubtul^ă podurilor* să nu devie ca în trecut^ă receptacule feluritelor^ă necurățeni^ă, avem^ă să înlăturăm^ă cât^ă de cur^ănd^ă t^ote v^{er}sările necurate provisorii care aduc^ă în Dâmbovița în întrul^ă orașului diferite licuide insalubre, (apele necurate de la băi, sp^{el}ătorii, din canalele vechi, din șanțul Antim^ă, etc.), să îngrijim^ă ca depozitele de nomol^ă aflate pe fundul albiei în cantitate considerabilă să se depărteze regulat^ă, ca toți meseriașii și industrialii cari au trebuință de apă să nu așed^ă industria lor^ă în albia riului, să nu o infecte cu dejecțiunile industriei. La capitolul^ă asupra igienei industriale voi^ă avea on^ore a espune vederile mele asupra me^{di}ilor^ă, de a

impăca cerințele industriei cu acelea ale igienei. În câtu privesce întreținerea curată și conservarea canalelor, avem să oprim *versarea lăturilor din stradă în canal*, cerându ca proprietarii să 'și pue curțile în comunicațiune corectă cu canalul, să îngrijim de *spălarea neconținută a canalelor* și de curățirea regulată a recipientilor de nomol.

Onorabilul Consiliu comunal va avea să mai decidă de *sórta albiei vechi a Dâmboviței*, care pe alocurea încă nu este astupată și nivelată, pe care au început însă unii proprietari să o anexeze la proprietățile lor. Interesele salubrității cer că acolo, unde nu se opun obstacole serioase, să se transforme albia veche în stradă publică, căci fie care palmă de pământ conservată sau revindecată pentru terenul public reprezintă un progres al igienei; destulă au greșit diferitele administrațiuni comunale ale Capitalei cari s'au succedat în cei din urmă 25 ani, cându au strimtorat succesiv unele strade vaste, sub pretestu că pavagiul este scump, că alinierea regulată reclamá cedarea către proprietari particulari a unei părți însemnate din domeniul public, să nu repetăm acele erori, ne trebuie rezervoril largi de aeru și de lumină și orice ocaziune pentru cererea acestor rezervorii este bine venită. Póte că ici și colo se va găsi și câte o mică piață care se va putea planta și transforma în square, în grădină publică; orașele moderne nu se pot lipsi de asemenea plantațiuni, cari în timpul verei dau umbră și rócóre acelora, cari nu sunt favorizați de sórtă pentru ca să caute atmosferă mai rócórsă departe de oraș.

Amu ex; usú necesitatea desființării sucesive a hasnalelor, a introducerii tuturor excrementelor în canale și a spălării canalelor cu apă în abundență. Se înțelege însă de sine că canalizarea completă a orașului întregu nu va fi terminată într'unu timpu scurtu, că introducerea inovațiunei propusă nu póte aștepta unu deceniú și mai bine, ci este de doritú că îndată după aprovisionarea stradelor canalisate cu apă abundență să se începă cu desființarea treptată a hasnalelor.

Pe lângă latrinele fără hasnale voru mai exista multu timpu și case cu hasnale, și chiaru după terminarea canalisărei fiecare casă zidită din nou într'o stradă nouă saū în prelungirea unei strade existente, nu se va putea pune îndată în legătură cu canalulū publicū. Avemū dar să mai îngrijimū și astă dî de *construcțiunea mai corectă a latrinelorū și a hasnalelorū și de curățirea lorū mai perfectă*. Plângerile nōstre în contra curățirei negligēte a hasnalelorū, stereotipe în tōte rapōrtele generalī asupra igienei Capitalei, n'au contribuitū la îndreptarea acestui rēu. Ca în trecutū, negligēzā și astādî prea mulți proprietari, datoria cele incumbā în acēstā privință, nu se exercită nici unū controlū asupra hasnalelorū, curățitorii de hasnale suntū fără ocupațiune, compania pentru golirea hasnalelorū cu mașine pneumatice face curățitorilorū ordinarī concurență nu cu golirea hasnalelorū din case private, ci ea trāesce numai din clientela administrațiunilorū publice, a aședămintelorū militare, a spitalelorū civile, a școlilorū, etc. și prețurile exorbitante ce se cerū la noi pentru curățire contribue la nepēsarea proprietarilorū. Lipsesce concurența, doui, trei întreprindētori romāni, înzestrați cu unū materialū mai modernū pentru deșertarea pneumatică a latrinelorū, arū putea aduce în acēstā privință o reformă salutară. Actuala administrațiune comunală a pusū curățitorilorū ordinarī de latrine unū termenū scurtū, pentru ca și ei să îmbunătătescā materialulū lorū și să-lū pue în acordū cu prescripțiunile regulamentului pentru deșertarea latrinelorū din anulū 1877.

În anulū trecutū s'a mai pavatū unū numărū de strade nepavate, a crescutū darū numărulū stradelorū cari suntū regulatū măturate și astū-felū materialulū *serviciulū curățirei stradelorū* devenise insuficientū, căci numărulū căruțelorū (cotigelorū) care depārtēzā necurățeniile din orașū a rēmasū de căți-va ani staționarū; prin noulū budgetū alū Comunei pe anulū 1884—1885 s'a prevēdūtū o mică sporire a acestui materialū. Calitatea măturilorū și modulū întrebuițārei lorū lasă însă

multu de doritü. Agenții serviciului măturatului stradelorü nu suntü tot-d'auna corecți în alegerea locurilorü unde depunü necurățeniile adunate, și mai cu osebire ghiața tăiată după strade, amestecată cu cantități mari de materii putrescibile, este descărcată în centrulü orașului. chiarü pe unele piețe publice, unde se topesce cu încetulü și de unde comunică atmosferei produsele volatile ale fermentațiunei materiilorü organice ce conține. Particularii suntü și mai puținü scrupuloși în găsirea *locurilorü pentru descărcarea băligarelorü și altorü necurățenii* din curțile lorü și locurile a-nume destinate pentru acêsta de Primărie nu suntü singure depozite ale feluritelorü necurățenii. Avemü în orașü și la marginea lui mai multe gropi de nisipü colosale, părăsite, cari trebuie neapêratü umplute, se descarcă în ele câte unü stratü de materii adunate la măturarea stradelorü și curțilorü sau de băligare și d'asupra pământü sănêtosü ori molozü, umplerea acêsta se opercăzä însä förte încetü. Regretămü că la săparea noulü patü alü Dâmboviței și a canalelorü nu s'a utilizatü pentru umplerea gropilorü pământulü prisositü și dorimü ca în campania anului 1884 pământulü ce va rămânea de la canale să se întrebuințeze acolo, unde cerü interesele igienei publice.

În unele din *gropile părăsite din întulü orașului*, precum în aceea din strada Măcelarii (suburbia Staicu), din strada Neptunü (suburbia Popa-Tatu, în gropile Aristia s'aü construitü case miserabile, cari aü devenitü focare tuturorü bólelorü zymotice și reulü nu se va îndrepta în altü modü de câtü prin exproprierea acelorü case, ea se va putea face într'unü timpü cândü lucrările mai urgente, mai imperiosü cerute, vorü fi terminate. Alte gropi, dintre cari menționămü numai cele mai mari, ca cea din strada Popa-Nan, Țepesü-Vodă, Raionu, Gândacii, grópa Procopóia la capulü calei Pievnei, grópa Beneșü la spațele stradei Povernei și cea din strada Țeranii, grópa din strada Viilorü precum și laculü Gramont trebuie să se astupe câtü de curândü, de și Primăria dă proprietarilorü acestorü gropi

concursul ei pentru îndeplinirea acestui scop, d-loru n'arū trebui să rămăe cu totul inactivi în această privință. În unele din acele gropi, precum mai cu osebite în grópa Beneș, se scurgū apele meteorice din tóte stradele circumvecine și întreținū astū-felū într'o fermentațiune continuă materiile organice aflate în grópa.

Laculū din *grădina Cismegiu* otrăvesce atmosfera Capitalei prin efluviile palustre, pe carē le comunică mai alesū suburbiilorū circumvecine. În condițiunile vechi ale orașului îndreptarea acestui rēu a fostū fórte dificilē, după ce însă Dâmbovița din dreptulū Cismegiului a fostū adāncitā, autorulū prezentulū raportū a luatū inițiativa pentru înlăturarea focarului de paludismū din Cismegiu. Actualulū d. Ministru alū agriculturēi, comerțiului, industriei și domeniilorū, informatū de Primărie ca a venitū timpulū pentru asanarea Cismegiului, a convocatū în tóamna anului 1883 o comisiune presidatā de d-sa pentru studiarea cestiunei. Din nefericire ministerulū n'a pututū să se înțelēgā cu Primăria asupra modului de executare a îmbunētățirilorū proiectate și astū-felū s'a perdutū iar-na anului 1883-1884, care ar fi lostū fórte priunciósā pentru executarea acelorū lucrāri. Înțelegerile între Ministerū și Primărie aū începutū din nou și sperāmū că actuala administrațiune municipalā va fi în această privință mai fericitā de cātū predecesórea ei și că Cismegiulū va fi cu totul asanatū în anulū 1884. Asanarea proiectatā urmēzā a consta în desecarea provisorie și în curățirea lacului, apoi în introducerea de apă curatā și în reînnoirea regulatā a acesteī ape. Depārtarea nomolului care acopere fundul lacului și malurile lui vor reclama óre-carē precauțiuni speciale.

Mai rămāne de îndreptatū altū focarū palustru, despre care amū vorbitū mai susū; *laculū Gramontū*, din suburbia Flāmānda, strada Emancipatā din Filaret, proprietatea seminarului Nifon, unde se face culturā de stufi în detrimentulū salubrității orașului și care trebuie astupatā cu desēvērșire.

Stagnarea permanentā a apelorū în *stradele Căprioara, Pa-*

unilor și Ciclopit din suburbia Popa-Tatu a fostu în fine în-
lăturată prin unele lucrări mici, începute în anul 1878 și a-
prope terminate în anul 1883, lucrări menite a înlesni scur-
gerea apelor din acele 3 strade în strada Berzei.

Ordonanța Primăriei No. 8.613 din 18 Augustu 1875 pres-
crie, ca *materiile adunate din măturarea caselor și curți-
lor, residuele bucătăriilor* și alte asemenea substanțe să se
adune în interiorul curței într'o ladă sau butoiu, și să se
depărteze în perioade scurte cu spesele proprietarilor ori lo-
catarilor, transportându-se la locurile a-nume destinate de
Primărie pentru depărtarea necurățeniilor de felul acesta
și a băligarelor. Acastă ordonanță nu este observată, numai
un număr mic de case dispune de gropi speciale zidite și
acoperite pentru băligare, ori de butoie sau lădi pentru adu-
narea materiilor provenite din măturarea caselor și curților,
în unele case aceste materii se aședă liberu într'unu colțu al
curții, din cele mai multe ele se scot în toate zilele în stra-
de și acesta de multe ori în cursul zilei, după ce măturarea
stradelor este terminată. Consiliul local de igienă a arătat
în mai multe rânduri necesitatea unei reforme a serviciului
curățirei stradelor, propunându ca administrațiunea muni-
cipală să îngrijescă direct de depărtarea materiilor provenite
din măturarea caselor și curților precum și a residuelor
din bucătării, cu excepțiunea băligarelor din grajduri. O ase-
menea reformă reclamă însă înmulțirea căruțelor municipale,
prin urmare o mărire a bugetului Comunei și din această
causă realizarea propunerii s'a amănatu din anu în anu. În
momentul de față d. Primarū studiează cestiunea din nou.

Hala mare din piața Ghika este departe de a satisface în-
tr'unu modu perfectu cerințele aprovizionării orașului cu alimente
și acelea ale salubrității. Ca și abatoriul comunalu de la Li
vedea cu duși, hala a fostu construită în condițiuni cu totul
nepotrivite cu trebuințele noastre. Inzestrată cu pivnițe puțin
profunde, reu apărata în contra căldurilor pe veră, ea face
conservarea cărnii foarte dificilă. Condusele de apă aședate

într'unu modu vițiosu, încetéză regulatū a funcționa în timpulū înghețului și în totū timpulū iernei spălarea halei este imposibilă. Cu ocasiunea săpării splaiului în dreptulū halei, inginerii Primăriei au neglijatū a propti trotuarulū din naintea halei și cu surparea lui s'a surpatū și o parte însemnată a canalului care serve pentru scurgerea apei necurate din hală. Astū-felū, necurățenia halei reclamă celū puținū acea îndreptare, de care este pasibilū acestū edificiu rău conceputū și rău executatū, este însă necesarū ca și măcelarii să se deprindă cu ore care disciplină, cu pădirea regulelorū elementare ale igienei.

Chiarū mai necurată de câtū hala este *pscăria*, aședată provisoriu pe noulū splaiū Șerbanū-Vodă lângă podulū Șerbanū-Vodă. Construirea mai grabnică a unei pescării a devenitū absolutū necesară.

Este de doritū ca orașulū să scape în anulū 1884 de necurățeniile cauzate prin nepădirea regulamentului pentru tăierea vitelorū, și prin păsuirea acordată măcelarilorū ca să taie vitele mici în ori ce parte a orașului le convine. Înființarea unui *micū abatoriu sucursalū pentru miel* în întrulū orașului, proiectatū în anulū 1882 și 1883, a întâmpinatū dificultăți, căci elū nu se pôte instala la unū locū necanalizatū și lipsitū de apă. De o cam dată nu se pôte permite tăerea micilor în altă parte de câtū la tăerea comunală de la Livedea cu duți.

Serviciulū depărtării cadaverelorū animale din orașū va fi în anulū 1884 cu totulū reformatū, despre această reformă voiū avea onóre a vorbi la capitolulū asupra igienei industriale și la acela asupra poliției veterinare.

Capitala nu pôte să rămăie mai multū timpū lipsită de unū numărū suficientū de urinare (pisori) publice. Este adevăratū că ele se potū înființa numai în stradele canalizate și aprovizionate cu apă, darū chiarū în centrulū orașului, care însușesce deja astădi aceste condițiuni, numărulū lorū este de parte de a satisface cerințele publicului, care le înlocuesce singurū într'unū modū puținū decentū și nesalubru. Latri-

nele publice din piața sf. Antonu, de la hala mare și din piața Amzii se află mai totdeauna într'o stare foarte necurată.

Este necesară ca să se destineze locuri bine pavate ca *stațiunile pentru birjarî și căruțași*. Staționarea lor pe terenuri nepavate s'eu rău pavate produce infecțiune a atmosferei și a solului și devine nesuferită pentru vecini

Actuala administrațiune comunală se grăbesce a înlătura, după putință, relele ce rezultă din mulțimea *proprietăților neîmprejmuite* din orașu, obligându proprietarii respectivi la îngrădirea locurilor virane neîngrădite. Este însă necesară ca împrejmuirile să fie destul de înalte, pentru ca să nu se arunce diferite necurătenii peste ulucele care înconjoară acele locuri virane.

IV.

A P A

Amu arătată mai susă că între neajunsurile timpurii ale anului trecutū, cauzate prin lucrările mari de asanare, lipsa de apă curată a fostū celū mai gravū. Lucrările Dâmboviței au cerutū ca să se introducă în albia vechiă și în cea provisorie a Dâmboviței unū volumū mai micū de apă de câtū celū obicinuitū, diferitele necurătenii vărsate în gărlă în întrulū orașului au fostū darū și mai puținū diluate de câtū mai înainte și astū-felū numeroșe familii au fostū silite să alégă între a-provisionarea cu apă infectă și între aducerea apei din depărtare, plătind'o sacagiilorū cu prețuri exorbitante. Scumpetea apei a lovitū mai tare locuitorii unor suburbii mai excentrice, care mai înainte se serviau de apă de puțū, după adâncirea albiei Dâmboviței puțurile mai puținū profunde, chiarū dintr'o distanță mare de la gărlă, au secatū cu desăvârșire. Înmomentulū începerii regulării cursului Dâmboviței Capitala a avutū aproximativū 1800 puțuri (la recensămîntulū din anulū 1878 s'au număratū 1764 puțuri), din care aprópe a treia

parte a secatū în urma adâncirii gârlei. Este posibilū ca frecuența mai mare a febreleorū tifoide și numărulū mai mare de decese din acéstă bōlă, înregistrată în anii 1882 și 1883 (în anulū 1882 237 și în anulū 1883 279 decese) depinde de calitatea rea a apei de beutū. Fosta administrațiune comunală a îndreptatū acestū reū pentru o parte a orașului, pentru cursulū inferiorū alū Dâmboviței, din josū de suburbia Sf-ții A. postoli, prin înființarea succesivă a 7 fontāni cu apă de isvorū pe noile splaiuri, 2 pompe pentru apa Dâmboviței pe podurile Șerban-Vodă și Radu-Vodă și 7 fontāni pe drumulețele malulū Dâmboviței; apa de isvorū din acele fontāni este aprōpe liberă de substanțe organice, prin urmare cu desevērsire curată, singurulū defectū alū ei constă în cantitatea mai mare de sāruri calcare ce conține și din cauza căroră se altereză gustulū ei după ce a statū mai multū timpū și după ce s'a volatilisatū acidulū carbonicū, cu tōte acestea ea este cu multū mai salubră de câtū apa luatā din Dâmboviță în întrulū orașului. Partea superiōră a Capitalei. de la Mihaiū-Vodă pînă la Cotroceni, a remasū lipsită de apă curată și vadurile necurate din acea parte a Capitalei aū fostū menținute pînă în timpulū de față; actuala administrațiune comunală se grăbesce însă cu lucrările, menite a aproviona îndată și partea superiōră a orașului cu apă mai bună și a pune în practică propunerea autorului acestui raportū, instalândū pompe la podurile Mihaiū-Vodă, Sf. Ilie, Apolonū, Sf. Elefterie și Cotroceni.

La aprovizionarea centrului Capitalei cu apă, mai jōcă și astăzi stabilimentulū municipalū de apă de la Mihaiū-Vodă rolulū principalū. Din nenorocire apa împărțită în orașū prin pompele aceluī stabilimentū este fōrte necurată, încărcată cu substanțe organice provenite din diferite dejecțiuni, care se vērșă în albia vechiā și în cea provisiōră a Dâmboviței. Peste puținū și acestū neajunsū va fi îndreptatū, prin aducerea de apă din noua albic a Dâmboviței, luatā pe la Cotroceni și condusă prin țevi speciale pînă la stabilimentulū fontānelorū. Mașinele cu vaporū ale stabilimentului n'aū des-

tulă forță pentru a putea corespunde cu cerințele crescânde ale salubrității, din această cauză spălarea canalelor publice, chiar din părțile orașului îndestrate cu fântâni, a fost în anul trecut cu totul neglijată. Proiectul d'a se înființa la șosea o cameră suferană cu stăvilare, pentru spălarea puternică a unor canale vechi, merită totă atențiunea administrațiunei comunale.

Unii sociologi consideră consumul de apă ca măsura sigură a gradului de cultură a unei populațiuni óre-care; dacá această opiniune este justă, ne putem felicitá, cáci Bucurescenii ne mai fiindu mulțamiți nici de calitatea nici de cantitatea apei ce au întrebuintatú pîná acum, administrațiunea municipală a fostú datóre a satisface cerințele crescânde ale consumatorilorú, simțulú mai dezvoltatú de curățenie și exigențele legitime ale igienei și de sigurú că va satisface și trebuințele industriei noastre, aflată încă în pruncie, cáci ea nu póte progresa și prospera fără abundență de apă.

Construcțiunea apeductelorú, care vorú aduce în orașú apă luată din Dâmbovița la Bucu și filtrată, a începutú deja în anulú 1883; așteptámú cu nerăbdare ca ea să înainteze și să se termine mai repede. Proiectele aprovizionării cu apă promitú, după calculele matematice, a introduce în Capitalá pe fie care secundá 7 metri cubi de apă curată, a ne da pentru fie-care locuitorú pe ói 200 litri de apă, cantitate după aparență abundență, pentru câte-va decenii, pîná cândú numérulú locuitorilorú nu va întrece suma de aproximativú 300,000, óicú după aparență abundență, cáci nu ne aflámú în condițiuni analoge cu alte Capitale, cari au o populațiune mai désă, unde prin urmare se vérsá în canalele pentru fie-care metru de lungime a canalulú o cantitate mai mare de apă, de câtú partea care va cădea la noi pe fie-care metru de canalú și unde terenulú publicú fiindú în raportú cu numérulú locuitorilorú mai micú, elú reclamá de fie-care locuitorú mai puținá apă pentru stropire și spălarea stradel de câtú la noi. Trebuie să întrebuintámú însă bine această apă, să cumpánimú bine partea din acestú

200 litri care va fi destinată pentru consumațiunea ómenilor și animalelor, pentru trebuințele casnice și industriale și partea ce se va întrebuița pentru terenul public îngrijit de administrațiune, adică pentru stropirea și spélarea stradelor și pietelor, pentru spélarea canalelor și latrinelor publice, pentru udarea plantațiilor, și pentru stingerea iaccndielor. Vom consuma mai multă apă pentru spélarea canalelor de câtu alte orașe, din cauza întinderii vaste ce trebuie să dăm rețelei canalelor în raportu cu numărul locuitorilor. Pentru ca să nu cădem în erorile comise în această privință de unele administrațiuni comunale, este bine să facem astăzi deja comparațiune între consumul de apă din cele două capitale principale ale Europei. La Londra interiorul caselor este mai curat de câtu strada publică, din cauză că cea mai mare parte a apei consumată se întrebuițeză în casă, din totă apa introdusă în orașul Londra casale consumă 80% și serviciile publice (strade, piețe, grădini, canale) 20%. La Paris găsim proporțiunea inversă de consum de apă și prin urmare rezultatul invers, domeniul public este mai curat de câtu interiorul caselor, căci serviciile publice ale Metropolei franceze consumă 75% din cantitatea totală de apă, rămând pentru interiorul caselor 25% și cu toate acestea 30,000 de case mai sunt fără legătură cu apeductele. La Paris apa aparține Comunei și ea nu face economii pentru serviciile publice, dar particularii o plătesc după cantitatea consumată, la Londra apa este proprietatea societăților și a întreprinderilor particulari cari o vîndu Comunei și particularilor.

Am crezut utilu ca să luăm aminte aceste fapte și să învățăm din ele, că după terminarea aprovizionării orașului cu apă din Dâmbovița filtrată, adusă de la Buceu, să dăm cetățenilor libertatea a consuma în ore cari limite cantitatea de apă ce vor voi, să nu cerem omului sêracu ca să o plătesc după cantitatea consumată, pentru ca să nu încuragăm necurațenia, ci costul apei consumate să fie în raportu cu chiria casei, cu escepțiunea așezămintelor industriale, a grădinelor

private, a grajdurilor de cai de lux; să nu permitem însă nici unui proprietar să lăsa casa fără apă, aprovizionarea caselor cu apă în abundență trebuie să fie obligatorie pentru toți, căci acela care nu îngrijese de curățenia casei, curței, la-trinei și a scurgerilor din curte, infectă și casa și curtea vecinului. Din momentul daru ce Primăria cu onor. Consiliu comunal voru admite principiul desființării hasnalelor și a versării excrementelor în canale (și sperăm că o voru face în curindă), trebuie să prescrie neapărată introducerea apei în toate etagele caselor și înființarea obligatorie a waterclosetelor bine construite, ca singura măsură care asigură diluarea suficientă a materiilor fecale.

După cantitatea de apă prevădută în proiectul de aprovizionare a Capitalei cu apă, se pare că autorii acestei lucrări nu s'au gândit la necesitatea desființării hasnalelor și a depărtării excrementelor prin canale, căci autorul principal al proiectului, învățatul inginer d. A. Bürkli-Ziegler, a expus în scrierile d-séle necesitatea d'a se da cantități relativ mai mari de apă de câtă cele cari se voru aduce în Capitala noastră, orașelor canalizate fără hasnale, unde materiile fecale se depărtază prin canale, și acesta într'unu timp când cerințele respective erau chiar mai modeste de câtă astăzi. Într'o publicațiune importantă (A. Bürkli, Anlage und Organisation städtischer Wasserversorgungen, Zürich 1867) D. Bürkli-Ziegler dice, că în orașele cu unu consum modest de apă se reclamă de la 135 pînă la 189 litri de apă pe zi, pentru fie-care locuitor, că orașele cu canale bine spălate întrebuintază însă de la 203 pînă la maximum de 270 litri pe zi pentru fie-care locuitor, și că este utilă ca să fim în stare a asigura orașului totu-d'auna această cantitate maximală. Capitala noastră fiind puținu populată în raport cu întinderea terenului și a rețelei canalelor necesarii și avându în proporțiune cu populațiunea unu număr mare de cai și trăsuri, este naturală că vomu avea trebuință de o cantitate de apă mai mare de câtă orașele occidentale pentru întreținerea unui

curentu puternicu de apa in canale, caci aceasi cantitate de apa se va versa peste o intindere longitudinala de canalu cu multu mai mare de catu in alte orase. Afara de acesta avemu in proportiune cu populatiunea unu numaru mare de cai si trasuri, care consuma asemenea multa apa. Autorii cei mai noui, ca B. Salbach si G. Wolffhugel, calculeza cantitatea de apa necesara pentru unu calu cu 50 litri, pentru o trasura cu 65 litri pe di, König-Poppe pentru unu calu cu 75, pentru o trasura cu 70, pentru o bac cu 300, pentru o masina cu aburi de la 35 pina la 800 litri pe di, pentru o singura stropire de 100 metri patraii de strada cu 100 litri.

Cantitatea apei de adusu in orasu fiindu insa calculata pentru unu numaru de locuitori mai mare de catu celu actualu, este probabilu ca ea va fi de o cam data suficienta pentru aprovizionarea abundenta a caseloru, pentru spalarea eficace a canaleloru, pentru alte servicii publice si pentru industria.

La alegerea materialulu pentru conductele de apa din curti si din case si in generalu pentru ramificatiunile conductelor de calibru micu, igiena are unu dreptu a fi consultata. Stiinta a condamnatu tuburile de plumbu curatu, care se mai intrebuinteaza astazi la noi pentru acestu scopu. Expositiunea de igiena din Berlin din anul 1883 a fostu in acesta privinta forte instructiva, atatu prin demonstratie a prefaceriloru ce unele ape sufera la trecerea prin asemenea tuburi, precum si prin aratarea de tuburi de calibre forte mici, fabricate dintr'unu aliagiu de plumbu si de cositoru si de alte tuburi de plumbu imbracate pe din intru cu unu stratu de cositoru; cele din urma, forte flexibile, suntu considerate ca cele mai bune pentru conducerea apei in interiorulu caseloru

Dupa ce noua aprovizionare a orasulu cu apa va fi terminata, totu se va mai servi o parte a populatiunii cu apa de isvoru de la Filaretu si Herestruiu si cu apa de puu. Ne va incumba daru datoria controlulu puuriloru si vomu fi pote chemaai a cere inchiderea unor puuri, cari dau apa improprie pentru consumatiune, daru n'a venit u inca timpul pen-

tru această lucrare, căci astăzi unii locuitori mărginași sunt siliți a se servi cu apă rea de puț în lipsa alteia mai bună.

V.

IGIENA LOCUINTELOR ȘI A EDIFICIELOR PUBLICE.

Știința a stabilit principiul, că locuințele omenești pot fi numai atunci salubre, când locuitorii lor nu sunt constrinși prin lipsa de teren să se aglomereze pe locuri relativ mici și să suprapună mai multe etaje, pentru a repara imposibilitatea întinderii orizontale a caselor prin întinderea lor în direcțiune verticală. Capitala noastră are o întindere destul de mare, care îi permite să se conforma cu toate prescripțiunile igienice moderne, relative la așezarea caselor și a stradelor. În orașele mari mai sănătoase din occidentul Europei, fie-care locuitor dispune în termin mediu de o suprafață a terenului pînă la maximum de 60 metri pătrați, Bucureștii avîndu o întindere teritoriale de 45.000.000 metrii pătrați vin la fie-care locuitor în termin mediu 200 metri pătrați. În loc să ne folosim de această condițiune rară, imităm capitalele occidentului în cea ce au mai vițios, aglomerîndu-ne în centrul orașului, pentru ca să rămîie neutilizate maidanele vaste de la periferia lui.

La recensămîntul din anul 1878 Capitala a avut 20323 case, din care 522 cu 20 pînă la 30 locuitori, 68 cu 50 pînă la 100 locuitori și 19 cu mai mult de cît 100 locuitori, casarmele, alte așezăminte militare precum și diferitele fabrici cari nu servă de locuință permanentă, nu sînt coprinse în acest număr de case. De la anul 1878 numărul caselor locuite de mai multe familii devine din an în an mai mare și în centrul Capitalei numărul caselor locuite de cîte o singură familie se micșorează necontenit, într'o proporțiune care trebuie să neliniștească pe acei cari știu să aprețuească însemnătatea acestui fapt.

Pe baza art. 13, 118, 119 și 120 din legea sanitară administrațiunea comunală a dată Capitalei în anul 1878 un regulament pentru salubritatea construcțiilor și a locuințelor, care s'a pus în lucrare pentru prima oară în primă-veră anului 1879. Eficacitatea regulamentelor nu depinde numai de cunoștințele și de experiența acelor care le redigează, ci și de bună voință, de înțelepciunea și de spiritul de dreptate acelor care le execută. Această bună-voință și înțelepciune, acest spirit de dreptate a lipsit însă adese-ori acelor, care sunt chemați a aplica regulamentul sus menționat. În cursul celor 5 ani s'a construit o mulțime de case noi în contra prescripțiilor regulamentului în chestiune, termenul prescripției de acel regulament, pentru aducerea în stare corectă a caselor aflate în condiții insalubre, a trecut și proprietarii acelor case nu s'a conformat cu prescripțiile care i privesc, astăzi orașul s'a învâțit cu edificii frumoase pe din afară, al căror exterior satisface gustul estetic, dar interiorul multora din aceste clădiri este departe de a îndeplini cerințele igienei.

Chiar primul articol al regulamentului asupra salubrității construcțiilor și locuințelor, care repetă prescripțiunea respectivă a regulamentului pentru menținerea curățeniei în stradele și piețele Capitalei din 1867, cere ca și locurile virane să fie împrejmuite, n'a fost pădit, multe din ele au devenit depozite de felurite necurătenii, chiar serviciile municipale au găsit mai comod a descărca pe acele locuri diferite materii necurate de cât a le transporta afară din oraș; nu este mai mult de cât o lună de când s'a luat din noile către actuala administrațiune comunală măsuri mai energice, pentru aducerea la îndeplinire a prescripțiunii acelui articol.

Articolul al doilea al regulamentului în chestiune prescrie, ca fie care casă care se va construi sau reconstrui să aibă o curte, care nu pte fi mai mică de cât a treia parte din suprafața proprietății întregi, că curtea să fie nivelată și asermentată cu pavagiu de piatră sau de lemn, cu pietriș sau asfalt.

În contra prescripțiunii acestui articolu se construe pe fie care anu o mulțime de case fără curte suficientă și astu-felū se schimbă, pe nesimțite, caracterul igienic alu orașulu, casele sănătoșe, înconjurate din tôte părțile de aerū și de lumină, suntū cu încetulu înlocuite prin clădiri insalubre, strinsū lipite una de alta, în care nu potū intra rațele bine-făcătore ale sórculu, casele pentru câte o singurā familie disparū și facū locū unorū clădiri întinse în cari suntū îndesați numeroși locuitori, și acēsta nu numai în centrulū Capitalei, unde terenurile sunt scumpe, ci și în părțile ei mai puțin centrale. De vreme ce astădi suburbiile înființate din nou în orașele mari ale Angliei și Germaniei se compunū în cea mai mare parte din case construite după „cottage-system“, adică din edificii destinate pentru câte o familie în parte, noi facemū contrariulū și distrugemū casele pentru câte o familie în parte, pentru ca să putemū aglomera mai multe familii într'o singurā clădire. Numai unū micū numărū dintre casele construite de curindū în Capitală au curțile pavate, majoritatea caselorū noi au curți cu totul necurate.

Articolulū 3 din regulamentulū asupra salubrității construcțiunilorū a prescrisū mēșura fôrte salutarie, ca înălțimea caselorū, aflate în fața stradei și nu retrase în curte, să fie mai mică de câtū lărgimea stradei. Acēstā prescripțiune, care a avutū scopulū a opri aglomerațiunea multorū locuitori sub unū singurū acoperemintū și a asigura lumină și aerū tuturorū etagelorū (căci casele înalte din strade relativū înguste suntū expuse la umbră neconținută și prin urmare la umeđelā), a atrasū administrațiunei nōstre comunale lauda din partea ómenilorū de sciință competentī, și unulū dintre igienistiī cei mai autorisați, Vice președintele comisiunei a locuințelorū insalubre din Paris, a recomandatū acēstā prescripțiune administrațiunei municipale a metropolei franceșe (*Annales d'hygiène publique*, an 1883) On. Consiliū comunālū alū Capitalei nōstre a fostū însă de altā părere și fără a consulta persōne competente, a înlăturatū acēstū articolū alū regulamentulu pen-

tru salubritatea construcțiilor prin modificarea regulamentului pentru construcții și alinieri, prescriind în anul 1881 prin art. 32 alu acestui din urmă regulamentu, că casele pe Bulevard nu pot avea mai puțin de 3 etaje și că casele din 53 strade principale vor avea cel puțin 2 etaje; în urma reclamațiilor a mai multor cetățeni numărul acestor 53 strade a fost însă redus la acela de 38, printr'unu votu alu onor. Consiliu comunalu din 9 Martie 1883. Tot de o dată însă onor. Consiliu comunalu a numitu la 9 Martie 1883 o comisiune pentru revizuirea regulamentului pentru construcții și alinieri, acestu votu însă n'a fostu pusu în lucrare și Comisiunea n'a fostu nici o dată convocată. Tot astu-felū ca cele d'ântaiū 3 articole nu se observă prescripțiunea art. 4 al regulamentului pentru salubritatea construcțiilor, care opresce înființarea caselor de gardū lipite cu pământu, căci în ocolulu alu treilea se mai construie și astăzi asemenea case, nici cele ale articolulu 6, care precisază ca locuințele din etagiulu de josū să fie ridicate d'asupra stradei cu cel puțin 35 centimetri, afară de casulū cândū vorū avea suterane de desubtu, nici cea a art. 7 și 8 care asigură tuturor camerilor lumină și aerū. Astu-felū se înființază în părțile periferice ale Capitalei nisce căsuțe miserabile, cari n'arū trebui să fie tolerate nici în tirgușore sau sate.

Prescripțiunile capitulu V din regulamentu în cestiune, relative la latrine, suntu cu totul uitate, serviciulu tehnicu alu Primăriei tolerază și permite chiaru construirea de case cu neglijerea absolută a art. 9, care cere ca fie-care apartamentu de familie să aibă latrină osebită, că restaurantele, birturile, cărciumele, cafencele și cofetării cafencele să aibă latrine și urinare, a art. 10, 11, 12, 13, 14, 15 și 16 cari nu permitu nici construcțiunea de hasnale permeabile nici înlocuirea lorū prin butoie cătrânite, a art. 18 care regulază ventilațiunea, a art. 19 care asigură latrinelor lumină și aerū, a art. 30, 31 și 32 care cere de-ființarea și prefacerea hasnalelor existente cari nu însușescū condițiunile reglementare.

Amu expusū mai susū (Cap. III) că una dintre cauzele importante de infecțiune a atmosferei Capitalei suntū hasnalele și că din această cauză regretămū neglijeră art. 35 alū regulamentului relativū la curățirea hasnalelorū din anulū 1877. Putemū proba prin date statistice cantitatea enormă de excremente ce stagnéză în hasnale, de unde parte se infiltră în solū, parte se volatiliséză și se comunică atmosferei. După analogia altorū orașe 100.000 locuitorī daū celū puținū 130 metri cubī de excremente pe đī, cea ce face pentru Capitala noastră pe anulū celū puținū 95 000 metri cubī. Dacă chiarū jumătatea acestei cantități s'arū vërșă în canale și în în Dâmboviță în interiorulū orașului și s'arū depune pe alte locuri din orașū (cea ce nu pôte fi exactū), totū arū rămâne în hasnale 47 500 metri cubī de excremente pe anulū. În faptū nu se scóte din Capitală de către curățitorī de hasnale mai multū de câtū maximum de 20.000 metri cubī de materī pe anulū, în anulū 1883 19.257 metri cubī. anume 8538 metri cubī de către compania barometrică și 10669 metri cubī de către cei 41 curățitorī ordinarī de hasnale. Din cei 8538 metri cubī scoși de către compania barometrică se mai potū scade 25%, căci din cauza că nu se estrage totū aerulū din butoiulū pneumaticū, elū nu se umple nici o dată cu desăvërșire cu excremente, ci obicinuitū numai pină la $\frac{3}{4}$ a capacității sële.

Art. 37 și 45 alū regulamentului pentru salubritatea construcțiunilorū, obligă pe toți proprietariī din stradele canalizate a 'și canalisa curtea și a înlesni astū felū scurgerea apelorū meteorice, a lăturilorū și a unorū licuide industriale Amū expusū deja la capit. III că această prescripțiune n'a fostū observată, nici în stradele cu canale vechī nici în cele canalizate de curândū și că astūfelū scopulū canalizațiunei orașului este numai în parte împlinitū, că canalele depărtéză numai apele de plóe din stradă, în consecință lăturile infectă curțile ca în trecutū saū ele suntū vërșate în canalū prin gurile de scurgere din stradă și infectă aceste guri, cari nu suntū înființate pentru acestū scopū. Suntū câte-va đile că d.

Primar a luat măsuri pentru îndreptarea acestui rău, prin publicarea unei ordonanțe reproduse în anexul No. 1. În contra prescripțiunii art. 46 și 48 mai există și în unele strade canalizate hasnale absorbitoare (puțuri absorbitoare, puisarde). Art. 49 care cere pentru stradele necanalizate înființarea de hasnale speciale impermeabile pentru lături, n'a fost nici o dată aplicat. Influența vătămătoare a hasnalelor absorbitoare este astăzi recunoscută, administrațiunile celor mai multe orașe mari nu mai permit astăzi existența lor, nu numai din motive de salubritate ci și din cauză că ele amenință soliditatea construcțiilor. Este dar timpul ca și noi să ne conformăm cu necesitatea desființării hasnalelor absorbitoare.

Asemenea nu se observă art. 50, 51, 52 și 53 relative la construcțiunea grajdurilor și a gropilor pentru băligare, nici art. 54 relativ la adunarea și depărtarea materiilor provenite din măturarea casei și curții. Atât regulamentul în cestiu, precum acela pentru menținerea curățeniei în strade și piețe din anul 1867 și ordonanța pentru ținerea curățeniei în capitală din anul 1878, prescrie modul depărtării diferitelor necurățenii solide din case și curți, din nenorocire aceste prescripțiuni nu sunt executate. Mai suntem departe de perfecțiunea depărtării acestor materii, care se introduce astăzi în unele capitale ale occidentului, unde ele sunt adunate în butoie bine închise, pe alocurea muate în licuide desinfectante și transportate cu acele butoie afară din oraș. Fiecare casă are cel puțin 2 asemenea butoie, cel plin este înlocuit prin altul curat și transportat afară din oraș unde se desărtă și se spală.

Art. 55 și 56, care au scopul de a opri locuirea imediată a caselor, noi înaintea uscării zidurilor verzi și a tencueii, au fost asemenea puse la uitare. Tote acestea neregularități nu se pot îndrepta altfel decât prin conlucrarea sinceră a serviciului tehnic cu organele polițienesci.

Casele locuite de o singură familie sunt în cele mai multe cazuri mai curate, de cât edificiile mai mari ocupate de un

număr mare de locuitori, în cele din urmă nimeni nu se crede responsabil pentru observarea regulilor celor mai clemente de salubritate. Pentru a remedia acest rău Primăria a decis în anul 1875 printr-o ordonanță, ca fie-care casă locuită de mai multe familii să aibă un îngrijitor însărcinat cu mântinerea curățeniei a casei și a curții și responsabil pentru salubritatea casei. Această ordonanță însă nu se observă într-un mod exact.

La începutul anului 1883 am avut ocaziunea a constata infectarea prin gaz luminatorului a atmosferei unei case din strada Lucaci, și intoxicațiunea unei familii întregi prin înspirarea aerului ast-felul alterat; din norocire toți bolnavii respectivi au fost scăpați, casul este însă instructiv și merită a fi menționat, căci el se va mai putea repeta în condițiuni analoge. Casa în chestiune n'are felinarul, și gazul fugit dintr-o țevă principală din stradă, neputându a-și face drum în direcțiune verticală spre suprafața stradei, din cauză că suprafața stradei era acoperită cu ghiață și ast-felul impermeabilă, a intrat în direcțiune ori zontală în pivnița cea mai apropiată și d'acolo în toate camerele casei.

Ordonanța No. 14.848 din anul 1879, prin care meseriașii, precupeții și comercianții în genere, care țin în serviciul lor călți, ucenici sau servitori, sunt obligați a le procura locuințe sănătoase și alimente suficiente, și prin care nu li-se permite a ține mai mulți ucenici sau servitori de cât pot adăposti în locuință fără vătămarea sănătății lor, a cădută în desuetudine, d'acea actualul d. Primar, în urma propunerii medicului-șef al orașului, a reînviat acea ordonanță, care o reproducem la anexă No. II.

În cât privește igiena localelor publice, nu se observă în Capitală cu rigurozitate măsurile prescrise pentru teatre; pe la finele anului 1881, după arderea teatrului „Ringtheater” din Viena, d. Primar al orașului Bucuresci a însărcinat o comisiune compusă din d-nii consilier M. Torok, G. Steriadi delegatul onor. Comitetul al Teatrelor, arhitectul Al. Sa-

vulescu, A. Lahovari delegatul onor. Prefecturii a Poliției și medicul-șefu dr. Felix, cu studiarea cestiunii. Comisiunea a propus, afară de ore-carî măsuri speciale pentru fie-care teatru în parte, următoarele măsuri generale: ca fie-care teatru să aibă mai multe eșiri destul de largi, atât pentru publicu precum și pentru artiști și pentru persoanele de serviciu aflate pe scenă, ca aceste eșiri să fie însemnate „eșire“ și deschise în totu timpul cându publicul se află în teatru, ca ușile lor să se deschidă atât spre afară precum și spre în intru, ca toate teatrele luminate cu gazu (aeriformu) să mai aibă în coridore, pe scări, foyeur și în săli lămpi de rezervă cu rapiță, care se voru aprinde îndată după deschiderea teatrului și înainte d'a intra publicul, ca fie care teatru să »ibă pompe și rezervore de apă în mărime și într'unu număr corespunzătoru cu cerințele localului, ca în fie-care séră înaintea începerii reprezentațiunii unu funcționar polițienesc se va încredința dacă aceste mesuri sunt executate și observate. Acastă propunere, aprobată de d. Primar, a fostu atunci imediatu executată, se pare însă că măsurile ordonate atunci cadu acum cu încetul în desuetudine.

Diferitele stabilimente de băi au fostu inspectate în cursul anului 1883 și n-ajunsurile igienice constatate s'au înlăturat după putință. N'amu pututu însă procede în acastă privință cu rigurozitate, din cauză că întrebuintarea băilor fiindu la noi încă foarte limitată, ne-amc temutu ca prin ore-carî măsurii aspre să nu oprim popularizarea lor ulterioară. Pina astăzi afară de militari, trimiși la băi din ordinele superiorilor, numai partea mai avută a populațiunii frecventăză mai adesea-ori stabilimentele de băi, pentru locuitorii mai săraci ai Capitalei nu există aședăminte cari să le ofere băi estine. Stabilimentul de băi alu eforiei spitalelor, civile care se află în construcțiune, va aduce daru igienei publice unu serviciu însemnat și va deveni o bine-facere pentru acei, cari au cea mai mare trebuință de curățirea mai frecventă a corpului, cari însă în condițiunile actuale nu pot satisfice acea tre-

buință, elu va înmulți numărul școlilor de natațiune și va da junimei ocașiune la exercitarea acestei gimnastice salutare atăt de neglijată la noi.

VI.

IGIENA ȘCOLELORŪ

Amă trista datoriă a repeta și astăzi, cea ce amă disu în mai multe raporte generale antecedente, că rēul principalu de care suferē igiena școlilor nōstre este lipsa localelor potrivite, mai cu osebite pentru școlele primare, că cu tōte că Primăria plătesce pentru localele acelor școli locațiuni enorme, nu se gădescu case destulū de încăpētore pentru instalarea lorū, că zidirea de câte una sau douē școli comunale pe anū nu este suficientă pentru a îndrepta acestū rēu și că numai prin mēsuri mai radicale putemū scāpa generațiunile tinere de pericolele care amenintă sănētatea lorū. Consiliul localū de igienă, semnalāndū aceste pericole în anulū 1881, a propusū Primăriei ca locațiunile ce plătesce astăzi pentru casele școlare nepotrivite cu destinațiunea lorū, să se transformē în anuități pentru plata localelor școlare proprii ale Comunei, construite în condițiuni corecte, Primăria a și recunoscutū necesitatea a se construi de o dată unū numărū mai mare de școli primare și pe la începutul anului 1882 o comisiune din sinulū onor. Consiliū comunalū a fostū însărcinată cu studiul acestei cestiuni. Nu sciū daca acea comisiune a făcutū raportulū ei sau nu, anii 1882 și 1883 aū trecutū însă fără rezultatū și numai o decisiune energică din partea actualei administrațiuni comunale va putea face, ca și anulū 1884 să nu trecă fără ca să fie începutū construcțiunea unui numărū mare de școli.

Le momentulū de fētă se află în construcțiune 3 școli primare (una în strada Mântulésa și douē instalate sub unulū și același acoperemintū pe calea Șerbanū Vodă), astū-felū

Comuna va dispune pe la finele anului 1884 de șese școli primare de băeți și de 4 patru școli primare de fete, instalate în edificii proprii ale ei, construite în condițiuni perfecte, 8 școli primare instalate în casele Comunei cari nu corespund întocmai cu această destinațiune și cele-l-alte 27 școli comunale în case cu chirie, dintre cari mai toate sunt neapte pentru școle.

Inlocuirea succesivă a vechiului mobilier prin pulpitre moderne suferă câte o dată o întrerupere, din cauză că casele cu chirie, puțin încăpătore, nu permit tot de una această inovațiune, căci pulpitrele pentru câte doi elevi ocupă un spațiu relativ cu mult mai mare de cât cel ocupat de băncile vechi. Regretăm că aglomerațiunea elevilor a îndemnat pe unii institutori, ca să așeze câte 3 școlari în pulpitre destinate pentru doi și că astă-fel se înlătură parte din calitățile igienice ale mobilierului școlar construit în condițiuni perfecte.

Inspecțiunile sanitare ale școlilor s'au făcut regulat de către medicul-șef și medicii comunali, neajunsurile igienice constatate nu se îndreptăză însă în toate casurile cu grabă cerută. Astă-fel s. e. sunt aproape doi ani, de când capul serviciului tehnic al Primăriei a fost însărcinat, ca să strămute într'un colț al curții latrinele din școla primară de băeți din colórea de Verde No. II, strada Justiției, casele Poenărescu (proprietatea Comunei), cari latrine sunt situate la mijloc între două clase și le infectă amândoă; pînă astăzi însă răul indicat n'a fost îndreptat.

Școla primară de băeți și de fete din str. Clementii (col. de Galben) însușește mai toate condițiunile cerute de igienă, cu excepția unei pardoseli bune, pavagiul de plăci de pământ ars și de ciment nu corespunde cu clima noastră, fiind prea rece în timpul iernii, este de dorit ca el să fie înlocuit prin pardosela de scânduri.

Mai multe școle aședate în case de chirie sunt lipsite de numărul necesar de cuiere, astă fel că copiii, oprii a școle în clasă mantale, paletóne, tartane, cojóce, se înfierbântă în

scóla și răcescú lesne la eșirea din scóla. Afară de acésta, desenulú, scrierea și lucrările de mână ale fetelorú devinú fôrte dificile, cândú scolarii suntú îmbrăcați cu vestminte grele de iernă; de și amú avutú deja onóre a constata acestú reft în raportulú generalú pe anulú 1881, elú n'a fostú îndreptatú,

D. medicú-oculistú, dr. N. Manolescu, profesorú suplinitorú la facultatea de medicină, a avutú buna voința a continua și în anii 1882 și 1883 cu examinarea ochilorú elevilorú din tóte scólele de ambe sexe din Capitală, începută în anulú 1881 și descrisă mai pe largú în raportulú meú generalú pe acélú anú. Resultatulú acestorú cercetări, interesante din punctulú de vedere sciințificú și practicú, care constată frecuența perturbațiunilorú ale organelorú vederii în tóte scólele, a fostú publicatú de însu-și d-șsa, elú impune administrațiunei comunale datoría a înlătura alterațiunile numeroase ale ochilorú prin construirea mai grabnică de șcóle spațiose și luminóse și prin inzestrarea lorú cu unú mobilierú mai igienicú de câtú celú actualú.

Abia amú terminatú studiulú asupra cauzelorú miopiei între scolarí și ni se impune unú altú studiú analogú. Societatea de medicină publică și de igienă profesională din Paris a fostú de curândú întreținută cu conferința d-rului Gellé asupra alterațiunii auđului la scolarí. D. Gellé a constatatú, că în multe scóle 20 pină la 25 din câte 100 elevi nu audú bine și că cei mai mulți dintre copiii acusați de lenevie suntú afectați de bóle ale auđului. Dr. Weill în Stuttgart a publicatú de curândú observațiuni analoge, constatândú, mai cu osebite, în scólele frecventate de copiii sêraci, perforațiuni ale membranei timpanului, astuparea urechilorú prin secretulú îngroșatú alú canalului auditivú externú și otoree. Nu vomú putea amána pentru multú timpú examinarea sistematică a urechilorú scolarilorú, mai alesú la copiii mai distrași mai puținú atenți, mai leneși, acéstă lucrare cere însă, ca și examenulú ochilorú, cunoștințe speciale, sacrificii de timpú și de muncă.

Între elevele scólelorú primare diformități scheletului devinú

din anu în anu mai frecvente, din cauza șederii neîntrerupte la brodăria în timpu de mai multe ore pe zi și acesta într'unu localu neîncăpătoru, reu mobilatū, în care șederea corectă este de multe ori imposibilă.

În mai tôte raportele generale amū atrasū atențiunea autorităților competente, asupra relelor carī isvorescū din șederea prelungită a fetelorū din internatele de educațiune și din lipsa exercițiului corporalū, amū esplicatū că unele bóle ale sistemului nervosū și ale abdomenului își tragū origina de la acestū reu și amū solicitatū ca să se introducă în tôte internatele de fete, celū puțin exercițiulū gimnasticū obligatoriu; neajunsulū indicatū n'a fostū însă îndreptatū și există astădi în Capitală internate de fete ale statului și particulare, în care exercițiulū gimnasticū este necunoscutū, unde fetele nu facū mai nici o mișcare regulată, neșindū luni întregi în curte, în grădină ori la vre o promenadă. Apelămū la patriotismulū onor. Consiliū permanentū alū instrucțiunei publice, care va aprețui dacă face țerei unū serviciū realū, dându-i generațiunii de fete înzestrate cu inteligență desvoltată și cu diferite noțiuni utile, dar și cu sănătate alterată, supuse la chloroanemie, la istericale și la multe alte bóle carī le facū incapabile a nasce, mai târziu, copii sănătoși.

În câtū privesce exercițiile gimnastice ale elevilorū scólelorū secundare, este de dorit ca ei să se opriți a părăsi localulū îndatā după terminarea exercițiului, cândū suntū încă însierbîntați, ci obligați a se mai odihni 10 pinā la 15 minute. În scólele primare de băeți exercițiulū militarū este obligatoriu, acestū exercițiū arū putca fi utilū pentru desvoltarea fisică, dacă s'aru face cu mai mare regularitate de câtū astădi.

În anulū 1883 Primăria, după avisulū Consiliului de igiena publică și de salubritate alū Capitalei, a luatū óre-carī mēsuri, pentru ca bólele epidemice ale copiilorū să nu se transmitā prin scolī, vomū vorbi asupra acestei mēsuri în capitolulū următorū.

VII.

PREINTIMPINAREA BOALELORŪ TRANSMISIBILE.

Din anŭ în anŭ se lărgescŭ cunoscințele năstre asupra originei bōlelorŭ transmisibile, asupra microorganismelorŭ patogene, asupra acelorŭ parasite in finamente mici, cari introduse în corpulŭ omenescŭ și animalŭ producŭ perturbațiunŭ din cele mai grave și chiarŭ mōrte. Ōmenii cari morŭ din resbelŭ, din fōme, din diferite accidente, din lupta pentru existență, facŭ abia 20%, cei cari morŭ din bōle transmisibile (contagiōse și infectiōse) facŭ 80% din numērulŭ totalŭ alŭ decedațiilorŭ. Nu putemŭ totŭ dē una vindeca bōlele produse prin microorganisme, putemŭ însă adese-orŭ preveni trasmisiunea lorŭ. putemŭ sã distrugemŭ germenele acestorŭ bōle și în proporțiune cu înmulțirea experiențelorŭ positive asupra bōlelorŭ transmisibile, crește și datoria năstră d'a eși din reserva observată pină acum și d'a lua mēsuri mai eficace în contra propagării lorŭ.

Poliția năstră sanitară apēră fōrte bine animalele domestice în contra trasmisiunii bōlelorŭ contagiōse, în virtutea unei legi speciale și executate cu rigurositate, profilaxia însă în contra bōlelorŭ omenesci transmisibile se mărginesce în puține mēsuri locale cu totul insuficiente, isvorite din inițiativa proprie a unorŭ administrațiunŭ sanitare locale.

Ordonanța Primăriei No. 17.338 din 20 Octobre 1883 (Anexŭ No. III) prin care copiii din familiile bântuite de o bōlă contagiōsă suntŭ opriți a frecuenta scōla, pină cândŭ unŭ medicŭ va constata că venirea lorŭ în contactŭ cu alți copii nu va vătēma sãnētatea celorŭ din urmă, însemnēză unŭ progresŭ realŭ al poliției sanitare în contra bōlelor contagiōse, eficacitatea ei depinde de la modulŭ cum ea va fi aplicată, de la gradulŭ de corectitudine cu care însuși părinții vorŭ opri a casă copiii lorŭ în casulŭ cândŭ mergerea lorŭ la scōla arŭ putea fi periculōsă pentru alți scolarŭ.

O măsură analogă a fostă luată prin oprirea d'a se aduce în biserică cadavrele persónelorū decedate de bóle infecțioase și prin stabilirea regulei, ca nici unū cadaverū să fie aședatū într-o biserică fără avisulū prealabilū alū mediculū-șefū alū orașului. S'a acordatū însă tuturorū medicilorū comunali dreptulū d'a permite transportarea la casele mortuare din cimitire cadaverele celorū decedați de bóle contagióse, îndată după mórte și înaintea îndeplinirei formalitățilorū la oficiulū stărei civile.

La redigearea regulamentulū pentru transportarea cadavrelorū (regulamentū din 16 Iunie 1876 valabilū pentru tótă țéră) s'a scăpatū din vedere a se opri transportarea la distante mai mari a persónelorū decedate de bóle infecțioase. Serviciulū sanitarū alū Capitalei refusă cu rigurozitate permișiunea pentru transportarea din Capitală de asemenea cadavere, se aducū, însă adese-orī din afară în Capitală cadavrele persónelorū decedate de bóle contagióse, fără precauțiunile necesariī. Credemū utilū d'a se intercala în acestū regulamentū unū articolū care să reprime asemenea procedări periculóse.

Despre vaccinațiunea, care merită o discuțiune specială, vomū vorbi în capitululū următorū.

Lipsa de desinfecțiune sistematică a locuințelorū, ascernuturilorū și vestmíntelorū după bóle transmisibile și lipsa controlulū asupra comerciulū cu vestminte vechi, suntū neajunsuri grave, cari nu le putemū înlătura în condițiunile actuale. În casele ómenilorū sêraci, unde tótă familia ocupă o singură cameră, o desinfecțiune radicală este imposibilă. Mediculū, care este obicinuitū chematū prea târđiū, póte numai consilia izolarea bolnavulū, nu o póte însă impune, căci articolulū 127 din legea sanitară nu este încă regulamentatū. În unele epidemii și în casuri sporadice de Difterită și de alte bóle contagióse medicii comunali au avutū la dispozițiunea lorū agenți inferiori ai poliției comunale, cari erau însărcinați cu desinfecțiunea locuințelorū, efectele acestei desinfecțiuni suntū însă ilusorii, atâtū din cauza lipsei de cunoștințe a persónelorū cari le au executatū și a controlării lorū insuficiente, precum și

din cauză că numai golirea locuinței de locuitorii ei și întrebuințarea unor desinfectante energice în timp de mai multe ore, dă ore-care garanții pentru eficacitatea acestei lucrări. Stropirea locuinței și a mobilelor cu puțin acid carbonic sau fumigațiunile ușoare cu ipochlorid de calce nu merită a fi considerate ca operațiuni serioase, iar fumigațiunile forte cu puciosă s'au putut efectua numai în cazuri excepționale, căci numai în cazuri foarte rare locuitorii s'au hotărât a goli locuința pentru o zi întreagă, și chiar atunci procedeul a fost de sigur de multe ori iluzoriu. Dificultățile cele mai mari se opun desinfecțiunii caselor sărace, lipsite de pardoseli, lipite pe jos cu pământ, precum și desinfecțiunea latrinelor de construcțiunea cea mai primitivă. Parte din public nu voesc să știe de desinfecțiune, nu voesc a distruge obiectele de ascernut și vestimentele infectate, nici a le supune unei purificațiuni radicale, alți cetățeni cu dare de mână, temându-se d'a păstra în casa lor asemenea obiecte suspecte, le dăruiesc la serac, fără desinfecțiune prealabilă, iar alții confundă desodorizațiunea cu desinfecțiunea și cred că au distrus agentul morbifer, printr-o mică cantitate de parfum împrăștiat cu ajutorul unui pulverizator. Este misiunea medicilor, mai alesă acelor care vin în contact mai aproape cu populațiunea mai săracă și mai ignorantă, a o povățui asupra scopului desinfecțiunii. S'ar putea îndrepta pînă la un punct ore-care această stare de lucruri prin înființarea de 6 agenți ai poliției sanitare (ai poliției comunale), după modul indicat la Capitolul I, al acestui raport, care agenți, pe lângă alte misiuni, ar avea și acea d'a executa ore-care operațiuni de desinfecțiune, după instrucțiunile speciale ce li s'ar da și în urma unui mic curs de învățatură specială la care ar trebui să se supue în timp de o săptămână.

Cea ce ne lipsesce, sînt aparate speciale de desinfecțiune. În această privință nu ne-am conformați nici de cum cu progresele științei, nici administrațiunea comunală nici spitalele nu

dispună de asemenea aparate, spitalele noastre nu le-au introdus, fiindu că nu posedă înlesnirea principală pentru funcționarea unor asemenea aparate, mașine cu aburi, cari nu lipsesc în spitalele mari ale Capitalelor din occidentul Europei.

Pe alocurea există aparate de desinfecțiune fără vaporii, și chiar administrațiunea generală a spitalelor din Paris mai posedă câte-va asemenea aparate, construite după sistemul Lelaurin, încăldite prin gază laminatoră, a căroră instalare n'a costat mai mult de 3600 franci pentru un aparat, care reclamă însă spese mari de întreținere (8000 franci pe an); ele au adâncime de aproximativ 3 metri, lărgime și înălțime de aproximativ câte 2 metri și interiorul lor se întreține la temperatura de 118° pînă la 120° C. Experimentele făcute atât de către d. dr. R. Koch la Berlin în anul 1881 precum și de dr. E. Vallin la Paris pe la finele anului 1883 au probat însă, că căldura aerului uscat nu intră în interiorul obiectelor mai compacte puse în aparat, ca se la saltelele ținute 5 ore în aparatul Lelaurin, încăldite la 120° C, centrul saltelei a arătat numai 54° pînă la 56° C, cercetările făcute la oficiul sanitar central al imperiului german din Berlin au constatat, că germele unor microbi infecțioși resistă acțiunii aerului cald și uscat, de vreme ce ele sunt lesne distruse prin vaporii calzi, în timpul scurt de 30 minute și după terminarea desinfecțiunii prin vaporii, obiectele desinfectate prin vaporii, prin urmare muiate de apă, sunt expuse în timp de cel puțin 15 minute unui curent de aer cald pentru uscarea lor. Aparatele sistemului Lelaurin strică multe obiecte colorate, căci unele stoffe se decolorază la căldura uscată de 118° C. Aparatele de desinfecțiune prin aer cald și uscat au, prin urmare, o acțiune incompletă și ilusorie, ele dau publicului și administrațiunii o siguranță fictivă și sunt daru periculoase.

Consiliăm daru Primăria noastră ca să puie la cale construirea, de o cam dată, a unui aparat desinfectant cu vaporii de apă. Aședarea acestui aparat în vecinătatea imedi-

53.089

ată a unei mașini cu aburi, care servă pentru alte scopuri, ară efteni funcționarea lui, n'avemū însă curagiulū a propune instalarea unui serviciū de desinfecțiune în vecinătatea imediată a stabilimentului municipalū alū fontânelorū de la Mihaiū-Vodă saū alū abatoriului, unde funcționază mașini cu vaporī carī aparținū Comunei, căci această vecinătate arū fi în contradicțiune cu regulele elementare ale poliției sanitare, care cere depărtarea substanțelorū infecțioase de la obiectele de consumațiune, mai alesū de la acela de prima necesitate. Nu ne rămâne prin urmare de cătū să inițiamū unū aparatū de desinfecțiune prin vaporī, care să fie cu totul independente de altū aședământū, în care aparatū se vorū produce vaporii pentru desinfecțiune. Nu putemū darū lua de modelū aparatele mai moderne ale spitalelorū Berlinului și Parisului, dintre carī aparatele d-lorū Schimmel și Merke suntū cele mai bune, ele n'au generatorī proprii de vaporī, ci primescū vaporī de la mașini instalate pentru ventilațiune, pentru caloriferū saū pentru bucătărie și spălătorie. Recomandāmū darū aparatulū desinfectantū fixū, stabilū, inventatū și construitū de d. I. L. Baconū, fabricantū de aparate de încăldire și de ventilațiune, de conducte de apă și de gazū din Berlin (ci nu aparatulū desinfectantū transportabilū alū aceluiași fabricantū), elū costă la Berlin 3000 mărci, (4000 lei), la acestū prețū urmază însă a se mai adăoga costulū zidăriei. Afară de acesta unū serviciū regulatū de desinfecțiune trebuie să dispue de o căruță ad-hoc, care se pōte închide ermeticesce, pentru transportarea obiectelorū infectate de la locuința bolnavului pînă la aparatulū de desinfecțiune, (căci transportarea acelorū obiecte într'o trāsură ori căruță deschisă este periculōsă din mai multe puncte de vedere), de 2 cai și de personalulū necesarū : 1 supraveghetorū, 1 machinistū-fochistū, 1 vizitiū, 1 servitorū saū portarū. În mai multe orașe engleze și la Paris există câte unū lazaretū completū de desinfecțiune, aședământū compusū de aparate de desinfecțiune, de sobe pentru arderea completă a obiectelorū infecte fără valōre, de șoprōne pen-

tru trăsurile lazaretului, de grajd, de locuința servitorilor, toate înconjurate de o curte închisă cu zid.

Pentru ca desinfecțiunea să fie eficace, nu este însă de ajuns să se supue la purificațiune numai obiectele rămase de la persoanele, cari au murit de bôle contagioase și ale căroră decese se constată de medicii comunali, ci vestmintele și obiectele de ascernut de care s'au servit mulți bolnavi cari au scăpat cu viață din bôlele contagioase, urmază a se desinfecța în același mod ca cele d'ântăiu; pentru ca să putem îndeplini această datorie a poliției sanitare, urmază însă ca să se oblige mai întâiu printr'un regulament general, valabil pentru totă țera, toți medicii din comunele urbane ca să informeze Primăria locală despre locuința bolnavilor aflați în cura lor, afectați de bôle infectioase sporadice sau epidemice și acesta în virtutea art. 9, alin. c și e, art. 12 alin c, art. 13 alin. a. b. și t și a art. 127 din legea sanitară.

Un pas ulterior în profilaxia bôlelor infectioase va trebui să constea, în izolarea obligatorie în spitale a acelor bolnavi, cari nu prezintă în locuința lor garanții de izolare suficientă. Dacă bóla a apărut în casa unui meseriaș care vine în contact cu numeroșii clienți, a unui împărțitor de scrisori care umblă din casă în casă, a unui băcan care vinde alimente și alte obiecte capabile a servi ca vehicule pentru transportarea contagiului, atunci trebuie să punem pe acel meseriaș sau băcan în alternativa d'a alege, între transportarea bolnavului la spital cu desinfecțarea imediată a locu. inței și între închiderea atelierului sau a băcăniei. Nică această măsură nu se poate însă primi fără un regulament special.

Trăsurile de birjă, cari au servit pentru transportul persoanelor afectate de bôle infectioase de la locuința lor până la spital, pot comunica bóla altor persoane, dacă nu sunt imediat desinfecțate. Din această cauză există în alte orașe mari, trăsuri speciale destinate într'un mod exclusiv pentru transportul de asemenea bolnavi. Mijlocele de cari dispunem și totă organizațiunea serviciului nostru nu ne permite ca să

introducem o asemenea măsură deja astăzi, este însă necesar ca să o avem în vedere pentru cazul nenorocit, când Capitala ar fi bătută de o epidemie mai mare.

VIII

VACCINAȚIUNEA.

Scopul vaccinației și revaccinației fiindu-se preservarea în contra vîrsatului, unele administrații măsoră activitatea ce funcționarul sanitar dezvoltă în această privință, după efectul, după frecvența deceselor de vîrsat.

Dacă măsura menționată ar fi precisă, atunci ne-am putea felicita de esactitatea acestei părți a serviciului sanitar al Capitalei, căci în anul 1883 s'a înregistrat în Capitală un singur deces de variolă și acesta importat de la țară, (în anul 1882 5 casuri pe morți din această boală) de vreme ce totu în anul 1883 în multe județe și orașe din țară și în cele mai multe orașe mari ale Europei variola a apărut cu frecvență mai mare de câtu la noi, cu excepțiunea urbelor Hamburg, Munich, Dresda, Lipsca, Basel (Bâle), Geneva Zürich, unde nu s'a înregistrat nici un deces de variolă. Mortalitatea cea mai mare de variolă s'a observat în anul 1883:

la Barcelona unde au murit	723	persone de vîrsat
, Praga	611	,
, Malaga	472	,
, Paris	459	,
, St. Petersburg	434	,
, Bruxelles	391	,
, Madrid	368	,
, Rotterdam	261	,
, Varsovia	147	,
, Marsilia	138	,
, Londra	134	,

la Lyon unde aũ muritũ	97	persõne de vãrsatũ
„ Lisabona	94	„
„ Budapesta	74	„
„ Viena	72	„
„ Torino	56	„
„ Amsterdam	45	„
„ Gand	40	„
„ Milano	35	„

Numãrulũ acelorã carĩ considerã mortalitatea din vãrsatũ ca mãsura directã a perfecțiunei serviciului vaccinațiunilorũ, a primitũ de curãndũ unũ contingentũ importantũ în persõna marelui nostru colegũ dr. Buchanan, capulũ serviciului sanitarũ alũ orașului Londra, care, în ultima publicațiune a d-sãle asupra acestei cestiuni, constatã cã la Londra mõre de vãrsatũ 90 dintr'unũ milionũ de persõne vaccinate, și 3350 dintr'unũ milionũ de persõne nevaccinate.

Autorulũ presentului raportũ recunõsce și elũ, cã dupã frecuența deceselorũ de variolã putemũ aprecia valõrea serviciului vaccinațiunilorũ, elũ cercã însă pe de o parte ca sã nu judecãmũ numai dupã mortalitatea a 2 ori 3 ani, cãci dacã în cei din urmã 3 ani amũ avutũ în Capitalã puține decese de vãrsatũ, este bine ca sã nu uitãmũ epidemia mare de variolã din anii 1879 și 1880, iar pe de alta suntemũ satisfãcuți numai de rezultatul vaccinațiunilorũ, care depinde în parte de zelulũ cu care unii vaccinatori comunali și-aũ îndeplinitũ datoria, suntemũ însă nemulțumiți de numãrul micũ alũ revaccinațiunilorũ și constatãmũ cu mãhnire cã publiculũ nostru n'a înțelesũ încã necesitatea lorũ. În virtutea legii sanitare putemũ impune prima vaccinațiune, n'avemũ însă destule mijlõce pentru a impune revaccinațiunea, care nu este obligatorie dupã litera legii și pe care regulamentulũ pentru vaccinațiã o face obligatorie numai în timpũ de epidemii de variolã Copiũ carĩ n'aũ fostũ vaccinați în casa pãrintescã se vaccinãzã la scõlã, acei carĩ n'aũ frecventatũ scõla saũ aũ sciutũ a se sustrage de la vaccinațiune în scõlã, dacã suntũ de sexũ bãrbãtescũ se

vaccinează mai târziu în casarmă, revaccinațiunea se operează pe o scară mai mare numai în scôla primară și în armată și astú-felú o prea mare parte a populațiunei nu este revaccinată.

În anulú 1883 funcționarii sanitari ai Primăriei au operatú cu bunú succesú 6387 vaccinațiuni, s'au născutú în acelú anú 6181 copii vii, prin urmare, celú puținú 206 vaccinațiuni s'au operatú asupra ómienilorú adulți, asupra persónelorú rămase nevaccinate de mai înainte și asupra câtorú-va persóne imigrate din alte comune în Capitală. Dintre cei vaccinați au fostú 3421 băeți și 2948 fete în etate pînă la 12 ani, 13 persóne de sexú bărbătescú și 5 de sexú femeescú în etate mai mare de câtú 12 ani. S'au revaccinatú cu succesú 687 persóne, anume 410 băeți și 206 fete în etate de la 8 pînă la 12 ani, 51 persóne de sexú bărbătescú și 20 de sexú femeescú în etate mai mare de câtú de 12 ani. Numérulú vaccinațiunilorú operate sáră succesú a fostú de 221, prin urmare, n'au reușitú 3, la 100 din numérulú totalú alú vaccinațiunilorú. Numérulú revaccinațiunilorú nereușite este cu multú mai mare, anume 329 sau 32, la 100 din numérulú totalú alú revaccinațiunilorú, acestú din urmă numérú nu este atâtú de abnormú precum se pare la prima privire, căci în serviciulú civilú se facú mai tóte revaccinațiunile oficiale prin scóle primare, prin urmare la copii în majoritate în etate mai mică de 12 ani, carú se mai află de multe ori sub acțiunea primei vaccinațiuni, este darú naturalú ca în țerile unde populațiunea adultă dá contingentulú mai mare la revaccinațiunii de câtú la noi, precum și în armata nóstră, numérulú revaccinațiunilorú nereușite este cu multú mai micú de câtú 32, la 100.

La noi cele mai multe vaccinațiuni ce operează de către vaccinatorii oficiali, în clientela particulară ce vaccinează fórte puținú, serviciulú sanitarú alú Primăriei dá însă medicilorú particulari totú concursulú pentru ca să pótă săvêrși vaccinațiunile și revaccinațiunile din clientela lorú, puindu-le la dispozițiă într'unú modú gratuitú cantitățile necesarii de vaccinú.

Marea majoritate a vaccinațiunilorú se mai face în Capitală

cu vaccinū umanisatū, vaccinulū animalū a servitū pînă acum mai multū pentru împospătarea vaccinulū și pentru casuri eșecționale, cîndū unil cetățeni aū cerutū anume vaccinarea cu vaccinū animalū, dămū însă culturei vaccinulū de la vițea din anū în anū o întindere mai mare, în limitele resurselorū budgetare, cari ne vorū permite a produce în anulū curentū o cantitate de vaccinū animalū cu multū mai mare de cătū în anil trecuți.

În anulū 1883 amū întrebuițatū, afară dă mici cantități de vaccinū animalū conservatū în fiole capilare și între gémuril de sticlă, 312 pene cu vaccinū animalū curatū, cultivatū de către serviciulū Primăriei, din cari s'aū datū 275 pene vaccinatorilorū comunali și restulū unorū medicil de spitalū pentru vaccinații în spitalū, precum și unorū medicil particulari, pentru cliențela lorū privată. Pe lângă acésta s'aū mai distribuitū vaccinatorilorū comunali o cantitate de vaccinū animalū în formă de pastă, cultivatū la stabilimentulū vaccinalū din Râmnicu-Vâlci, suficientū pentru vaccinarea de 100 copii.

Cu cultivarea vaccinulū a fostū însărcinatū d. medicū veterinarū alū orașulū, L. Vincent, sub controlulū mediculū-șefū, operațiunile respective s'aū făcutū la scóla de medicină veterinară, în urma unei înțelegeri între directorulū acelei scóli d. profesorū Al. Locusténu și între mediculū-șefū alū Capitalei, atătū din caasă că elevil scólei trebuie să învețe a produce vaccinū, precum și din cauza înlesnirilorū mai mari ce ne a oferitū scóla veterinară pentru aședarea vițelorū și pentru privegherea lorū necontenită. De o cam dată amū produsū numai vaccinū curatū, neamestecatū cu alte substanțe, conservatū pe vírfulū penelorū de gască ascuțite, și băgate în alte asemenea pene, și numai într'unū modū eșecționálū în fiole capilare și între gémuril de sticlă; acum, după ce suntemū mai familiarisați cu cultura vaccinulū, vomū putea proceda la experimentulū diluării vaccinulū cu glicerină, care, dacā va reuși, ne va permite a da vaccinațiunei cu vaccinū animalū o întindere însemnată. De o cam dată a fostū încer-

cată în serviciul nostru cu bună succes diluarea vaccinului umanisat cu glicerină, această diluare, care nu trebuie să înţreacă limita de 10% (1 parte vacină şi 10 părţi glicerină pură) utilă atunci când se fac într'unu timpu foarte scurtu numeroase vaccinaţiuni, este singura pe care o putem recomanda. Acestu metodă nu trebuie să se confunde cu emulsionarea vaccinului usitată de curărdă, mai cu osebite în institutul vaccinalu elvetiană din Geneva, şi asupra căru metodă nu posedăm experiente personale; suntem în contra altor preparate de vacină, ne temem mai ales de paste vacinale, cari intră lesne în fermentaţiune şi producă atunci infecţiuni septice; mediculu-şesă şi două medici comunali au făcutu în această privinţă în anul trecut experiente neplăcute, 4 copii vaccinaţi cu asemenea paste au sulerit de erisipelă şi de inflamaţiuni flegmonose şi abia au scăpatu cu viaţă. Unele institute vacinale străine înlesnesc buna conservare a pastei vacinale prin adăosă de mici doze de acid salicilic, noi nu ne putem împrieteni cu acestu metodă.

În câtă privesce etatea viţelor, am dat preferinţă animalelor nu mai tinere de câtă de 5 luni şi rezultatele au fost satisfăcătoare. Experientele noastre respective coincidă cu acelea ale institutul vaccinalu din Dresda. directorulu acelu institutu, dr. Chalybaeus, arată în raportulu său anual pe anul 1883, că recoltele de vacină animală de la animale în etate de mai multe luni sântă mai abondente de câtă cele de la animale prea tinere şi se conservă mai bine (*Deutsche Medicinische Wochenschrift* 1884 No. 15).

IX

PRIVEGHEREA PROSTITUŢIUNII.

Serviciul sanitaru ală Primăriei n'are nimic a face cu aşă numita poliţia moravurilor, elă are să oprască în limitele posibilităţii şi prin tôte meşile prescrise de lege lăţirea bô-

lelorū contagiōse, elū este chematū a executa într'unū modū consciințiosū prescripțiunile art. 124 din legea sanitară, care ordonă ca femeile prostituate să fie supuse la visitațiunii sanitare regulate, că cea bolnave să fie internate în spitale.

Partea administrativă a acestui serviciū incumbă comisarului sanitarū, sub privegherea medicului-șefū alū orașului, comisarulū sanitarū, se află în înțelegere d'aprobe cu Prefectura Poliției și reclamă neconținutū concursulū ei. Cu visita-rea medicală a femeilorū prostituate suntū însărcinați toți medicii comunali pe rindū, pe fie-care septēmână patru medicii comunali, asistați de 4 mōșe comunale, viziteză parte din femeile prostituate la dispensariū și trei medici viziteză cealaltă parte la domiciliū, astū-felū că una și ceași femeie nu este nicī o dată esaminată de același medicū care a vizitat'o în sēptēmâna precedentă.

Femeile înregistrate și supuse visitațiunilorū medicale regulate facū numai o mică parte din numărulū acelora cari trāescū din prostituțiune, prostituatele clandestine, cari se stragū privegherei, suntū numeroșe. D. Prefectū alū Poliției evaluéză numărulū lorū cu 850. Ele se înregistrează numai în casurī excepționale, când în urma reclamațiunilorū din partea vecinilorū unū comisarū polițienescū saū comisarulū sanitarū constată printr'unū procesū verbalū că femea respectivă eser-cită în adevērū prostituțiunea, că ea nu este numai o femeie întreținută de unū singurū bărbatū. Serviciile Primăriei înlesnescū prin tōte mijlócele întōrcerea femeilorū prostituate la viēță onestă, fie-care femeie care cere stergerea din registre, declarândū că nu voesce a mai fi prostituată, este imediatū stērsă, rămâne însă unū timpū óre-carū sub priveghie-rea polițienescă, pînă cândū se constată că în realitate a părăsitū prostituțiunea. Pe de altă parte amū moderatū după putință rigórea regulamentulū pentru privegherea prostituți-unei, pentru a înlesni prostituatelorū clandestine supunerea la visita regulată.

La 1 Ianuarie 1883 s'aŭ aflatŭ în Capitală 249
 femei supuse visitaŭiunilorŭ medicale regulate,
 în cursulŭ anului 1883 saŭ înregistratŭ din nou 168
 s'aŭ ștersŭ din registru, după cererea lorŭ saŭ a familiei lorŭ 99
 aŭ dispărutŭ 70
 la 1 Ianuarie 1884 aŭ mai rămasŭ supuse privegherit 248
 din cari 45 aflate în spitalulŭ Colentina.

Din numărulŭ totalŭ alŭ acestorŭ femei 242 aŭ avutŭ locuința în case de prostituŭiune și numai 6 aŭ locuitŭ singure.

Numărulŭ caselorŭ de prostituŭiune înregistrate a fostŭ la 1 Ianuarie 1884 de 78.

Cu ocaziunea visitaŭiunilorŭ sanitare s'aŭ găsitŭ în totŭ cursulŭ anului 1883 363 femei bolnave (în anulŭ 1882 365) a-nume:

38 de sifilis constituŭionalŭ, în anulŭ 1882	56.
308 de ulcere contagioase	266.
7 de blenoragie	23.
1 de vegetaŭiune	1.
9 de diferite alte bŭle	19.
<u>363</u>	<u>365</u>

acestŭ numărŭ de bolnave, mai mare de câtŭ numărulŭ realŭ alŭ femeilorŭ, se esplică mai ântâiŭ prin împrejurarea, că unele femei s'aŭ îmbolnăvitŭ de mai multe ori în cursulŭ anului, și apoi prin faptulŭ, că în urma denunțarilorŭ aducându-se la dispensariŭ câte o femeie care esercită prostituŭiunea clandestină, ea s'a găsitŭ bolnavă la prima visitaŭiune și n'a fostŭ prin urmare îndată înregistrată ci trâmisiă la spitalŭ, iarŭ după întorcerea din spitalŭ declarându că nu voesce a mai esercita prostituŭiunea, ea n'a fostŭ nici atunci înscrisă și nu face darŭ parte din numărulŭ prostituatelorŭ arătate mai susŭ.

Femeile prostituante bolnave suntŭ internate la spitalulŭ Colentina, pentru căutarea lorŭ Primăria plătesce onor. Eforiŭ a spitalelorŭ o mică subvenŭiune.

De câtŭ-va ani regulaentaŭiunea prostituŭiunii a fostŭ în mai multe țeri asupra criticată. În Anglia s'aŭ formatŭ asocia-

țiunî naționale și internaționale pentru desființarea privegherii prostituțiunii, cari asociațiunii au ținut congrase și au cerut intervențiunea Parlamentului pentru restabilirea libertății absolute a prostituatelor, Parlamentul n'a luat în considerațiune cererile respective, cu toate acestea lupta continuă nu numai în Anglia ci și pe tot continentul. În toamna anului 1883 camera legislativă a Italiei a fost asemenea chemată a se rosti asupra acestei cestiuni, și în urma unei discuțiuni importante. la care au luat parte ómeni de stat, legiști și igienisti distinși, d. ministru Depretis a declarat, că nu împărtășește nici ideile pré absolute ale federațiunii britanice internaționale în contra regulamentațiunii prostituțiunii, nici conclusiunile spartiate ale reuniunii igienistilor italieni, ci că se va adresa la o comisiune compusă din legiști, administratori și igienisti, care va fi chemată a supune guvernului un raport asupra reformelor de introdus în serviciul privegherii prostituțiunii, pentru acéstă lucrare se va acorda comisiunii termenul de șese luni. În Franca presa a ridicat plângeri juste în contra poliției moravurilor, care exercită asupra femeilor prostituate ori bănuite a fi prostituate o priveghere prea aspră, în virtutea unei puteri discreționare ce i-s'a dat de guvern. Tot în anul 1883 societatea de medicină publică și de igienă profesională din Paris a ales o comisiune de 25 membrii, însărcinată cu studiul acestei cestiuni. Comisiunea a găsit necesar a se informa mai întâi asupra legilor și regulamentelor speciale, în virtutea cărora în diferite state administrațiunea priveghază prostituțiunea și asupra legilor comune cari permit urmărirea acelor, care au comunicat altora o bolă contagioasă. Comisiunea a cerut și autorului acestui raport informațiuni asupra legilor și regulamentelor române relative la prostituțiune și așteptăm cu osebit interes raportul Comisiunii care promite a deveni un document important.

Presa română a imitat exemplul celei franceze. În véra anului 1883 diarul politic cel mai important din țară a discutat cestiunea privegherii prostituțiunii din punctul de

vedere socială și morală și a condamnată totu sistemul controlului exercitată asupra prostituțiunei, acea discuțiune a produsă o senzațiune profundă în societate, și d'acea ni se pare utilă ca astăzi, după ce spiritele s'au calmată, să se studieze cestiunea cu maturitate.

N'avem intențiunea a ne face apărătoră ală organizațiunei actuale a serviciului privegherii prostituțiunei, recunoșcemă că ea este pasibilă de reforme importante, suntemă însă obligați ca să măi menținemă sistemul actuală în punctele sele principale și nu lă putemă modifica altă-felă de câtă în limitele permise de legea actuală, pînă cândă cei chemați a legifera voră găsi, că a venită timpulă ca noi să facemă, cea ce n'au putută face pînă astăzi popórele care posedă o civilizațiune cu multă măi veche de câtă a noastră.

Sifilisulă este una din bólele cele măi teribile, care distruge nu numai sănătatea aceluia care devine victima ei ci și sănătatea și vieța generațiuniloră viitoare. Militarii siliți lă celibatulă timpurariă, care este consecința naturală a sistemeloră militare moderne, dauă acestei bóle ună contingentă numerosă, și nu este armată care să n'aibă necontenită o parte însemnată a efectivului ei aședată în secțiunile sifilitice ale spitaleloră militare. Serviciulă militară exercită asupra țeranului pe de o parte o influență civilisătoare, complectandă educațiunea scolară și formandă astă-felă pe cetățenă, iar pe de alta soldatulă aduce în sată adesea-oră aprețiră măi ușurele asupra sănțeniei căsătoriei și câte o dată chiară bóle sifilitice. Prostitutiunea și sifilisulă se arată astăzi prin multe comune rurale, și astă-felă se impune statuluiă datoria a stărpi, după puțină, isvórele infecțiuniloră sifilitice. Prostitutiunea clandestină, neinregistrată, se sustrage controlului, nu o putemă suprima și din acestă causă nu putemă stărpi cu desăvėrsire tóte infecțiunile. Acestă nu trebuie să ne îndemne ca să nu facemă cea ce este posibilă, ca să nu supunemă la visite sanitare regulate celă puțină acele femeí, carí escercită prostituțiunea într'ună modă patentă. La noi, în Bucuresci, ca și la Paris, in-

fecțiunile provenite de la femeile prostituate înscrise sunt mai rari, mare majoritate a bolilor sifilitice provine de la femeile cari exercită prostituțiunea într'unu modu clandestinu.

În alte orașe mari majoritatea prostituatelor sunt fete cădute din cauza unui amoru nenorocitu, din cauza miseriei, fete părăsite de familia loru, la noi cauza principală a prostituțiunei este lenevia, luxulu și seducțiunea. Fetele cari vo escu a lucra găsescu lesne ocupațiune ca servitoare, dar miculu salariu ce câștigă astu-felu nu le permite a se îmbrăca în modulu luxosu, pe care 'lu admiră la prostituate și exemplulu seduce pe cele cari n'au primitu o educațiune solidă. Corupțiunea începe la scola, unde feta părinților sraei vede institutricele purtându îmbrăcăminte luxoșe, fantasia ei se ocupă de timpuriu cu asemenea vestminte și ea n'are altă dorință de cătu acea, a se îmbrăca o dată totu atât de frumosu ca institutricea se u ca directorea scolei, acéstă dorință ea o satisface mai târziu, în casulu cându educațiunea în familie și exemplulu părinților și amicelor n'au fostu în stare a o leri de seducțiune. Casele publice de prostituțiune și impunitatea acelora cari trăsescu din traficul celu mai murdaru, care aducū fetele în brațele prostituțiunei înlesnescu depravarea unorū femei cari sub alte condițiuni aru deveni servitoare. Acolo trebuie să căutămū cauzele reulu, legea penală este suficientă pentru micșorarea numărului victimelorū vițiu-lui, n'avemū de cătu s'o aplicămū.

Dintre femeile prostituate înregistrate, tôte, afară de 6, locuescu în case publice de prostituțiune (bordele), de vreme ce prostituțiunea clandestină este exercitată de femei care mai tôte locuescu singure. Privegherea sanitară se înlesnesce prin case publice de prostituțiune, existența lorū este însă mai periculoșă pentru moralitatea publică, exemplulu fiindu contagiosu ele atragū mai lesne fete necorupte și dă celorū cari nu vo escu a lucra ocașiunea suficientă pentru a deveni victime vițiu-lui. Desființarea caselorū publice aru mari însă numărulu prostituatelorū clandestine. Cu tótă existența caselorū publice

de prostituțiune se pöte însă înlătura exemplulü contagiosü, să nu permitemü ca prostituțiunea să se exercite în diua mare la visulü tuturorü și poliția are nu numai dreptulü dar și datoria a veghia, ca vițiulü să nu se arate în tötă goliciunea lui.

Avemü să răspundemü însă la întrebarea, cine este însărcinatü în Capitală cu privegherea administrativă a prostituțiunei. Primarulü cu Consiliulü comunalü cari suntü îndatorați prin art. 80 din legea comunală a priveghia persöncele și locuințele dedate prostituțiunei, a lua töte măsurile cuvenite pentru a asigura sănătatea, moralitatca și liniscea publică, a face în privința acésta regulamente ce le socotesce trebuitoré și folositoré, saü Prefectulü Poliției, căruı este încredințată privegherea și menținerea ordinei publice în virtutea art. 73 din legea comunală? Autorulü acestui raportü, care astădi este însărcinatü ca delegatü alü d-lui Primarü cu o mare parte a atribuțiunilorü prevădute prin art. 80 din legea comunală, nu pöte răspunde la acéstă întrebare, ca unulü care este interesatü de soluțiunea ei și care doresce ca să fie desărcinatü de greaua răspundere ce pörtă astădi în acéstă privința, să fie scutitü de împlinirea unei misiunii, pentru care îi lipsesce vocațiunea, timpulü și mijlöcele.

D. Prefectü alü Poliției, prin raportulü No. 23259 din 18 Iulie 1883, adresatü d-lui Ministru de Interne, cere ca serviciulü privegherii prostituțiunii să trecă de la Primărie la Prefectura Poliției. În favörca acestei cereri pledéză imprejuraerea, că și Primăria nu pöte afla prostituatele clandestine fără concursulü Prefecturii Poliției și că Poliția statului este adesea orı chemată a menține ordinea în case de prostituțiune. Numai prin disciplina severă femeile dedate prostituțiunei potü fi oprite de extravagantele cele mai periculöse. D. dr. Florea Teodorescu, capü de serviciü la spitalulü Colentina, unde se trimittü în căutare femeile afectate de böle virulente, dice în raportulü d-séle No. 15, adresatü onor. eforii a spitalelorü la 28 Martie 1884 (alăturatü pe lângă adresa Eforiei către Primărie No. 2102 din 30 Martie 1884) cele următoré :• În mai

multe rînduri amû avutû onórea sã vë încunoscîințezû despre marea neliniste ce aducû spitalului prostituatele ce se trimit de Primărie spre căutare. Neorînduelile ce le facû în fie carû momentû suntû astû-selû, cã nu póte nimeni a le mai stëpãni. Totû personalulû spitalului sufere din cauza lorû. Insubordonața lorû este ajunsã la așa gradû, cã nu vorû nici sã se mai supunã tratamentului. Este o desordine continuã amenințândû *chiarû d'a pune focû spitalului.*

X.

POLIȚIA VETERINARĂ.

Serviciulû veterinarû alû Capitalei face înainte de tóte parte din serviciulû igienei publice, care are misiunea de a conserva sãnãtatea omului, ferindu-lû de bóle transmisibile ale animalelorû domestice și de alimente animale vêtãmãtóre sãnãtații, apoi serviciulû nostru veterinarû are sã apere, în cerculû competenței sële, interesele economice ale țerei, prin luarea măsurilorû pentru limitarea bólelorû ale animalelorû domestice. Ca membri în consiliulû localû de igienã medicii-veterinari ai Primăriei participã la studiarea diferitelorû cestiuni de igienã și de trei ani de cãndû serviciulû sanitarû alû Capitalei și cultivã vaccinû animalû, medicii-veterinari și mai alesû acela alû orașului și oborului aû fostû însãrcinați cu acestã operațiune.

Veterinarulû orașului și oborului visitëzã hala, marșeulû Amzei și cele-l-alte măcelãrii din oraș, constată diferitele bóle contagióse ale animalelorû domestice din orașû și oborû, examinëzã diferite produse animale destinate pentru consumațiune în Capitalã și pentru exportulû din Capitalã și face visite regulate la grajdurile vitelorû de pripasû și la stațiunea de observațiune a cãinilorû turbați de la depositulû comunalû din strada Negru-Vodã. Elû inspectëzã serviciulû depãrtãrii cadaverelorû animale și alû prinderii cãinilorû vagabunđi. Vete-

terinarul tăierei examinăză toate vitele de consumațiune înainte tăierii și după tăierea lor în abatoriū, precum și produsele animale brute din abatoriū destinate pentru exportul din Capitală.

Vitele cornute ale locuitorilor Capitalei au fostu în anul 1883 ca și în cel precedentu serite de bóle epizootice, existența pestei bovine într'o mică parte a țerei a cerutú însă luarea unor măsuri extraordinare de priveghere atât la oborū precum și la abatoriū. Una din aceste măsuri este suprimarea definitivă a comerțului cu opinci neargăsite.

La cai s'au constatatú 16 casuri de maliasmú (morvo-farcinú), care se descompune în 8 casuri de maliasmú cronicú (morvă cronică), 5 de maliasmú acutú, 2 de morvo-farcinú și 1 casú de farcinú cronicú. 12 din aceste animale aparțineau diferiților locuitori din București, iar 4 locuitorilor din comune rurale. Pentru 12 din acești cai bolnavi, aparținendú la 5 proprietari, s'a făcutú declarațiunea cerută de legea poliției sanitare veterinare, iar pentru restulú de 4 cai răpciugoși, aparținendú la 3 proprietari, nu s'a făcutú declarațiune și din această cauză proprietarii au fostú dați în judecată. Căii uciși, pentru care s'a făcutú declarațiunea, au fostú evaluați cu suma de lei 6,800 și proprietarii lorú despăgubiți cu suma de lei 1,600.

La Paris numărulú cailorú răpciugoși este foarte mare în comparațiune cu frecuența maliasmului la noi. În departamentulú Senei (împreună cu orașulú Paris) s'au constatatú în anulú trecutú 514 casuri de răpciugă, din care 177 la caii particularilorú, 269 în grajdurile companielorú de birje și de omnibuse și 68 în abatoriile Parisului (Raportulú generalú asupra serviciului veterinarú alú departamentului Senei pe anulú 1883).

Ca în toți anii s'a făcutú și în anulú trecutú o revisiă generală a cailorú sacagiilorú, birjarilorú și ai tramvayului.

Pe la finele luncii Maiú 1883 o mică epizootic de turbare s'a arătatú între căinii din Capitală. Primăria a povățuitú în-

dată pe cetățeni asupra pericolului care îi amenință, invitându-i ca să ceară în orice casă suspectă intervențiunea medicului-veterinar al orașului și să instaleze câinii bănuți de turbare la stațiunea de observațiune din depositul comunal. Primăria a mai înființat pentru timpul de 3 luni o a doua căruță închisă pentru prinderea câinilor vagabunzi și a autorizat pe întreprinzătorul aceluși serviciu ca să sequestreze orice câine ce se va preumbla liber pe stradă, fără deosebire dacă poartă șgardă sau nu, în totu timpul până la finele lunii August (a vedea publicațiunea și ordonanța din anexele No. IV. și No. V). Publicul încă n'a recunoscut utilitatea stațiunii de observațiune pentru câinii bolnavi din strada Negru-Vodă, în totu cursul anului 1883 această stațiune a primit în observațiune numai 3 câini, s'a sequestrat și omorît de către autoritate 11 câini turbați, afară de câțiva câini omorîți de particulari din cauza acestei bôle, fără intervențiunea administrațiunii.

Întreprinzătorul serviciului prinderii câinilor vagabunzi a prins și omorît în anul 1883 7016 câini. Aceluși serviciu va fi în anul 1884 cu totul reformat, în modul indicat la Anexă No. VI, numărul căruțelor pentru prinderea câinilor va fi înmulțit și omorirea lor se va opera prin spânzurare.

Numărul câinilor vagabunzi cari se prind la noi, precum și în general numărul câinilor din Capitală, este pre mare în comparațiune cu numerile analoge din orașele occidentului Europei, astu-fel s'a prins în anul 1883 în orașul Paris și în totu departamentul Senei numai 4094 câini vagabunzi. În proporțiune cu numărul câinilor, turbarea este la noi mai rară de câtu în țerile occidentale; în departamentul Senei s'a constatat în anul trecut 182 casuri (în anul 1882 276 casuri), de turbare la câini. (Raportul general pe anul 1883 al d-lui C. Leblanc fostu veterinar al departamentului Senei).

Cu ocaziunea inspecțiunilor sanitare în oraș și în hală

s'au secuestratü 14 rimători afectați de cysticercü în greutate de 547 ocale, carnea respectivă a fostü impregnată cândü cu acidü carbolicü crudü cândü cu petrolëü, și restituită proprietarului, pentru ca să fie întrebuințată pentru scopuri industriale.

La abatoriü s'au esclüsü de la tăiere 473 vite bovine din cari au fostü :

26	afectate de Tuberculosă,
5	» Distoma hepatică,
50	» Cachexie idremică,
5	» Septicemie,
3	» diferite tumorî,
383	» Consumptiune ;

afară de aceste 473 vite s'au secuestratü în abatoriü 2 rimători afectați de Cysticercü.

Este interesantü a se pune alături cu aceste date, rezultatele inspecțiunilor sanitare din abatoriulü comunälü alü metropolei germane. Cu tôte că la Berlin se examinază toți rimătorii expuși spre vîndare și că acele examinări se facü cu mai mare scrupulositate de câtü la noi, că populațiunea Berlinului și prin urmare și consumațiunea este de 5 ori câtü a Bucurescilorü, ne surprinde marele numărü alü vitelorü bovine și alü rimătorilorü secuestrați la Berlin din cauza Tuberculosei. Darea de sémă asupra poliției veterinare a aceluï orașü pe trimestrul alü patrulea alü anului 1883 constată, că în timpulü de la 1 Octombree pină la 31 Decembre 1883 s'au esclüsü din consumațiune 59 rimători trichinoși, 655 rimători afectați de cysticercü, 35 rimători afectați de Erysipelü. La 2211 rimători s'au respinsü numai părțile bolnave ale animalului. Tuberculoasa a fostü constatată la 361 vite bovine, din cari 12 vite întregi și 1124 părți au fostü escluse de la consumațiune ; la rimătorü tuberculoasa s'a arătätü de 207 ori și a causatü respingerea a 17 porci întregi și 462 respingeri parțiale. Dintre rimătorii afectați de cysticercü cei mai mulți au fostü de origină serbă și polono-rusă. La Berlin untura rimătorilorü afectați de cysti-

cercū, topită în abatoriū, se admite la consumațiune. La rîmătorii tăiați în acelū abatoriū s'au constatatū câte-va casuri de Actinomyce.

Frecuentele cercetări microscopice a cărnei de rîmătorū. făcute cu scopū de a se descoperi trichina, au datū rezultate negative. Afară de acesta la noi pericolū infecțiunei prin trichinā este în generalū mai micū de cātū în Germania și Austro-Ungaria, din causā că populațiunea noastră n'are obiceiū a mânca carne crudā și șuncā nefiertā. Proibițiunea importului în România a cărnii de porcū și a preparațiunilor alimentare din carne de porcū din Englitera, Turcia, Rusia America se menține și în timpū de lațā.

Se pare că la noi frecuența cysticercului în carnea de rîmătorū devine din anū în anū mai micā, în totū cursulū anului 1883 s'au sequestratū din causa acestei bōle 9 rîmătorū după cererea d-lui medicū-veterinarū alū orașului, 2 după cererea d-lui medicū-veterinarū alū abatoriului, 3 după cererea medicului-șefū și 2 din propria inițiativa a comisarilor poliției comunale. în urma verificării competente posterioare

în oborū și în orașū s'au liberatū în cursulū anului 328 certificate de proveniență și sănătate pentru animale.

Pentru produse animale brute (piei, corne, unghii, oșe, pērū, mațe, seū) exportate din Capitalā s'au expediatū în anulū 1883 284 certificate de proveniență și de sănătate; aceste certificate au fostū liberate în totū cursulū anului 1883 și pînă la 11 Martie 1884 de către mediculū-șefū, de la acca di, epoca publicării în Monitorulū Oficialū a noului regulamentū pentru liberarea certificatelorū de proveniență și de sănătate a animalelorū și a produselorū animale, certificatele se liberează de către d-nii medici veterinari din serviciulū Primăriei. La începutulū anului curentū mediculū-șefū alū orașului a atras atențiunea d-lui Ministru de Interne asupra incorectitudinei comise de către unii funcționari ai căilorū ferate, cari permițēndū ca produsele animale exportate să fie însoțite de certificate liberate de persoane incompetente, lipsite de caracterū

oficială și de mijloace pentru constatarea provenienței a acelor produse, pot fi compromise totuși comerțul țării cu animale și cu produse animale, raportul respectiv (anexă No. VII) a avut de rezultat, că funcționarii căilor ferate au primit instrucții precise asupra certificatelor ce trebuie să însoțească transporturile de animale și de produse animale brute.

Condițiunile noi în care se află Capitala în urma promulgării noii legi de poliție sanitară veterinară reclamă o reformă radicală a oborului de vite. Nu putem să expunem Capitala țării la calamitatea de a rămâne lipsită de carne, în cazul nefericității dacă o epizootie ar apărea în apropierea Bucureștilor, d'aceia am avut onoare a propune d-lui. Primarului prin raportul No. 743 din 18 Octombrie 1883 (anexă No. VIII) ca să se înființeze lângă abatoriul de la Livedea cu duși un obor pentru vite bovine, ovine și râmători, iar oborul de cai și de fân să rămâie în localitatea unde se află acum.

În oborul actual de vite s'au introdus în urma stăruințelor mele oarecari îmbunătățiri prin împrejurarea lui, ele nu sunt terminate și din cauza pripei cu care au fost făcute mai au trebuință de oarecari complectări; afară de acesta oborul trebuie să se paveze, căci altfel examinarea corectă a animalelor devine foarte dificilă.

Cu toate ordinele contrarii date în această privință, mai există și astăzi obore sucursale și clandestine, se mai fac pe ascuns vinzări de animale la două bariere opuse oborului; scopul gâmbașilor cari mijlocesc acestu comerț ascuns este mai mult sustragerea de la plata taxei, de cât de la examenul medical al animalelor.

În cât privește abatoriul comunal, am expus într'un alt capitol al prezentului raport necesitatea, ca el să fie adaptat, pentru ca toate vitele destinate pentru consumație în Capitală să se taie într'insul, și organizat într'un mod conform cu cerințele igienei și ale legii. Cererea d'a se tăia mieii mai în centrul orașului, motivată cu pretext-

tul că carnea de miel nu suportă transportul de la abatoriu pînă în centrul oraşului, fiind că se usucă repede, se poate înlătura prin permisiunea, de a se curăţa la abatoriu numai interiorul animalului fără a se jupui mielul şi d'a se transporta cu pielea în oraş, rămîind ca să se jupoe în hală, cea ce se permite şi pentru viţei. Medicul-veterinar alu tăierii trebuie să aibă locuinţa în stabilimentu şi să dispună de unu cabinetu alături cu locuinţa d-séle pentru examinarea microscopică a cărnurilor. Înfiinţarea topitorului de seú în abatoriu, terminată pe la finele anului 1883, este menită a aduce serviciu însemnate igienei oraşului, din cauza care vomu expune la capitolul XII »Igiena industrială şi comercială ; regretăm că pînă astăzi diferitele împrejurări au amănatu punerea în lucrare a topitorului.

Ca în anii precedenţi şi în celu din urmă d. medicu veterinaru alu oraşului şi oborului a luatú parte, de o potrivă cu d-nii medici comunali, a examinarea laptelui din comerciu. Măsură acésta mai trebuie complectată printr'o lucrare, pusă pe programulu inovaţiunilor de introdusu în anul 1884, prin visitarea sanitară a grajdurilor şi a vitelorú tuturorú laptagiilorú, care aprovisionéază Capitala cu acestu alimentu. Dificultatea visitaţiunei grajdurilorú din alte comune, de unde se aduce laptele în Capitală, o vomu putea înlătura prin înţelegerea cu Consiliulu de igienă alu judeţului Ilfovú.

De cândú s'a constatatú că tuberculoşa omului este identică cu tuberculoşa animalelorú domestice, cu tótă diferenţa a formei sub care apare la omeni şi la animale, igienistii se credú datorii a lua măsuri extraordinare, pentru a feri omulu în contra transmisiunei acestei bóle prin alimente provenite de la animale tuberculóse. Ca orí-ce inovaţiune şi acésta măsură profilactică dá locú la óre-care precauţiuni exagerate. Cine cunoşce frecuenţa tuberculósei la tóte animalele, la vacă la capră, la rîmătorú, la găină, la gâscă, la porumbelú, cu probabilitate şi la pesci şi la raci, se poate speria în primulú momentú de pericolulu care ne ameninţă, aceste pericole póte

se parū teribile mai alesū acelora, care aū cititū ipotezele noui asupra rolului laptelui în etiologia tuberculosei, ele suntū însă reduse la adevărată lorū valōre prin lucrările mai noui care constată lipsa permanentă a bacilului tuberculosei în laptele vacilorū tuberculōse, cu singura excepciune a casului fōrte rarū, cândū tuberculosa afectēzā glandulele mamale (țița), casū care este precedatū de o slăbire atātū de pronunțată, în câtū vacile respective nu mai serve ca lactifere. Chiarū dacā pericolulū arū fi realū, n'arū putea da publicului asigurarea că laptele comerțului provine numai de la animale sănētose, căci constatarea tuberculosei la vaci este la începutulū ei fōrte dificilă și examinarea microscopică a laptelui, chiarū daca arū fi totū-dé-una posibilă, nu permite nici o conclusiune asupra existenței tuberculosei la animalulū lactiferū. Trebuie darū să ne mărginimū în consiliulū datū publicului, ca să se ferēscā de laptele crudū, să bea numai lapte fierțū și să se abție de cura de lapte de caprā crudū în orașe, unde caprele nu suntū totū-dé-una adăpostite și nutrite în condițiuni igienice și adese-orī afectate de tuberculōsă. Curele de lapte, în generalū fōrte salutare, trebuie făcute cu lapte fierțū. Precum amū dīsū mai susū ne propunemū a supune după puțință vacile lactifere unei inspecțiunii generale, cu scopū d'a esclude cele ce se vorū găsi afectate de tuberculōsă.

Transmisiunea tuberculosei prin carne se pōte asemenea înlătura prin gătirea corectă a cărnii, prin frigerea și fierberea perfectă. Cu tōte acestea nu ne limitămū în consiliulū datū publicului, ca să ia în contra cărnei provenite de la vite tuberculōse aceeași măsură profilactică, care o ia în contra trichinei și a cysticercului, ca să nu mănānce șuncă crudă, biftecuri numai pe jumătate fripte și sângerōse, în interiorulū lorū crude, cărnați cari nu suntū bine fripti sau bine fierți, ci mēsură luatā pînă acum, care constā în excluderea de la consumațiune a organelorū vitelorū bovine, afectate de tuberculōsă vizibilă la examenulū macroscopicū, și în excluderea cărnurilorū numai în casulū de tuberculōsă nain-

tată, de adevărată ftizie, în escluderea absolută de la tăiere a vitelor cornute în stare de consumpțiune, o vomă completă și întinde asupra altor animale, mai ales asupra rîmătorilor. Sperăm că discuțiunea acestor măsuri, care nu se pot executa în momentul de față cu organizațiunea actuală a serviciului abatoriului, va fi obiectul raportului general pe anul curent, că pînă atunci cestiunea va fi limpede din punctul de vedere științific și regulată într'un mod satisfăcător din punctul de vedere administrativ. Ea a fost studiată, nu însă rezolvată, la ultimul congres internațional de medicină-veterinară (Bruxelles 1883) și este pusă la ordinea zilei pentru apropiatul congres internațional de igienă care se va întruni la Haga (La Haye) în luna August 1884. Congresul veterinar din Bruxelles n'a primit propunerea marelui învățat H. Bouley, ca să se indemniseze de stat proprietarii vitelor după apariția sănătoase, care la tăiere se vor găsi tuberculose și se vor exclude de la consumațiune, el a primit însă concluziunile raportului d-lui medic veterinar Lydtin: că se pot admite la consumațiune cărnurile și viscerile animalelor la care tuberculoza se află la începutul ei, fără să fi făcută invaziune în glandulele limfatice, că cărnurile animalelor afectate de tuberculoză mai pronunțată să se denatureze prin petroleu, că laptele animalelor bolnave sau suspecte de tuberculoză să nu fie întrebuințat ca aliment nici pentru oameni nici pentru vite. Sperăm asemenea că la redigerea raportului general pe anul 1884 vom dispune de date statistice, culese în abatoriul Capitalei, care ne va lumina asupra frecvenței tuberculozei la bivolițe în comparațiune cu frecvența ei la vaci, și că vom afla pînă atunci dacă vitele noastre, cari trăesc în alte condițiuni de igienă de cît cele din Franca, Germania și din alte țări, sînt supuse la tuberculoză cu aceeași frecuență ca vitele streine.

În anul 1883 întreprindătorul prinderii căinilor și al depărtării cadavrelor animale a scos afară din Capitală:

32	cadavre de boi și vaci,
715	» de cai,
2090	» de câini (afară de 7016 câini prinși vii),
1109	» de pisici,
125	» de râmători,
6616	» de păsări.

În anul 1884 acestu serviciu va fi modificat prin întrebuințarea industrială a acelor cadavre în modul expus la anexul No. VI.

XI.

IGIENA ALIMENTARA.

Prima preocupatiune a igienistului, care studiază modul cum se alimentează populațiunea unui oraș mare, este să cunoască cantitatea diferitelor alimente consumate în raportu cu numărul locuitorilor, să constate dacă această cantitate crește în aceeași proporțiune în care se înmulțește populațiunea și dacă cantitatea alimentelor consumate în terminu mediu de către câte o persoană, este suficientă pentru satisfacerea trebuințelor fiziologice. Regretăm că ne lipsesc cu totul elementele pentru un asemenea studiu, căci Primăria nu s'a preocupat pînă astăzi de adunarea datelor statistice necesari pentru acesta. S'ar putea crede că posedăm cel puțin o statistică exactă a cărnei consumate, dar această statistică ne indică numai numărul vitelor tăiate la abatoriul comunal, nu cunoștem cu precisiune ci numai cu aproximație numărul vitelor tăiate afară din abatoriu în timpul pînă la finele anului 1883, cându perceperea taxei tăierii vitelor era încredințată unui întreprindător. Chiaru dacă am cunoște cu totă exactitatea numărul vitelor consumate, ne-am aflat în fața faptului, că greutatea unei vite cornute mari variază între 55 și 300 ocale.

Miculu număr de vite ce se taie actualmente în Capitală,

în raportu cu numărul relativu mai mare în timpul trecut, cându populațiunea era mai mică, ne-a îndemnatu la cercetarea cauzelor acestui fenomen și rezultatul a fost, că acum 10 ani, cându n'a existat în țeră ca astăzi un număr mare de fabrici de alcool care hrănesc vitele cu borhotu, s'a tăiat în Capitală în mare majoritate vite mai slabe, de vreme ce astăzi numărul vitelor mari, îngrășate la poverne, prevalază asupra celor slabe.

Solicităm daru ca să se organizeze mai bine biuroul municipalu de statistică, că să culégă toate datele asupra cantității alimentelor și a materiilor alimentare brute intrate în orașu, nu numai asupra acelor supuse la accisă ci și acelor cari nu plătesc la intrarea în orașu nici unu impozit, acel biurou va pute aduce administrațiunei folose însemnate și afară de cercul igienei; solicităm asemenea ca la abatoriul comunalu să se înființeze două balanțe mari pentru cântărirea vitelor și a carelor cu carne și să se organizeze serviciul astu-felū, ca administrațiunea să cunoscă bine greutatea cărnurilor eșite din abatoriū.

După registrele abatoriului, complectate prin declarațiunea d-lui întreprindătoru alu taxei tăierii vitelor, s'a tăiat în Capitală în anul 1883 numărul următoru de vite:

Boi și vaci 40690 capete din care 25 afară din abatoriū.

Vișei 2004 capete din care 1556 afară din abatoriū.

Bivolī și bivolițe 711.

Malaci 1086.

Rimători 18900 capete din cari 13406 afară din abatoriū.
Oī, capre și berbeci 13079 capete din cari cea mai mare parte afară din abatoriū.

Miei 128500 capete din cari mai toți afară din abatoriū.

Numărul vitelor bovine mari (boi, vaci, bivoli, bivolițe) consumate a fostu cu 5322 mai mare de câtu în anul 1882, numărul vișeilor tăiați a scăduțu, iarū numărul bivoliilor, bivolițelor și malacilor a crescutu. Dintre numerile indicate

mai susū putemū garanta numai pentru exactitatea aceluī alū vitelorū mari (41401).

Numérulū malacilorū tăiați a fostū cu multū mai mare de câtū în alți ani, publiculū cumpérá adese-orí carne de bivolū și de malacū dreptū carne de vacá și de vițelū, din causá că nu observá dispozițiunea prescrisá printr'o ordonanță munici palá, ca măcelarii care taie bivolfi, bivolițe și malaci să atirne d'asupra právaliei o tablá, pe care este desemnatū unū capū de bivolū. Numérulū rímátorilorū, alū oilorū și caprelorū tăiate este aprópe același ca în anulū 1882, numérulū micilorū consumați cu 10102 mai micū de câtū în aceluī anū. Consumațiunea cárnii a fostū darū în Capitalá în anulū 1883 mai mare de câtū în anulū 1882. Este probabilū că în anulū 1884 consumațiunea va fi dupá aparință (dupá datele statistice ale abatoriului și ale serviciului perceperii taxei) mai micá de câtū în anulū 1883, din causá că în anulū trecutū garnisona militará s'a aprovisionatū cu carne totū din abatoriū, într'unū modū directū saū indirectū, în anulū curențū însă administrațiunea militará și-a înființatū abatoriulū ei propriū afará de raza orașului, care nu este supusū controlului nostru.

Amū arétatū deja în unū capitolū precedentū că abatoriulū comunalū lasá multū de doritū ca cládire, că elū nu este construitū în conformitate cu trebuințele nóstre; în mai multe rínduri amū solicitatū adaptarea lui în modulū, ca să se pótá tăia într'ensul nu numai vitele mari, ci tóte vitele precum o cere legea de poliție sanitará veterinará și regulamentulū tăierei, și abia sub actuala administrațiune comunalá se esecută acéstá adaptare. Abatoriulū comunalū lasá însă multū de doritū și în privința organizațiunei; arū trebui pe de o parte ca mediculū veterinarū alū abatoriului să aibá locuința în stabilimentū, pentru ca să pótá exercita unū controlū mai eficace, apoi ca intendentulū și comisarulū polițienescū să menție o discipliná óre-care între parlagii (servitorii măcelarilorū), care, în lipsa patronilorū măcelari, calcá tóte prescripțiunile regulamentulū táercí.

Acelu regulamentu a avutu o sórtă nenorocită. Ne mai fiindu conformu cu prescripțiunile actualei legi de poliție sanitară veterinară, Consiliul de igienă l'a prelucratu, puindu-lu în acordu cu noua lege. La 9 Maiu 1883 proiectul respectivu a fostu presintatu d-lui Primarū, în ședința din 12 Augustu 1883 elu a fostu încuviințatu de onor. Consiliu comunalu, cu adresa No. 13,323 din 20 Augustu 1883 D. Primarū a supusu acelu regulamentu la aprobarea d-lui Ministru de Interne și onor. Comisiunea interimară a Comunei Băcuresci prin adresa No. 20186 din 14 Decembre 1883 către acelu d. Ministru (anexulu No. IX) s'a plinsu de neaprobarea acelu regulamentu, cu tóte acestea pină astăzi Primăria n'a primitu nici unu răspunsu asupra aprobării sau neaprobării regulamentulu țăreci, care se află în studiulu onor. comisiunei veterinare a Ministerulu de Interne.

Asupra controlulu cărui suntu supuse alimentele de origină animală în abatoriū, în hală și în marșelul Amței, în măcelăriile din orașu, asupra examinării laptelul și în specialu asupra măsurilor în contra transmisiunei tuberculosei și altorū bôle transmisibile prin alimente de provenieță animală, amū vorbitu în capitolul precedentu »X Poliția veterinară«, unde amū arătatū că acelu controlu se exercită de amēnduoi medicii veterinarī ai Comunei; cei 9 medicī comunali lū complectéază prin examinarea periodică a laptelul din comerčiu și a diferitelorū cărnuri preparate din băcāniī. Cu examinarea microscopică a cărnurilor a fostu însărcinatū mai cu osebire d medicu comunalu dr. Petrini Galați, familiarisatū cu lucrările de acésta natură și d medicu-veterinarū alu orașulu și oborulu, L. Vincent.

Amū arătatū asemenea în capitolul precedentu că cysticerculū rimătorilorū s'a observatū în anulū 1883 mai rarū de câtu în anii precedenți, despre trichinā este cunoscutū că pină acum prezența ei n'a fostu constatată nici o dată în rimătorii din țără. Epidemia de trichinōsa din Emersleben în Geermania din anulū trecutū a alarmatū cu dreptū cuvintū

îgieniștii din t tă lumea, cercetarea făcută de inv tașii str nini, cari a  studiat  epidemia la fașa locului, mai ales  însă raportul  ilustrului profesor  Brouardel din Paris, constata că locuitorii din acea parte a Germaniei m n ncă adese-orii carne de rimătorii crudă și tocată și că t te victimele epidemiei m ncase carne crudă dintr'un  rim tor  trichinos . d. Brouardel este de părere, că examinarea microscopică a cărnurilor nu se p te introduce intr'un  mod  general , căci ea este ilusorie dacă nu se face cu mare minușiositate de către un  num r  destul  de mare de esperșii și inutilă în țările unde populașiu nea nu m n ncă carne crudă.

La inspecșiu nea b c niilor  medicii comunali a  st ruit  mai ales  asupra separașiu nei perfectă a alimentelor de la materiile toxice din comerșiu l  ordinar  și asupra conservării celor de din urmă intr'o parte cu totul separată a prăvăliei, care să nu permită contactul lor  cu substanșele alimentare.

La examinarea laptelui s'a  constatat  de rare ori alte falsifi cașiu ni  fară de adăogirea de apă.  n c te-va casuri excepșiu nale laptele era amestecată cu amidon .  n general , laptele se sequestr z  c nd  cantitatea apei ad ogite întrece cea de 25 la 100, c ci constatarea unui adaos  mai mică de apă nu este sigură și nu exclude erori.  fară de casuri rare c nd  medicii comunali cer  o examinare mai esactă a laptelui, se constata de nsitate a laptelui prin lactometri ordinarii, identicii cu cei  ntrebuișau ții de Prefectura Polișiei Parisului, gradul  1 corespunde cu densitatea laptelui de vacă curat , jumătatea distanșei între 0 și 1 cu densitatea laptelui de bivoliș  curat , gradul  2 cu laptele de vacă falsificată prin adăogire de 25 la 100 de apă, jumătatea distanșei între 1 și 2 cu laptele de bivoliș  diluată cu 25% de apă. Pușinele capre laptifere din oraș  n'a  fost  p nă acum obiectul  unei privegherii sanitare speciale, consumul  cresc nd  al  laptelui de capră ne impune datoria ca în anul  viitor  să supunem  și aceste animale controlului veterinar  și să pov șuim  tot  de o dată publicul  asupra pericolositașii laptelui crud , asupra necesi-

tății d'a fierbe laptele fără deosebire dacă provine de la vacă, de la bivoliță sau de la capră.

La expozițiunea de igienă din Berlin din anul trecut, pe care am vizitat-o în luna August 1883, noul lactodensimetru al profesorului dr Recknagel a fost considerat de ómenii competenți ca unul dintre obiectele cele mai importante ale expozițiunii, elu complecteză examenul densimetricu ordinaru al laptelui prin constatarea cantității untului. Am cumpărat unu exemplaru al lactodensimetruului Recknagel pentru a-l încerca de o cam dată singuru și m'am convinsu că acelu instrumentu este prețiosu pentru examinarea laptelui în cabinetu, în casulu cându examinatorulu nu este grăbitu, cându are timpul suficientu pentru a cerceta cu minuțiositate unu numărü micu de probe de lapte, că elu nu este însă aptu pentru visitațiunile ordinare ale d-lorü medici comunali și ale d-lui medicu-veterinaru alu orașului, din causă că d-lorü examinându câte o dată în timpü de 2 ore mai multu de câtü 120 probe de lapte, nu le rēnane de câtü 1 minutu pentru fie care probă. Menținemü darü pentru visitațiunile ordinare lactometrii vechi, rezervându lactodensimetruulu lui Recknagel pentru visitațiunile escepțiionale și mai puținü numeröse, făcute de însuși mediculu-șefü. Introducerii generale a instrumentulu d-lui Recknagel se mai opune de o cam dată și prețulu lui ridicatü.

Falsificațiunile untului au fostü în anulü 1883 mai rare de câtü mai înainte, în urma măsurilorü luate în contra vîndării untului artificialü (Kunstbutter) impörtatü din străinătate, cu tóte acestea s'a mai vîndutü ici și colo dreptü untü prospëtü acéstá amestecăturá de unturá animalá cu puținü lapte. Examinarea materiilorü grase solide este dificilá și recunóscearea originelü lorü se basézá în cele mai multe casuri numai pe temperatura la care ele se topescü și la care ele se solidificá dupá topire. Chiarü dacă recunósceamü cu esactitate compozițiunea unui corpü grasü din comerčiü de originá animalá, care sémēná cu untulu prospëtü, nu lu putem esclude din

consumațiune în casulă cândă a fostă vindutū dreptū untū artificialū. La expozițiunea cooperatoriilor români din anulă 1883 a figuratū untū artificialū (untū margarina) fabricatū în țēră de unū d. F. Hadoux din Galați. În Statele-Unite fabricațiunea untului artificialū (a »oleomargarinei«) a datū locū la abuzuri atātū de frecvente, că o comisiune de anchetă numită de Senatulū Statelorū-Unite a propusū pe la începutulū anulul 1884 suprimarea completă a fabricațiunii untului artificialū.

Fabricanții și vinđătorii de făină nu 'și permitū la noi fraude usitate în străinătate și mai resistă încercărilor civilisatōre acclorū, care le oferă materii minerale eftine, de colorē albă, bune pentru falsificarea făinei. Unū domnū G. W. din Buda-Pesta vinde caolina (pămintū argilosū albū) pentru a fi amestecată cu făina ordinară și oteră trimiterea ei în România și în Bulgaria; primitorulū epistolei confidentiale respective din 25 Aprilie 1883 a avutū buna-voință a'mi permite citirea ei. Cercetările numerōselorū probe de făină aū datū unū rezultatū negativū, fōrte importantū în fața arătărilorū din ultimulū raportū generalū alū capului serviciulū sanitarū alū municipalității din Viena, care comunică că în Austria se întrebuintează câte o dată gipsū (ipsosū) pentru falsificarea făinei.

Rēulū obiceiū alū mănării fructelorū necōpte nu se pōte popri prin mēsuri polițienesci fără conlucrarea publicului, pe cātū timpū pōmele crude găsescū cumpērători numeroși, nu va inceta vinđarea lorū celū puținū pe furișū și urmărirea biețilorū băeți de precupeți, victime ale lăcomiei patronilorū lorū. Mēsura propusă de a se opri la barierele orașului intrarea pōmelorū necōpte nu este suficientă, din causă că o mare parte a acestorū pōme suntū cultivate în întrulū orașului.

S'a observatū că ghița din comerciū nu este totū-dē-una curată, mai alesū ghița tăiată de pe laculū Cismegiului ni s'a părutū suspectă din cauza stagnațiunei și necurățeniei apei aceluī locū, pe basa acestui motivū onor Comisia interimară a și popritū tăerea gheței din Cismegiū.

Colórea bombónelorú ordinare cu materií colorante toxice a fostú numai în parte înlăturată. N'amú pututú elimina cu desăvêrsire din comerciú cofeturile ordinare galbene, colorate cu chromatulú de plumbú, unii cofetari aú o osebitá predilecțiune pentru acéstá materie colorantá și nu voescú a renunța la procedeurile vechi cu cari s'aú obcinuitú. Cu tóte că acele cofeturi nu producú în generalú nici o vătémare, din cauza insolubilitáti chromatului de plumbú în salivá și în sucúlú gastricú și intestinalú, trebuie sá menținemú principiulú, că orí ce substanțá alimentará care conține plumbú într'o formá óre-care, urmézá a se secuetra, fără deosebire dacá plumbulú se aflá într'énsa într'o combinațiune solubilá orí nu.

Examinarea chimicá a articolelorú de consumațiune bánuite se esecută astádí în laboratoriuulú de chimie alú facultátií de mediciná, institutú bine condusú de neobositulú și învêțatulú sêu șefú ; împovêratú însá de către diferitele autoritáti din țérá cu unú numêrú prea mare de lucrári, d. dr. Bernad-Lendway, cu tótá buna voința ce are, nu póte satisface totú-dé-una cererile nóstre cu acea grabá, care este prima condițiune pentru privegherea esactá a comerciului cu alimente și bêturi. Numai dupê punerea în lucrare a reorganisațiunei proiectate a Laboratului de chimie al facultátií de mediciná, acelú institutú va fi în stare a face la momentú tóte expertisele ce i se vorú cere de Primárie.

Amú studiatú din noú cestiunea, dacá controlulú ce Primária exercită asupra alimentelorú, bêturilorú și asupra multorú alte obiecte n'arú deveni mai eficace, dacá ea arú dispune de unú laboratoriu municipalú de chimie și microscopie. Instalațiunea unuí asemenea laboratoriu comunalú arú reclama timpú, pentru adaptarea localului și pentru aducerea instrumentelorú și arú împovára bugetulú cu celú puținú lei 15000 spese de instalațiune, lei 2500 chiria localului și lei 10000 retribuția personalului și spese de întreținere a institutului, peste totú lei 27500 de inscrisú íu bugetú pentru primulú anú. În fața altorú cheltueli mai urgente, cari aú fostú alocate în budgetuulú

anului 1884-1885 (mărirea sumei alocate pentru medicamente gratuite, îmbunătățirea sôrței copiiloru găsiți și orfanî, sporirea sumelorü pentru căutarea femeilorü afectate de bóle virulente, pentru întreținerca alienațilorü, nepuncticioșilorü și infirmilorü) și la care se va mai adăoga póte pentru anulü 1885-1886 înființarea unü spitalü comunalü pentru căutarea femeilorü bolnave de bóle contagióse, trebuie să mai amănámü soluțiunea acestei cestiuni și trebuie să mai primimü cu recunoscintiă concursulü directü ce ne dá d. dr. Benad-Lendway.

Începëndü studiulü asupra igienei béuturilorü cu apă de béutü, constatámü cá de muți ani Bucuresciü n'au béutü apă atátü de infectá ca în anii 1882 și 1883, regularea albiei Dâmboviței a făcutü fórté dificilá aprovisionarea cu apă curatá și de mésrile luate pentru îndreptarea acestui réu s'au folositü numai locuitorii unei páriti a Capitalei, cei mai muți s'au servitü de apă saturatá cu materii organice de originá cea mai variatá. Administrațiunea orașului nu póte prelungi acéstá stare periculóasă, ea lucrézá acum cu zelü pentru înlăturarea ei în modulü ce l'amü indicatü la capitolele III și IV Puținele vaduri necurate de unde sacagiü mai ieau apă se închidü succesivü, peste puținü timpü stabilimentulü municipalü alü fontânelorü de la Mihaiü-Vodá va aprovisiona orașulü cu apă mai curatá de câtü astádi și sacagiü se vorü putea controla mai lesne de câtü în anulü trecutü. Locuitorii unorü suburbii mai depártate de Dâmboviță, în care puțurile au secatü în urma adâncirei albiei ei, vorü fi espuși a plăti ca și anulü trecutü apa de gârlá cu unü prețü relativü mare, în adástarea timpului apropiatü cândü vorü fi terminate apeductele, menite a da orașului apă filtratá din Dâmboviță luatá la Bucu la 20 kilometri din susulü orașului

Diferitele béuturi alcoolice din comerciü au fostü și în anulü trecutü supuse privegherii sanitare. Acéstá priveghere este fórté dificilá, din causá cá limitele purității admisibile ale béuturilorü spirtóse destilate nu suntü precisate printr'unü regulamentü sau ordonanță, și astü-felü se póte exclude în Capitalá

din comerțiu o băutură alcoolică, care este admisă în alte orașe. În mai multe raporturi generale și speciale anterioare și mai ales în raportul meu asupra congresului internațional de igienă din anul 1882, adresat d-lui Ministru de interne, am expus deja necesitatea d'a se reglementa privegherea sanitară a băuturilor alcoolice, într'unu mod uniform pentru totă țera, pe baza prescripțiunilor art. 121 și 122 din legea sanitară. Pe la finele anului 1883, d. Ministru de interne, luându avisul onor Consilii medicali superiori, a și numit o comisiune pentru elaborarea unui regulamentu asupra fabricațiunei și comerțiului cu băuturile alcoolice, din care comisiune a făcutu parte și autorul acestui raportu, proiectul comisiunei se află actualmente în studiul d-lui Ministru de agricultură, comerțiu, industrii și domenii precum și al d-lui Ministru de finanțe. Dorim ca regulamentul în cestiune să se aprobe și să se promulge mai curând, pentru ca să se stărpescă cu un ceas mai înainte vînderea rachiului făcutu din alcoolu brutu, nerafinat, amestecat cu substanțe mai îmbătătoare și mai toxice de cătu alcoolul ethylic.

Apa gazoasă ce se fabrică în Capitală nu este totu-de-una liberă de piatră acră. Fabricanții cari întrebunțază cantități mari de apă de Dâmbovița nu o pot purifica iute și într'unu mod puțin costitoru fără întrebunțarea alumenului și cu toate precauțiunile ce ei ieau, rămâne în apa gazoasă o mică cantitate de piatră acră. Nu putem opri cu totul acestu rēu, înainte d'a se aproviziona orașul cu apă bună de băutu în abundență, care va servi atunci ca materialu pentru fabricarea apei gazoase.

Vinurile străine și indigene albe și roșii cari se vîndu în Capitală, presintă foarte rară calități vătămătoare sănătății, ele sunt libere de săruri plumbice și de substanțe colorante oensive, mai multu decăt 25% din vinurile din comerțiu sunt însă *vinuri bolnave*, adică alterate prin desvoltarea de vegetațiuni mucedinose în urma conservațiunei rele, a lipsei de pivoțe bune, a necunosței tratamentului raționalu al vinuri-

loru. În casuri rare vinurile sunt îndreptate prin cantități excesive de gipsu și în casuri mai și rare ele sunt imitațiuni artificiale (Anexu No. X). Din nenorocire vinurile alterate prin reaua conservare găsesc cumpărătorii, publicul, așteptându totul de la administrațiunea publică, nu refuză singur cumpărarea lor, de și recunoscerea acelor alterațiuni nu reclamă cunoștințe speciale. Primăria pōte interveni numai atunci cāndu vinul este vătămătoru sănătății, ea nu pōte exclude din comerčiu vinuri de calitate inferioară, puțin alterate din cauza relei îngrijiri, cari nu periclitază sănătatea consumatorilor, există o mulțime de gradațiuni de la vinul perfectu din regiunile marilor noștri cultivatori de vinu pînă la vinul ordinariu de cârciumi care se și vinde cu prețuri inferioare. Solicităm concursul tuturor cetățenilor pentru escluderea din consumațiune a vinurilor de calitate rea, îi rugăm ca în locu de a cere de la Primărie o priveghere care trece peste competența și puterea ei, să înapoeze singur vîndătorulu vinul deteriorat și să bine-voiască a cere intervențiunea Primăriei, în casul cāndu vîndătorulu aru refusa a'lu lua înapoiu, sau cāndu credi că aru a face cu vinul falsificat sau prefăcutu cu scopu fraudulosu.

În diferite rachiuri ordinare și aromatisate din comerčiu și chiaru în unele bețuri alcoolice vîndute dreptu cognacū și ruhmū se găsesc cāte o dată pînă la $\frac{1}{3}$ % alcoolū amylicū. Regumentulū asupra bețurilorū alcoolice proiectatū de guvernū, va înlătura acestu rēu, dāndu-ne mijloce mai eficace pentru escluderea din comerčiu a bețurilorū impure, cari astādi nu se potū totū-dē-una scōte din consumațiune.

XII.

IGIENA INDUSTRIALĂ ȘI COMERCIALĂ

Prefacera însemnată a orașului, produsă prin lucrările mari de asanare ce se execută în timpulū de față, n'a rēmasū fără

influență asupra industriei, progresul adus în privința igienei a fost respălit cu pagube suferite de un număr mare de meseriași, și mai ales industria cea mai importantă dintre cele exercitate de români, tăbăcăria, are un drept la înlăturarea urgentă a pericolului care o amenință. Interesul igienei publice nu se concentrează numai în executarea mesurilor de curățenie, ea nu poate propăși acolo unde trebuie să se lupte cu sărăcia, ci cere din contra, ca condițiune esențială pentru realizarea scopurilor ei, munca productivă.

Tăbăcarii și argășitorii din Capitală, temându-se de ruina industriei lor prin desființarea gărlitei și prin dărămarea tăbăcăriilor situate lângă Dâmbovița, au reclamat deja în anii 1880, 1882 și 1883, cerându Primăriei ca să înlătore obstaculele materiale care se opun exercițiului meseriei lor și Consiliul de igienă al Capitalei, consultat asupra cererii, a emis deja în anul 1880 opinia (raportul Vice-Președintelui Consiliului de igienă al Capitalei No. 146 din 28 Februarie 1880), că tăbăcăriile se pot instala și într-o depătare de apă curgătoare, cu condițiune ca să se conducă apă în usinele tăbăcarilor, unde ei și pot înființa bazine cimentate sau puțin mari; că afară de marele canal colector proiectat a se înființa în stânga Dâmboviței, să se mai construiască în cartierele locuite de tăbăcari canale în partea dreaptă a riuului, căci numai cu această condițiune stabilimentele industriale vor putea fi întreținute cu curățenia necesară și numai astu-fel se va putea da o scurgere inofensivă apelor necurate care vor proveni din diferite usine; că nepermițându-se tăbăcarilor a lucra în Dâmbovița și la malul ei, este necesar ca să se conducă apă în abundență în casele și curțile lor; ca suburbiile industriale ale Capitalei să fie de timpuriu canalizate și înzestrate cu conduse de apă, ca acele conduse să se instaleze pe amândouă laturile Dâmboviței, câtu se poate de curându, pentru ca exercițiul diferitelor industrii să nu fie oprit. Această opinie a fost aprobată „în principiu” de către d. Primar. s'a promis tăbăcarilor

satisfacerea cererilor lor, dar în faptu nu s'a făcutu nimic pentru împlinirea lor. *Atât interesce igienice precum și cele economice ale Capitalei ceru imperiosu. ca propunerile arătate să fie realizate câtu de curind.*

Reaua conservare a seului provenitu de la vitele tăiate în Capitală este o causă importantă de nesalubritate; în abatoriū, în hală, în depozitele unor săpunari, în unele depozite mici din suburbiile excentrice, se grămădescu cantități mari de seū, se descompunū, fermenteză și infectă atmosfera. Industrialii și comercianții respectivii nu voescu a înțelege, că prin reaua conservare seulū perde din calitate, că chiarū parte din elū se volatilizează și diferitele încercări d'a remedia acestu reū n'aū reușitu. Consumulū petroleului cresce, acela alū lumînărilor de seū scade, și industria este după opinia săpunarilor puținū interesată, că materialulū brutū întrebuințatū pentru fabricarea săpunului să fie de aceeași puritate ca seulū de lumînări. Pentru remediarea acestorū rele, fostulū ajutorū de Primariū, d. dr. Sergiū, împreună cu mediculū-șefū, dr. Felix, aū propusū la începutulū anului 1882 construirea unui topitoriū de seū cu vaporī în abatoriū, proiectulū a fostū aprobatū de onor Consiliū comunalū și pusū în lucrare, construcțiunea edificiului și instalațiunea aparatelorū a fostū terminată la finele anului 1883, cu tôte acestea usina n'a pututū funcționa nici pină astăzi. Administrațiunea topitorului în regie arū fi foarte dificilē și păgubitoare pentru Primărie, măcelariī n'aū primitū propunerea a forma o asociațiune pentru a'lū exploata singurī, săpunariī nu s'aū presintatū la prima licitațiune, care n'a datū unū rezultatū satisfăcătorū și astū-felū n'a rēmasū de câtū concedarea exploatațiunei topitorului către unū întreprindătorū printr'o nouă licitațiune, care va avea locū în luna Maiū a. c. Primăria n'are intențiunea a conceda cui-va monopolulū d'a topi totū seulū din orașū, nici a obliga măcelariī d'a topi seulū lorū în topitorulū comunalū, ci întreprindătorulū va cumpēra prin bună învoială seulū crudū de la măcelariī, cari rēmanū liberi a'lū topi și în altă parte, cu pădirea condițiuni-

loră prescrise de regulamentul în-fustriilor însalubre, de acela alu halei și alu abatoriuului, Primăria însă nu va mai tolera în intrulă orașului păstrarea de seă crudă și va des-ființa tôte depositele de seă netopită din orașu (anexă No. XI), acăstă măsură va represinta atăt unu progresu alu salubrității precum și alu industriei, care va avea la dispoziția ei seă curatū în loculū corpurilor grase infecte, cu totulū descompuse, de cari se servă astăzi săpunarii noștri.

Mulțimea cadaverelorū animale cari se scôte din orașu, precum și a căinilorū vagabunđi cari se omoră, a remasū multū timpū neîntrebuințată pentru industrie în detrimentulū igienei publice, numai parte din pieile acestorū animale a fostū uti-lisată, restulū corpurilorū îngropatū într'unū modū imperfectū, a datū adese-orī locū la plângerī justificate. Din acăstă causă amū îndemnatū pe fostulū întreprindătorū alu depărtării cadaverelorū animale și alu prinderii căinilorū vagabunđi, ca să exploateze acea întreprindere într'unū modū mai raționalū, ca să nu lase să se piérdă neîntrebuințată o cantitate mare de materii brute forte utile. În anulū 1882 acelu întreprindătorū a făcutū miculū începutū cu fabricarea de cleiū, fără a da acesteī fabricațiunii întinderea dorită, anulū 1883 a trecutū fără progresū realizatū în acăstă ramură a serviciului publicū, astū-felū ne-amū cređutū datorī a aduce acăstă cestiune pe la fi-nele anulū trecutū în studiulū Consiliului de igienă, pentru ca să constate că modulū prinderii căinilorū vagabunđi și alu depărtării cadaverelorū animale nu corespunde cu cerințele i-gienei publice, nici cu cele ale civilizațiunei și ale economiei publice și să propue modificațiunile de introdusū în acelu ser-viciū. Consiliulū de igienă a propusū reformele indicate în anexulū No. VI, relative la perfecțiunea și înmulțirea ma-terialului și personalului acestui serviciū și la întrebuițarea cadaverelorū animale pentru fabricațiune de cleiū, de unsore de trăsuri și de vagone, de spodiū, de pudretă (guano-artifi-cialū) și de alte produse. Aceste inovațiuni au fostū apro-bate de onor. Consiliū comunalū, caetulū de sarcini a fostū

modificatū în sensulū propunerii Consiliului de igienă și noulū întreprinșătorū este obligatū a introduce reformele menșionate în cursulū verii anului curentū.

Ne-amū feritū de orice escesū de zelū, care arū putea vă-tēma interesele industriei, amū aplicatū regulamentulū industriilorū insalubre cu tōtā liberalitatea permisā de interesele salubrităței orașului, și n'amū luatū nici o mēsurā pripită, care arū putea jigni o industrie nāscēndā, care reclamā tōtā indulgența posibilā din partea administrațiunei sanitare. O inovațiune însă care o credemū imperiosū necesariā, n'amū pututū introduce, acea a aparatelorū fumivore pentru mașinele mai mari cu vaporii. Cantitățile mai mari de fumū alterezā aerulū într'unū modū simșitorū, chiarū daca fabrica are unū coșū înaltū, fumulū se scobōrā adese-orī îndatā pinā la pāmīntū și supērā locuitorii din vecinētatea ei, nu numai prin constituantele sēle gaziforme și toxice (protooxidulū de carbonū) ci și prin pulverea finā de cărbunī, care negresce pinzeturile întinse prin curșile din vecinētatea unei asemenea fabrici. Într'unū asemenea casū relatatū în anexulū No. XII, Consiliulū de igienă a fostū de opinie, ca să se impue fabriciei unū aparatū fumivorū, care arū fi costatū 1200 pinā la 1600 lei. Serviciulū tehnicū alū orașului, însăcinatū de d. Primarū cu executarea acestei mēsurī, nu s'a conformatū însă cu ordinulū primitū în acēstā privință.

Luminările de cērā se falsificā nu numai în Capitalā ci în tōtā țēra prin amestecarea cerei cu reșinā și cu parafinā, colorarea lorū cu substanțe toxice volatile (cu cinabarū) a fostū în Capitalā suprimatā, adăogirea de reșinā și de parafinā nu s'a pututū însă înlătura și atmosfera bisericilorū este câte o datā încārcatā cu produsele toxice ale combustiunei imperfecte a reșinei și parafinei, care nu se transformā cu aceiași înlesnire ca cērā în acidū carbonicū și în apă. Tōte încercările de a remedia acēstā stare de lucruri aū datū locū la plāngerī nedrepte în contra protecțiunei insuficiente a industriei nașionale; administrațiunea comunalā a ținutū pe de o parte contū

de observațiunea, că în casulă cândă falsificațiunea luminărilor ară fi tolerată în tótă țera cu singura excepțiune a Capitalei, ară suferi numai industria și comerțul din Capitală, fiindă-că fabricanții de luminări de cêră din Bucuresci n'ară mai putea sustine concurența cu cei din județe și pe basa avisului Consiliului de igienă ca a propusă deja în anii 1875 și 1876 Ministerului de interne, ca să iea măsuri uniforme pentru tótă țera, menite a opri falsificarea luminărilor de cêră, și a repetatū acea cerere regulatū după sêrbătorile pascelorū în toți anii de la 1878 pînă la 1884, vedendū însă că acelū onor. Ministerū nu respunde la adresele respective ale Primăriei, pôte din causă că nu se crede competente a rezolva această cestiune, de și ca are unū interesū sanitarū, d. Primarū a mai intervenitū cu aceeași cerere la Ministerulū de agricultură, comerțiū și lucrările publice în anii 1881 și 1882 și în fine în anulū curentū la noulū Ministerū alū agriculturēi, industriei, comerțului și domeniilorū, pe de altă parte Consiliulū comunalū a publicatū deja în luna lui Maiū a anulū 1881 ordonanța cu No. 8098 prin care opresce vîndărea (ci nu fabricarea) de luminări de cêră falsificate, însărcinandū pe episcopii și îngrijitorii bisericelorū precum și pe agenții poliției cu executarea acestei ordonanțe, care a avutū sôrta multorū alte asemenea acte, de a nu fi observată.

Regulamentulū industriilorū insalubre prescrie la art. 53 că tôte preparatele de petrolē, care se aprindū la o temperatură mai mică de câtū $37^{\circ} 5$ C, se vorū esclude din comerțiū. Nu tôte destilatele de petrolē ce se întrebuinteză la noi însusescū calitatea regulamentară, pe lângă inflamabilitatea lorū prea mare ele suntū adese-orī impure, din causa neglijenței la fabricațiune. Fabricanții noștri, cari destilēză petrolēulū într'unū modū imperfectū, neglijēză interesele lorū proprii și ale țerei și vedū cu nepesare importulū crescendū alū petrolēurilorū destilate străine. Capulū serviciului sanitarū alū orașului are astū-felū alternativa să alegă, între stricta executare a regulamentului și escluderea multorū produse române

din comerț, și între favorisarea industriei naționale în detrimentul intereselor sanitare.

În părțile excentrice ale Capitalei mai există câte-va destilării mici, în care într'unu cazan de mică capacitate se produce rachiū de tescovină, de drojdii și de prune; de și regulamentul industriilor insalubre permite a se înființa în orașe numai adevărate destilării (clasa 1, prin urmare permise și în centrul orașului), iară nu cazane pentru producerea de rachiū de tescovină, de drojdii și de țuică, cari pot funcționa numai în comunele rurale, amă mai toleratū câte-va din aceste cazane mici înființate de d'inautea promulgării legii sanitare și a regulamentului industriilor insalubre, cari nu aducū nici o vătămare salubrității publice, suprimându succesivū numai acelea cari au vătămatū igiena publică. Aceste cazane arū putea fi insalubre numai din cauza residuelor fabricațiunei; aceste residue vorū fi însă în curându utilizate printr'o industrie nouă, se facū în momentu de față în suburbia Foișoru încercări cu estragerea tartratului de potasă din tescovinū și din drojdii de vinū.

Stabilimentele de industrie și de comerț insalubre, înființate din nou în Capitală în anul 1883 sau supuse numai în anul 1883 privegherii sanitare de și au existatū deja mai înainte, suntū cele următore:

- 1 fabrică mică de vacsū,
- 1 săpunerie mică,
- 1 usină mică pentru măcinatū coji de stejarū pentru tabăcărie.
- 2 destilări de bēuturi-alcoolice,
- 3 casane pentru fabricarea de rachiū de tescovină și dedrojdii,
- 2 fabrici de teracotă,
- 3 deposite de ose și de cārpe,
- 1 fabrică de parchete cu mașină cu vaporū,
- 1 fabrică mică de perii cu spelătorie de pēru de porcū (pentru exportū)
- 1 potcovărie,
- 2 tabăcării.

În anul 1883 poliția comunală a fost înșărcinată cu recensemîntul general al industriei și comerțului, rezultatul foarte incomplet al acestui recensămînt, completat de noi după puțină vreme, este lista următoare a stabilimentelor industriale și comerciale din Capitală:

Abatoriu	1
Argăsitorii de piei	3
Boiangerii	8
Bragagerii	14
Carnățarii	6
Cărămidarii	10
Cojocării (unde se lucrează piei crude)	20
Curățitorii de latrine ordinare	41
» » cu mașine pneumatice	1
Depozite de oșe și de cărpe	4
Destilării de rachiu	21
» » cu câte un casan pentru producerea de rachiu, de tescovină, de drojdi și de prune	16
Fabricii de amidon (scrobela)	1
» » apă gazoasă	4
» » basalt artificial	1
» » bere	2
» » clei	2
» » chibrituri	2
» » luminări de ceară	7
» » luminări de seș	3
» » mezelicuri	12
» » oțet	2
» » pălării de pîslă în care se colorază și se prepară pîslă	1
» » macarone și de alte paste	2
» » perii și spălătorie de păr de porc	5
» » produse farmaceutice și uleiuri eterice	1
» » Majolica, de Teracotă și de oșe	9
» » ulei	3

Fabrici de unsore	1
„ „ vacsü	1
Grajduri mari cu mai multü de câtü 20 animale	3
Gropi de nisipü	3
Ipsosarie	1
Lânarii	6
Mâcelării (afară de halä și de mașculü Amzei)	73
Mașini cu vaporü pentru diferite industrii, care prin natura lorü n'arü si clasificate între cele insalubre	8
Mățarii (carü curăță și prepară mațe pentru exportü) . .	7
Pescării	4
Săpunării	10
Săpunarie și fabrică de lumînări de seü	1
Spelătorii mari	3
Tăbăcării de piel	41
Turnătorii de alamă, de clopote, de tuciu (afară de arsenalul militarü)	3
Văpsitori de piel	1

Amü cređutü că nu va fi fără interesü, dacă voiü compara această listă cu recensamentele anteriore ale industriilor insalubre și alegëndü pentru această recensămintulü analogü celü mai vechiü făcutü din inițiativa serviciului sanitarü alü Primăriei, acela din anulü 1876, rezultatulü este ca d'atunci pină astăzi s'aü introdusü în Capitală unele industrii noi, anume: fabricațiunea de basaltü artificialü, de chibrituri, de majolică, de palării de pislă cu colórea și prepararea pislei, de unsore, de produse farmaceutice, de perii cu spelătorie de përu de porcü; că unele meserii au suferitü o reducere mică, astü-felü a scăđutü puținü, probabilü într'unü modü provisoriu din cauza regulării Dâmboviței, numărulü argășitoriiilorü, tăbăcăriiilorü, boiangeriilorü, reducerea numărului fabricelorü de lumînări de seü este de sigurü cauzată prin consumulü mai mare de petrolü, numărulü bragageriilorü este asemenea astăzi mai micü de câtü în anulü 1876, în schimbü a crescutü numărulü altorü industrüi și comerțiuri insalubre, a mașinelorü cu vaporü

în generală, a fabricelor de săpun, a inelnicurilor a măcelăriilor și în fine a destilărilor de rachiū. Depozitele de 6se se înmulțesc, din cauza exportului crescându al 6selorū și singura fabrică de spodiū (de negru de 6se) care mai există în jurul Capitalei, cea de la Colentina, încetăză a lucra, neputendu a concura cu străinătatea din cauză că este reū dirigiată, căci ea opera sfărēmarea de 6se cu mâinele în locū d'a o face cu mașina. Asemenea s'a închisū o fabrică mai mare de vacsū, neputendu prospera, din cauză că era condusă de 6meni fără cunoscinte speciale. Fabrica de hărtiă de pae din șoseața Colentina s'a închisū, fiindū de la începutū reū întocmită.

NIII.

FARMACIILE ȘI DROGUERIILE

În anul 1882 Consiliul de igienă a propusū înființarea unei farmacii noui la Oborū, guvernul a aprobatū propunerea și a datū d-lui farmacistū C. Belciugățenu, în urma unui concursū trecutū cu succesū, concesiunea pentru instalarea a celei farmacii, care a fostū deschisă pe la finele anului 1883. Astū-felū posedă Capitala astădi, afară de farmaciile speciale ale spitalelor cīvile și militare, 25 de farmacii publice (comerciale), din cari 20 cu drepturile prescrise de legea veche, de regulamentul organicū și 5 în condițiunile noi create prin legea sanitară din 1874, adică cele 20 farmacii vechi suntū transmisibile, cele 5 noui aū proprietari cu dreptū personalū care se stinge după mórtea proprietarului.

Din cele 20 farmacii vechi cu dreptū transmisibilū 16 suntū dirigate de proprietarii lorū, 3 suntū arendateși 1 este dirigiată de unū administratorū în contulū proprietarului. Din cele 5 farmacii cu dreptū personalū 4 suntū dirigate de proprietarii lorū și 1 de unū administratorū în contulū proprietarului bolnavū.

Acum 10 ani, la alcătuirea legii sanitare, legiuitorii aū avutū nisce dorințe cari nu s'aū realizatū, și farmaciile cu drepturi personale, cari tôte aparține romănilorū, nu potū astădi

concura cu farmaciile vechi, care în virtutea dreptului d'a fi vindute și a legăturilor proprietarilor cu conaționalii loră gădescu mai lesne creditu în străinătate, de câtu tinerii începători români. Farmaciștii săraci nu se potu presinta la concursu pentru darea unei concesiuni personale, dacā n'au creditu în țerā, cāci în străinătate nu 'i împrumutā nimeni, de vreme ce farmaciile cu drepturi transmisibile gădescu în străinătate creditu și atunci, cându suntu rău administrate. Este de necesitate imperioasă ca miculū numărū de concesiuni personale, date farmaciștilorū români, să fie transformate în concesiuni transmisibile, egale cu marea majoritate a drepturilor de farmacie din țerā. Proiectulū pentru modificarea legii sanitare, aflatū acum în studiulū onor. Camere legiuitoare, ține contū de acēstā necesitate și sperāmū cā peste puținū nu va mai exista diferința între drepturile de farmacii, ci ele vorū fi tōte egale.

Inspețiunile farmaciilorū făcute în anulū 1883 aū probatū cā ele se aflā în generalū într'o stare corectā, o singurā neregularitate constatată a fostū curāndū îndreptată. Cu tōte acestea este necesarū ca inspețiunile generale ale farmaciilorū, care se facū de 2 ori pe anū, să fie înlocuite prin inspețiuni speciale, făcute în totū cursulū anulū și cu mai multā minuțiositate de câtu astādī. Inspețiunea consciincioasă a unei farmacii reclamā o di întregā de lucru, cea ce arū face pentru cele 25 farmacii din Capitalā revisuite de 2 ori pe anū 50 dīle de lucru, adicā a șēsea parte a anulū. Mai bine o singurā inspețiune scrupulosā pe anū, de câtu cele douē revisii mai generale carī se facū astādī. Articululū 18 din regulāmentulū Consiliilorū de igienā prescrie însă ca farmaciile să fie revisuite de 2 ori pe anū celū puținū, cea ce este mai lesne de escutatū într'unū județū cu mai puținē farmacii de câtū în Capitalā.

Esercițiulū farmaciei degenerēzā prin multīmea medicamentelorū preparate (compuse) introduse gata din străinătate. Țerā este inundată de așa numitele specialități farmaceutice,

carî de multe ori aũ o valõre terapeuticã forțe dubioasã și în schimbulũ cãrora trimitemũ în streinãtate sume enorme de bani. Valõrea acestorũ medicamente este micã în raportũ cu prețulũ enormũ cu care ele se vîndũ, scopurile terapeutice s'arũ putea îndeplinî forțe bine, dacã aceste medicamente arũ fi prescrise într'unũ modũ magistralũ și confecționate în farmaciile nõstre, cu escepția unui micũ numãrũ de preparate, carî escelẽzã prin forma lorũ plãcutã ce nu li se põte da în-orî ce farmacie. Pentru aceste specialitãți trimitemũ pe fiecare anũ în strãinãtate mai multũ de cãtũ 2 milioane de lei, afarã de diferite cosmetice, din care o mare parte intrã asemenea în resortulũ comerçului farmaceuticũ. Publicațiunea instructivã a Ministerului financelorũ asupra statisticei comerçului esternũ pe anulũ 1882, tipãritã în anulũ trecutũ, dã numai o idee aproximativã asupra insemnatului importũ de specialitãți medicamentõse, fiindũ cã la oficiile vamale ele nu potũ fi totũ-d'é-una evaluate cu adevãratulũ lorũ prețũ și fiindũ cã o parte din ele suntũ clasificate între alte mãrfuri. Nu numai interesele economice ale țerei sufer de consumulũ excesivũ alũ medicamentelorũ compuse strẽine ci și interesele terapeutice și sãnãtatea unei mulțimi de bolnavi, carî în'credulitatea lorũ consultã pagina a patra a diarelorũ, foile volante și broșurile carî însoțescũ multe din acele medicamente, perçîndũ astũ-felũ timpulũ oportunũ pentru vindicarea bõlei

Ceremũ farmacistului o mulțime de garanții, 'i impunemũ ca sã plãtesca cu salarii mari unũ personalũ învãțatũ, înzetratũ cu titlurî, controlatũ de autoritate, i ordonãmũ ca sã ție în farmacie numeroase articole supuse descompozițiunei, care prin urmare trebuie a fi reînõite periodicesce, 'i prescriemũ prețulũ maximalũ cu care are sã vîndã marta, 'i ceremũ plata unei patente mai mari și dupã tõte acestea 'lũ punemũ sã concure cu droguistulũ, cu bãcanulũ, cu marchitanulũ care vinde asemenea specialitãți medicamentõse, cãci vîndarea lorũ nu este o artã, nu reclamã cunoscințe, nu trage dupã sine,

după opiniunea multora, o responsabilitate óre-care, nu este după opiniunea altora ilegală. căci comerțul este liber.

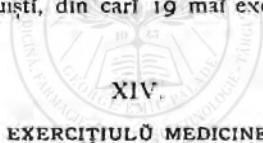
Farmacistiil din România s'aũ ridicatũ d'asupra nivelului confratiloror lorũ din multe alte țeri, nu este exagerațiune dacã pretindemũ cã farmaciile nóstre suntũ în unele privințe superióre celorũ franceze, italiene și celorũ englese, sã le conservãmũ d'erũ acestã superioritate, sã le punemũ în pozițiune d'a putea exista din exercițiulũ onestũ alũ artei farmaceutice, fãrã cãlcare de competența, fãrã șarlatanismũ, sã nu lasãmũ publiculũ în opinia eronată, cã bólele se vindecã fãrã medicũ, prin observarea povețelorũ imprimãte pe hãrtie cu caril suntũ învelite specialitãțile medicamentóse.

Indreptarea acestei stãri de lucruri reclamã conlucrarea sincerã a medicilor. a administrațiunilor sanitare locale și a guvernului centralũ. Rugãmũ pe confratili nostri ca sã limiteze prescripțiunea specialitãțilorũ strẽine, sã recomãnde numai acele preparate, puținũ numeroase, caril nu se potũ lesne înlocui prin prescripțiunil magistrale, rugãmũ pe onor. Ministerũ alũ financelorũ cã sã puie impositie mari asupra medicamentelorũ compuse importate gata, caril suntũ obiecte de luxũ și se potũ scampi fãrã vãtẽmarea intereselorũ publicului, rugãmũ în fine autoritatea sanitarã supremã, ca sã revizuiascã regulamentulũ pentru droguisti, sã înconjóre comerciulũ cu medicamente cu garanțiile de care elũ este astãzi lipsitũ și sã prescrie privegherea chiarũ a comerciului specialitãțilorũ strẽine prin farmacii, într'unũ modũ conformũ cu spiritulũ legiil sanitare. Libertatea comerciului nu póte fi invocată pentru obiecte toxice și medicamentóse, caril suntũ în lóte statele supuse unui regimũ specialũ.

N'avemũ de câtũ sã imitãmũ pe veciniil nostri caril, de și mai puternicil de câtũ noi, îngrijescũ interesele lorũ economice cu mai multũ zelũ de câtũ noi. În Rusia nu se póte vinde nici o specialitate medicamentóasă strẽinã, nici o apã mineralã, nici o sare medicamentóasă, fãrã permisiunea specialã a guvernului, în Ungaria nu se permite importulũ medicamente-

loră compuse fără permisiunea autorităților supreme, chiară în casulă cândă ele suntă introduse în cantități mici, fără intermediarulă unui farmacistă și pentru usulă personală ală unui bolnavă În Austria droguistă nu potă dobândi dreptulă a importa specialități medicamentose ci numai farmacistă și acăsta numai atunci, cândă compozițiunea medicamenteloră respective este bine cunoscută. Regulamentele farmaceutice austriace se aplică în generală într'ună modă mai puțină liberală de câtă cele române, la Viena nu se permite ca prafurile de dinți, ca pastele pentru curățirea dințiloră să se vinđă afară de farmaci.

În anulă 1883 s'a imatriculată în Capitală 1 droguistă. De a anulă 1868, cândă s'a pusă în lucrare regulamentulă actuală pentru droguistă și pentru comerțulă cu substanțe toxice și medicamentose, pînă astăzi s'au înscrisă în registrulă Primăriei 24 droguistă, din cară 19 mai exercită astăzi acăstă comerțiă.

EXERCIȚIULŪ MEDICINEI

În anulă 1883 au fostă înscriși din noă în registrele personalului medicală din Capitală :

- 9 Doctori în medicină,
- 3 Medici-Veterinari,
- 9 Mōșe,
- 6 Subchirurgi,

La începutulă anulă 1884 au exercitată în Capitală :

- 117 Doctori în medicină,
- 4 Licențiați în medicină,
- 12 Medici-Veterinari.
- 1 Subveterinară,
- 8 Dentiști.
- 159 Mōșe,

- 1 Patronū în chirurgie,
- 5 Vaccinatori,
- 51 Subchirurgi.

Institutulū surorilorū de caritate, aflatū sub patronagiulū Majestății Sēle Reginei, are o superioră cu 11 surori de caritate, din cari parte au terminatū deja învățatura teoretică și practică. 4 surori vorū trece în primulū semestru alū anului 1884 pe lângă examenulū generalū alū institutului și acela de mică chirurgie.

Admiterea dentistilorū la exercițiulū artei lorū nu este regulamentată. Pină acum s'a observatū regula, ca chirurgii-dentiști cu titluri academice să trecă examenulū de admitere la facultatea de medicină, iarū cei fără asemenea titluri înaintea Consiliului de igienă, care nu posedă nici o prescripțiune asupra învățaturii ce trebuie să posede unū dentistū. Ca consecință acestei stări de lucruri avemū deja în capitală dentisti, care nu posedă cunoștințe suficiente, ci numai dexteritate în confecționarea dinților și aparatelorū dentare artificiale. Pe lângă acești dentiști recunoscuți de autoritate mai există alții, cari fără să fi cerutū unei autorități permisiune de a exercita arta dentistică, o exercită de faptū, sub pretextū că suntū numai fabricanți de dinți artificiali, că de și se numescū dentiști se consideră ca lucrători mecanici, cari nu esū din sfera lorū și cari prin urmare nu potū fi supuși unui controlū medicalū. Neregularitatea descrișă nu se pōte îndrepta prin altū mijlocū, de câtū prin regulamentarea acestei ramuri a artei medicale și prin o reviziune a atelierelorū de tehnică dentistică, la care se vorū descoperi multe urmări incorecte.

O altă ramură a artei medicale, care așteptă regulamentarea ei specialē sau însumarea între operațiunile de mică chirurgie, care darū nu se pōte exercita de persoane fără titluri, este masagiulū. În anii 1882 și 1883 exercițiulū șarlatanū alū masagiului a provocatū plângeri justificate și administrațiunea sanitară locală a fostū chemată în mai multe rînduri a interveni, pentru înlăturarea unor neregularități. Unū „profesorū” care nu

pozele nici unŭ titlu medicalŭ, nici măcarŭ acela de subchirurgŭ, și unŭ doctorŭ, fără diplomă și fără cunoșcințe, au exercitatŭ masagiulŭ sub patronagiulŭ unor medici recunoscuți și au publicatŭ prin ziare și prin foi volante că vindecă unele bóle, asupra cărora masagiulŭ nu póte avea nici o influență salutarie. În urma plângerilor unor victime ale acestorŭ masori Primăria le-a interdisŭ exercițiulŭ masagiului.

Electro-omeopatia constituie o formă nouă a șarlatanismului medicalŭ, apărută la noi în anulŭ 1883; de o camdată ea se află numai în contradicțiune cu rațiunea, nici de cum însă cu legea, pe câtŭ timpŭ electro-omeopatulŭ este unŭ medicŭ recunoscutŭ și lécurile omeopaticé și electro-omeopaticé suntŭ vindute nu directŭ de către apostolulŭ acestei arte ci prin intermediarulŭ unei farmacii publice. Publiculŭ înțeleptŭ scie să aprețuească valórea panaceelorŭ electro-omeopate, partea ignorantă a populațiunei nóstre o putemŭ apăra în contra exploatării de felulŭ acesta, numai prin abnegațiunea și devotamentulŭ acelorŭ medici, cari vinŭ în contactŭ mai intimŭ cu sárácimea și cari suntŭ chemați a căuta gratisŭ bolnavii fără mijlóce.

Cererea d-lui profesorŭ dr. Sutzu pentru înființarea unei divisiŭ pentru bóle ordinare, pe lângă institutulŭ d-lui «Caritatea» din strada Plantelorŭ pentru bólele sistemului nervosŭ, a fostŭ recomandată de Consiliulŭ de igienă spre încuviințare și aprobată de onor. Ministerŭ de interne; asupra cererii de deschidere unei alte case de sănătate în strada Stirbei-Vodă, la spatele Palatului Regalŭ, Consiliulŭ de igienă și a datŭ avisulŭ ca să nu se aprobe, onor. Consiliulŭ medicalŭ superiorŭ, încuviințându acelŭ avisŭ, d. Ministru de interne a refusatŭ permissiunea cerută.

Exercițiulŭ artei moșitului lasă multŭ de doritŭ, în Capitală, la unŭ numărŭ însemnatŭ de făceri nu intervinŭ móșe recunoscute, ci mii de lăuse suntŭ asistate de nisce femei fără cunoșcințe. Acéstă stare de lucruri arŭ fi justificată într'o comuna rurală, nu însă în Bucuresci unde exercită 160 móșe,

din cari aproape jumătate n'au ocupațiune suficientă pentru ca să pôta trăi din profesiunea lor. Avem să căutăm dar mijloce pentru remediarea acestor rele.

Progresele științei și cunoscințele moderne asupra tratamentului antiseptic în leusie sunt lăsate la o parte la căutarea celor mai multe femei după facere, nu numai din cauza babelor care fac concurență mōșelor, ci și din cauză că generațiunea mai vechiă a mōșelor ignoră acele progrese. Este dar de studiată cesțiunea, dacă n'ar fi utile a se convoca o dată pe an tōte mōșele din Capitală, pentru a li se face 2 sau 3 lecțiuni, cu scopul de a împropăta cunoscințele lor prin câte-va povețe practice, pōte și pentru a li se da ore-carī noțiunii asupra creșterii igienice a copiilor, despre cari ele se află asemenea în ignoranță profundă. Cu ocașiunea acestor adunări și inspecțiuni generale a mōșelor s'ar putea asemenea examina, dacă puținele instrumente ce sunt obligate a avea se află în bună stare, dacă ele dispun pe lângă acele instrumente de o mică cantitate de acid carbolic dilut, de oleu carbolisat, de o unsore carbolisată sau de o altă compozițiune desinfectantă, ce administrațiunea va crede utilă a li se impune pentru ungerea instrumentelor, pentru spălarea mâinilor lor și a părții din corpul femeilor leuse. Cu un cuvint exercițiul mōșitului trebuie să se reguleze, credem însă că este mai bine ca regulamentul respectiv să nu fie o măsură locală, luată numai pentru rađa Capitalei, ci un regulament general valabil pentru tōtă țera în virtutea unui Decret Regal.

XV.

CĂUTAREA BOLNAVILOR SĒRACI.

În tōte țerile civilizate caritatea publică intervine, pentru a da ajutor medical gratuit acelor bolnavi, cari n'au mijloce pentru a și procura singuri medic și medicamente sau cari

trăindă dintr'o di în alta din micul venit al muncii lor, ar fi expuși a muri de sîmne dacă aședămintele publice nu le-ar oferi ospitalitate. Nu este însă altă țară, unde se pună la dispoziția bolnavilor săraci ajutoare atăt de întinse, unde ele se dau gratuită chiar străinilor cu atătă generosită, ca în România. În Capitala noastră diferite servicii publice și private îngrijesc de bolnavii săraci, toate formele asistenței publice sînt la noi reprezentate, și dacă cei adevărați săraci nu găsesc totu-dé-una alinarea suferințelor lor, nu este culpa administrațiilor publice, ci în mare parte a însuși publicului, care nu face întrebuintă largă de bine-facerile care i-se ofere, care nu reclamă în casă, cîndu i-se refuză serviciul datorit și mai ales căutarea gratuită la domiciliu, dîcă datorit, căci ajutorul medical gratuit nu se dă la noi sub formă de pomă, ci cel sărac are un drept la acel ajutor.

Cele trei forme de căpetenie ale ajutorului medical gratuit sînt: căutarea în spital, căutarea la consultațiunile gratuite date în spitale pentru bolnavii ambulanți cu medicamente gratuite și căutarea lor la domiciliu cu medicamente gratuite. Eforia spitalelor civile dă, pe lîngă serviciul propriu de spital, consultațiunilor gratuite pentru bolnavii ambulanți o dezvoltare însemnată, îngrijind ca diferitele specialități medicale să fie reprezentate și la aceste consultațiuni, Epitropia spitalului Brîncovenescă imităză exemplul Eforiei spitalelor civile cu un zel laudabil în limitele mijloacelor de care dispune, administrațiunea micului spital Xenocrat dă asemenea contingentul ei pentru căutarea bolnavilor în spital, astu-fel Primăriei îi rămîne misiunea d'a căuta la domiciliu bolnavii săraci sîrte numeroși, care nu voesc să nu pot fi primiți în spitale și care nu pot eși din casă spre a se prezenta la consultațiunile gratuite la vr'un spital.

Nu dăm nici o importanță consultațiunilor gratuite pentru bolnavii ambulanți date de medicii comunali, căci numărul lor dispare pe lîngă numărul imosant al acestor

consultațiunii date în spitale, ci ceremă ca lucrarea principală a medicilor Primăriei să conștea în căutarea bolnavilor săraci la domiciliu, căci această căutare devine cu atât mai importantă, cu cât numărul paturilor din spitale nu se înmulțesc în aceeași proporțiune în care crește populațiunea și în care ea se deprinde a avea recursu la medicină. Atară de acesta suntă mai alesu bólele copiilor, cari reclamă căutare la domiciliu, fiindu-că o mumă care are mai mulți copii nu póte adesea-orí să părăsescă pe cei sănătoși, pentru a merge cu celú bolnavú la spitalulú de copii, nici nu voescé totú d'a-una a se separa de celú bolnavú. Din nenorocire, această ramură a serviciului municipalú dá rezultate puțin satisfăcătoare și nu putemú de câtú a repeta și astă dată, cea ce amú dísu în raporturile generale pe anii 1879 și 1881, că numărulú bolnavilorú săraci căutați la domiciliu de către medicii comunali este fórte micú, în comparațiune cu numărulú mare de bolnavi cari morú fără să fi fostú asistați de medicú. In anii 1882 și 1883 Primăria a rugatú de mai multe ori pe delegații de suburbii și pe parohii bisericilorú, ca să povățuiască pe bolnavii săraci despre dreptulú ce au a fi căutați gratisú în contulú Primăriei, să i îndemne a cheama pe medicii comunali (anexele No. XIII și No. XIV), cu tóte acestea n'amú pututú înregistra o creștere însemnată a numărului bolnavilorú săraci cari cerú ajutorulú acestorú medicii. In anulú 1883 au muritú în Capitală 5767 persoane din cari:

1781 căutați în spitale,

1578 căutați de diferiți medicii afară de spitale,

2408 cari n'au fostú în ultima bóla căutați cu medicú,

adică 41,7 din câte 100 persoane decedate au fostú în ultima bóla lipsite de binefacerile medicinei și este probabilú că mulți dintre ei au muritú »cu díle« ; proporțiunea persónelorú decedate fără ca vre unú medicú să fi făcutú încercare de a amána mórtea, scade numai cu încetulú, în anulú 1881 s'au aflatú în această condițiune 2249 locuitorii ai Capitalei sau 46,8 la 100 și în anulú 1882 2472 locuitorii séu 47,8 la 100 din

numărul total al morților. Această stare de lucruri nu provine dintr'o singură cauză; ni s'a observat că pe de o parte unii dintre medicii comunali nu sunt destul de săritori, că ei nu dau săracilor concursul lor cu acea abnegațiune, cu acel devotament, care ar trebui să caracterizeze apostolatul medical și care ar însufla suferinșilor încrederea, absolut necesară pentru că publicul sărac să se familiarizeze cu serviciul medical gratuit la domiciliu, că numărul vizitelor făcute unui și aceluiași bolnav nu este totu-dé-una cel necesar, că pa unii bolnavi i vede medicul o singură dată, de și bóla ar reclama ca să vie de mai multe ori, fără ca să fie chemat din nou, că manierele aspre ale unor medici comunali nu încurajază pe bolnavii săraci a'i chema; chiar dacă am admite aceste observațiuni ca exacte, nu putem să ne explicăm însă faptul, că nici un sărac nu reclamă într'un mod oficial sau oficios, că medicul comunal al circumscripțiunii ar fi refuzat a'i da ajutor medical, a'i prescri o ordonanță gratuită, că dacă cei săraci, fiind în general mai timizi, nu îndrănesc a cere dreptul lor, d-nii delegați de suburții și cucernicii preoți, cari vin în contact mai aproape cu toate clasele populațiunii, nu comunică Primăriei direct casurile, când medicii ei nu și fac datoria, sau că delegații și preoții nu îndemnă pe săracii în cestiune ca să reclame direct locul competente. Dacă pe de o parte sperăm că toți medicii comunali și vor împlini misiunea cu conștiință, și în partea ei mai delicată care nu se poate reglementa, solicităm pe de alta concursul tuturilor cetățenilor, pentru ca să indemne bolnavii săraci ca să recurgă cu mai multă încredere la serviciile publice, cari pun la dispoziția lor ajutorul medical gratuit într'o măsură destul de largă. Suntem însă datorii a observa, că un medic comunal care voesce a și îndeplini datoria într'un mod conștiinșos, cheltuesce cu birja mai mult de câtă junătate din salariul său modest.

In anul 1883 d-nii medici comunali au căutat, după de-

clarațiunile d-lor, 2600 bolnavi săraci la domiciliu și au dat în cancelaria și în casa d-lor 1149 consultațiuni gratuite la bolnavii ambulați, numărul ordonanțelor gratuite prescrise de d-nii. medici comunali în contul Comunei este însă numai de 2246, din cauză că nu toți bolnavii cari le-au cerut ajutorul gratuit au fost săraci, se mai reduce dar și prin acestu faptu numărul destul de micu alu bolnavilor adevărați săraci, căutați la domiciliu. Din aceste numere rezultă însă, că în adevărul cei mai mulți bolnavi căutați la domiciliu au fost vizitați numai câte o singură dată.

Dintre toate ordonanțele gratuite prescrise de medicii Primăriei au liberat:

D. medicu comunal	dr. D. Teodorescu	391
"	dr. M. Roth	389
"	dr. M. Butărescu	291
"	dr. D. Balan, împreună cu locșitorul d-selu în timpul cându a lipsitu în congediu	272
"	dr. N. Georgescu	245
"	dr. M. Petrini Galați	207
"	dr. Nich. Adrițianu, împreună cu locșitorul d-selu în timpul cându a lipsitu în congediu, 193	
"	dr. C. Penescu în timpu de 9 luni fiindu 3 luni bolnavu	175
"	dr. P. Kereszteny	84
" medicu șefu	dr. I. Felix	174
	ordonanțe gratuite	2420

În generalu, numărul acestor ordonanțe nu se află în proporțiune justă cu numărul locuitorilor săraci din circumscripțiunile d-lor medici comunali respectiv, D. dr. Petrini-Galați, de și a făcut serviciul într'o circumscripțiune locuită de celu mai micu număr de săraci, rangeză la alu șeselea rind, și înaintea d-lui dr. Nichita Adrițianu, chemat a da serviciile selu unei populațiuni mai numeroase și mai sărace.

iar d. dr. Kereszteny, de și celū din urmă după numărul ordonanțelor prescrise, a fostū însărcinatū cu îngrijirea unei circumscripțiunii, în care numărul sêracilor este destulū de mare, astū-felū prescrierea numărului prea micū de numai 7 ordonanțe gratuite pe lună nu se pôte explica în casulū celū mai favorabilū altu felū, de câtū prin lipsa de încrederea ce bolnavii sêraci aū în cunoscințele d-lui medicū comunalū dr. Kereszteny.

Aceste 2420 ordonanțe gratuite aū costatū lei 4389.⁰⁰, astū-felū Primăria a plătitū în terminū mediū pentru câte o ordonanță lei 1 banī 82.

Cele 5 mōșe comunale aū moșitū în anulū 1883 numai 150 femei sêrace (în anulū 1882, 213, în anulū 1881, 185), numărū fôrte neînsemnatū, care provine nu numai din reulū obiceiū a celorū mai multe femei sêrace, d'a-da la faceri fisiologice preferința babelorū și a chema mōșe numai la faceri anormale, ci și din cauză, că majoritatea femeilorū sêrace nu scie că are dreptulū la asistența gratuită a mōșelorū comunale.

Dacă publiculū sêracū arū recurge la medicii comunali în casul de faceri grele, i-s'arū oferi destulă ccasiune de a se familiarisa și cu mōșele comunale.

Amū mai putea încerca o altă procedură, d'a cere ca oficerulū stărei civile să se informeze la înregistrarea nascerilorū despre mōșa saū baba care a fostū față și despre locuința ei, să culégă astū-felū unū materialū statisticū, menitū a ne povêtui despre mēsurile ulterioare de luatū și să povêtuescă cu acea ocasiune pe cetățeni, că facū reū dacā chiamă babe în locū de mōșe învățate.

Primăria a întreținutū la ospiciulū Mărcuța în anulū 1883 146 alienați, 100 bărbați și 46 femei, din carī 112 așcizați în acelu institutū de mai nainte și 34 internați în anulū 1883, 142 aū fostū întreținuți în secțiunile comune și 4 în secțiunile pensionarilor. Pentru căutarea acestorū alienați Comna a plătitū onor. Eforii a spitalelorū civile suma de lei 18020 banī 68 (lei 1 banī 37 pe di pentru unū alienatū ordinarū și lei

1 banî 67 pe dî pentru unû pensionarû, iarû pentru 10.800 dîle de cautare Eforia n'a primitû nici o plată) În anulû 1882 Primăria a întreținutû la Mărcuța numai 101 alienați, pentru care a plătitû (după scăderea celorû 10800 dîle de căutare care eforia le dă Comunei gratisû) lei 13764 banî 98.

La ospiciulû Sf. Pantelimonû Primăria a întreținutû în anulû 1883 6 infirmî, pentru carî a plătitû onor. Eforiei spitalelorû civile lei 488 banî 48.

Femeile prostituate bolnave suntu căutate la spitalulû Colentina în contra unei subvențiunii fôrte modeste, ce Primăria plătesce Eforiei. Acéstă subvențiune a fostû pînă la anulû 1883 numai de lei 3000, pentru anulû bugetarû 1884—1885 ea a fostû fixată cu lei 8000, chiarû acéstă din urmă sumă este destulû de mică în comparațiune cu numêrulû mare alû femeilorû trâmise la spitalulû Colentina, unde ele ocupă în permanență 40 pînă la 50 paturî. Cu tótă buna-voință a Eforiei spitalelorû se întemplă câte o dată, că o femeie bolnavă de bôla virulentă, nu pôte fi primită în cura spitalului, din cauză că nici unû patû nu este vacantû. Sacrificiile făcute de Eforia săitalelorû civile și de Epitropia spitalului Brănovenescû nu suntu suficiente pentru căutarea tuturorû bolnavilorû din Capitală afectați de bôle venerice, bărbații carî suferă de acele bôle se potû, în multe casuri, căuta la consultațiunile gratuite date bolnavilorû ambulanți, pentru femeî, este în mai tôte casurile indispensabilû, ca să fie aședate în spitalû. Din acéstă cauză și după îndemnulû onor Eforiî a spitalelorû civile, fosta Primărie a studiatû pe la finele anulû 1883 cestiunea înființării unû spitalû comunalû pentru femeile bolnave de bôle virulente Fosta Maternitate din strada Radu-Vodă, proprietatea Comunei, în care suntu astăzi instalate 2 scôle primare complete și 2 clase sucursale, era destinată a fi transformată într'unû asemenea institutû cu 60 paturî. Devisulû și proiectulû de bugetû făcutû pentru acestû scopû arată însă, ca punerea în lucrare a acestû proiectû arû costa în primulû anû lei 75103 banî 66, adică:

pentru adaptarea localului și pentru împrejmuirea curții spre splaiu	Lei 3659.66
cuumpărarea de mobile, de obiecte de ascer- nutu, de pânzeturî, unelte de bucătărie, in- strumente și alte obiecte	Lei 18884.—
spese de întreținere a spitalului pe anu pen- tru personalu	Lei 14820.—
pentru materialu	Lei 35740.—
	75103.66

cea mai mare parte din spesele de reparațiune și de împrejmuire a proprietății trebuie să se facă și în cazul de nerealizare a proiectului. În urma unei înțelegeri între d. Președinte alu Eforiei spitaleloru și actualulu d. Primarū și în vederea imposibilității d'a se încărca acum budgetulu orașulu cu suma arătată mai sus, înființarea, spitalulu comunalu a fostu amănată și pentru unu timpu ore-care mai primimū cu recunoscință căutarea exclusivă a femeiloru prostituate în spitalulu Colentina.

Sergenții de orașu suntū supuși de 2 ori pe lună la câte o inspecțiune sanitară generală, făcută de medicii comunali pe rîndu. Sergenții de orașu bolnavi de bôle mai ușore, cari în termenū mediū nu reclamă o căutare mai lungă de câtu de 10 zile, suntū căutați în infirmeria instalată la casarma sergenților din calea Moșiloru. Cu serviciulu în acastă infirmerie se însărcineza pe fie care anu altu medicu comunalu. Dintr'unu efectivū, de 775 omenī aū fostu căutați la infirmerie în cursulu anulu 1883 450 sergenți, afară de bolnavii ambulanti cari n'aū fostu așezați la patu. 47 aū fostu trimiși la spitalele din orașu, din cari 6 aū muritū.

XVI.

SERVICIULŪ COPIILORŪ GĂSIȚI ȘI ORFANI

Acestū serviciū a trecutū la 2 Iulie 1881 de la Eforia spitaleloru civile sub administrațiunea Comunei.

Cu îngrijirea medicală a copiilor găsiți și orfanî a fostu însărînatu unu medicu specialu, postulul lui s'a suprimatu însa prin budgetul anulul 1884 — 1885 și serviciul respectiv se face acum de către doui medici comunali, cari primescu o îndemnisare pentru spese de birjă. Partea administrativă a acestui serviciu este încredințată unu revisorū cu 2 vătășoie, atașatu pe lingă serviciul sanitaru.

La 31 Decembre 1882 au rămasu sub îngrijirea Primăriei . . . . . 228 copii, din cari 101 băeți 127 fete.

In cursul anulul 1883

s'au adăogatu	64	»	»	26	»	38	»
au muritu	35	»	»	13	»	22	»
s'au datu în căpătuire și în adopțiune	7	»	»	3	»	4	»
S'au primitu în A- silul Elena Dómna	16	»	»	—	»	16	»

Au rămasu în ființă

la Ianuarie 1884.	234	»	»	111	»	123	»
---------------------------	-----	---	---	-----	---	-----	---

Numărul copiilor primiți în anul 1883 a fostu cu 4 mai micu de cătu în anul 1882, numărul celor dați în adopțiune și în căpătuirea cu 7 mai micu de cătu în anul precedentu, celor așeđați în Asilul Elena cu 10 mai micu de cătu în anul 1882.

Atātu morbiditatea cătu și mortalitatea copiilor găsiți și orfanî a fostu în anul 1883 mai mică de cătu în anul precedentu, gastro-enteritele, care în alți ani au decimatu copii găsiți, au devenitu mai rare. Numărul deceselor din cei din urmă 3 ani a fostu celū următorū:

în anul 1881	50
» 1882	52
» 1833	35

In cursul anulul s'au vaccinatū cu succesū 56 copii găsiți.

Mediculū copiilor găsiți și orfanî a prescrișu în anul 1883 în comptulū Primăriei 1150 ordonanțe medicale, din cari 1900

pentru copii și 141 pentru doicele lor și pentru familiile doicelor.

Pînă la anul bugetar 1883-1884 doicele copiilor găsiți erau retribuite cu micul salariu de lei 12 pe lună, autorul acestui raport a crezut, că cu acestu salariu insuficientu nu putem micșora mortalitatea lor și onor. Consiliu comunal a aprobat ca o parte a crescătorilor, anume acele cari cresc copii în etate de la 3 ani în jos, să primescă unu adaos de 8 lei pe lună. Această măsură a produsu nemulțumiri între doici, mai ales în casul cându în cursul anului, stipendiul copiilor cari au împlinit 3 ani a fost de o dată redus cu 8 lei și toate crescătorile copiilor mai mari s'au crezut nedreptățite de Primărie. D'acea am propus egalizarea retribuțiilor tuturor doicelor și onor. Consiliu comunal a alocat în bugetul anului 1884-1885 pensiunea de lei 16 pe lună pentru fie care copil găsit și orfan fără diferență de etate; prin această măsură suma totală a bugetului copiilor găsiți și orfan n'a primitu nici o sporire în comparațiune cu anul trecut.

Încercările de a se da copiilor găsiți și orfan o creștere mai morală nu reușesc în toate casurile, pentru fete ne înlesnesc. Asilul Elena misiunea, pentru băeți n'avem aceeași înlesnire, căci orfelinatul Pantelimonu refuză primirea băților îngrijiți de Primărie. Este natural că, privegherea lor în timpul școlariții fiindu cu mult mai slabă de câtu ar putea fi în casa părintescă, progresele acestor școlari nu suntu mulțumitoare. În anul școlar 1882-1883 am așezat 30 de băeți orfan în clasa I primară, din cari numai 5 au trecut în clasa II și 25 au ramas repetenți, asemenea au ramas repetente 2 fete din clasa I care n'au putut fi primite în Asil. În anul școlar 1883-1884 s'au primitu dintre copiii găsiți și orfan în clasa I primară 29 băeți și 4 fete, în clasa II 5 băeți.

De mai multe ori am regretat, că nu există la noi o casă de corecțiune pentru copiii corupți; educațiunea unu băiatu

în etate de 12 ani, copilul găsit de poliție vagabondându în anul 1881 și adus în serviciul nostru, ne crezând dificultăți neconținute din cauza apucăturilor sale rele, nici o creștătoare nu mai voesce a-l primi sub îngrijire din cauza furtașagurilor repetate, institutorii superiori din mai multe școle au refuzat primirea lui, din cauză că corupe alți copii, și astu-felul am fost constrâns să a-l aședă provisoriu în familia unui dorobanț municipal.

Nu toți copiii găsiți și orfanî îngrijiți de Primărie suntu Bucurescenî de origină, ci o parte din ei suntu din alte comune. Afară de copiii aduși din alte comune pentru a fi expuși în Capitală, unde caritatea publică este mai bine organizată și unde nu se descopere lesne crima comisă de muma unui asemenea copil nenorocit, afară de copii ale căroru mume domiciliate în alte comune, au murit la Maternitatea din Capitală, sau n'au fost în stare a nutri singure copilul, Primăria a mai primit în mai multe rânduri între copiii găsiți și orfanî copii născuți în penitenciarul central Văcăresc de mume domiciliate în alte comune, precum și copii mai în etate ai diferitelor femei din alte comune aflate în închisore preventivă.

XVII.

LUCRARILE MEDICO-LEGALE:

În anul 1883 medicii comunali au sêvêrșit 394 lucrări medico-legale (în anul 1882 373), din cari au privit:

contusii	216
vulneri	102
diferite alte bóle	49
starea facultăților mintale	6
aborturi	2
scutiri de imposite din cauza de infirmitate	19

394

XVIII.

BÓLELE PREDOMINANTE ȘI CAUSELE DECESELORŪ.

În anul 1883 populațiunea Capitalei a suferit de 3 epidemii ușore: de Rubeoiă (pojar), de Scarlatină și de Angină difterică.

Mica epidemie de pojar nu era decât continuarea și sfârșitul epidemiei analoge din anul 1882, care s'a stins pe la finele lunii Aprilie 1883, de la 1 Ianuarie pînă la 7 Mai 1883 a murit de pojar 47 de copii, d'atunci pînă la finele anului pojarul a apărut numai într'un mod sporadic, cauzându 30 decese, astu-fel a murit de această bolă în tot cursul anului 1883, 75, în anul 1882, 72 copii. De o dată cu orașul București a suferit și alte orașe mari de Rubeolă, la Londra a murit în anul trecut 2,414 copii, la Madrid 1,293 copii, la Berlin 1,185 copii de această bolă.

Epidemia de Scarlatină a cerut asemenea un număr mic de victime, număr puțin considerabil în comparațiune cu numărul mare al bolnavilor. După ce Scarlatina sporadică făcuse la începutul anului pînă la jumătatea lunii August 31 victime, ea a luat un caracter epidemic, mai producându pînă la finele anului 75 decese, peste tot a murit dar de Scarlatină în tot anul 1883 106 persoane (în anul 1882, 95 persoane) Dintre orașe mari cari a fost bătute de Scarlatină în același timp cu Capitala noastră, a suferit mai mult orașul Londra, unde a decedat în anul trecut 1989 persoane de Scarlatină.

În cât privește a treia epidemie, cea de Angina difterică, ea n'a fost în adevăratul sens al cuvintului o epidemie, ci mai mult o recrudescență a endemiei permanente. În primul semestru al anului 1883 a murit de Difterită sporadică 50 persoane, în al doilea semestru bolă a fost mai frecventă, cauzându 118 decese. De la prima aparițiune a a-

cestei bôle în Capitală în anul 1868 ea a făcută fluctuațiunile cele mai mari, cauzând peste tot 4,095 decese.

În anul 1868 au murit în Capitală de Angină difterică

		17 persoane
»	1869	» 200
»	1870	» 1164
»	1871	» 471
»	1872	» 334
»	1873	» 391
»	1874	» 375
»	1875	» 120
»	1876	» 87
»	1877	» 15
»	1878	» 95
»	1879	» 181
»	1880	» 138
»	1881	» 136
»	1882	» 103
»	1883	» 168
		<u>4095</u>

O recrudescență analogă a Difteritei endemice s'a observat în anul trecut în orașele Paris cu 1916, Berlin cu 2663, St. Petersburg cu 1080 și Madrid cu 1072 decese din Angina difterică.

De vîrsat am fost ferit anul trecut, s'a înregistrat un singur deces du Variolă (în anul 1882 5 decese) și acesta importat de la țară, de vreme ce în alte orașe române și străine variola a făcut victime numeroase, cele mai multe în Spania, unde au murit de vîrsat la Madrid 303, la Malaga 472, la Barcelona 723 persoane, apoi la Sf. Petersburg cu 434, la Paris cu 459, la Praga cu 611 decese din vîrsat.

De crupă au murit în Bucuresci în anul 1883 68, în anul 1882 numai 48 copii.

Tusea convulsivă a cauzat în anul trecut 36 decese.

Febra tifoidă edemică în Bucuresci, probabil din cauza

apei de băut necurate și a depărtării incomplete a excrementelor omenesci, a cauzat în anul 1883 mai multe victime de cât în anul 1882, fără însă a ajunge mortalitatea extraordinară a anilor rebelului 1877 și 1878. De febre tifoidă au murit în Capitală:

în anul 1876	284 persoane
» 1877	458 »
» 1878	810 »
» 1879	291 »
» 1880	252 »
» 1881	164 »
» 1882	237 »
» 1883	279 »

În străinătate febra tifoidă a cauzat în anul trecut decese mai numeroase la Londra 1027, la Paris 2071, la St. Petersburg 1439.

Tifusul, adevărata boală a miseriei, a cauzat în Capitală în anul trecut numai 3 decese, număr mic în comparație cu decesele numeroase de Tifus în celelalte Capitale ale Europei.

Ca totu-de-una și în anul trecut cauza principală a deceselor au fostu boalele căilor respiratorii și mai alesu ftisia pulmonară (oftică), victimele ei sunt mai numeroase de câtu a celorlalte boale, de câtu ale Pneumoniei și chiaru ale Gastroenteritei copiilor. În anul 1883 au murit în Capitală de ftisie pulmonară 908 persoane (546 de sexu bărbătescu și 362 de sexu femeescu), sau 15, la 100 din numărul totalu alu deceselor, amu avutu însă și ani cându numărul victimelor ftisiei a trecut peste proporțiunea de 16.4 la 100 din numărul totalu alu morților. În cel din urmă 9 ani au murit în Capitală de oftică 7373 persoane si anume:

în anul 1875	845
» 1876	830
» 1877	858

Transport 2533

		Reportu	2533
În anul	1878		848
»	1879		830
»	1880		749
»	1881		800
»	1882		725
»	1883		908
			<u>7373</u>

Prin descoperirea însemnată a Bacilului Tuberculozei nu s'a rezolvată chestiunea etiologiei ei, lucrările foarte prețioase ale dr. R. Koch n'au înaintat profilaxia ftisiei pulmonare, cu toate că știm că Tuberculoza este o boală parasitară, transmisibilă, nu cunoștem în destulă condițiile vieții a parazitului care o cauză și modul propagării lui. Nu este destul ca să găsim metode de desinfecțiune pentru secretul bolnavilor de oftică, pe care îl bănuim a fi un vehicul pentru transmisiunea contagiuului prin intermediarul atmosferei și ca să desinfecțăm vestmintele și ascernutul tuberculosilor, descoperirea măreț a dr. Koch n'a dat până astăzi rezultatele aseptate de igienisti și ne mai rămâne darul mult de lucrat pe terimul acesta. De o cam dată însă, basându-ne pe faptul constatat că atmosfera necurată și umedă înlesnește transmisiunii tuberculozei, sperăm că îmbunătățirea tuturor condițiilor igienice ale orașului, mai ales însă desecarea solului, înlocuirea succesivă a locuințelor insalubre prin alte sănătoase, construirea de locale școlare mai luminoase și aerate de cât cele actuale, vor contribui la diminuarea Tuberculozei pulmonare.

Din cele-lalte bôle ale căilor respiratorii au murit 1108 persoane, dintre ele ocupă primul rang Pneumonia cu 598, apoi Bronchita cu 267 și Bronchita capilară cu 108 decese.

De paludism au murit numai 39 persoane, morțile din infecțiune palustră scad din an în an și vor deveni rare după terminarea regulării Dâmboviței și a canalizării Capitalei; au murite de bôle palustre :

în anul	1868,	. . . . .	247	persóne
»	1869,	. . . . .	240	»
»	1870,	. . . . .	170	»
»	1875,	. . . . .	170	»
»	1876,	. . . . .	112	»
»	1877,	. . . . .	107	»
»	1878,	. . . . .	118	»
»	1879,	. . . . .	91	»
»	1880,	. . . . .	125	»
»	1881,	. . . . .	54	»
»	1882,	. . . . .	40	»
»	1883,	. . . . .	39	»

Sifilisul a cauzat numai 17 decese, dintre cari 16 din sifilis congenital (în anul 1882 18 din cari 16 din sifilis congenital, în anul 1881 28 din cari 22 din sifilis congenital) este însă probabil că un număr mic de victime ale acestei bóle a mai fost înscris cu altă diagnoză.

Diferitele bóle ale sistemului nervos, precum și bólele nutriției cari se manifestă prin simptome nervoase, sunt pe lângă bólele cari afectă direct aparatul digestiv cauza principală a mortalității mari a copiilor mici; în etiologia celor d'ântăiu jócă ereditatea, în a celor din urmă alimentația incorectă un rol însemnat. În anul 1883 au murit:

de Meningită și Encefalită	154	persóne din cari 91 copii în etate mai mică de 5 ani
de Tetanú	224	persóne din cari 222 copii în etate pînă la 1 an,
de Convulsii	244	persóne din cari 231 copii pînă la 1 an,
de Hidrocefalú	7	copii,
de Entero-colită și Gastroenterită	560	persóne, din cari 311 copii pînă la 1 an și 108 copii de la 1 pînă la 5 ani,
de Disenteria	10	copii în etate pînă la 5 ani,
de Scrofuloză	47	» . . . . .
de Marasmú infantil	60	» . . . . .

Nu putem afla adevăratul număr al intoxicațiilor alcoolice cronice mortale, fiindcă ele se înscriu în registre cu alte diagnostice, ele nu sunt însă numeroase. În anul trecut s'au înregistrat cu adevăratul nume de alcoolism 11 decese, este însă sigur că o parte din cele 39 ciroze ale ficatului mortale și din bolile mortale ale aparatului circulator, respirator și nervos au fost produse totuși prin abuzul alcoolului.

Febra puerperală a cauzat în oraș 11 decese, număr însemnat, elă probază că parte din mamele noastre nu este familiarizată cu măsurile profilactice în contra acestei boli, care se poate înlătura prin îngrijirea mai scrupuloasă a leudelor.

Din Măliasmă (farcină) a murit 1 persoană. Legea de poliție sanitară veterinară se execută în Capitală într'un mod corect, cu toate acestea, din cauza lăcomiei culpabile și ignoranței unor proprietari de cai, nu se descoperă tot-de-una casurile de răpciugă la cai destul de timpuriu și înainte de a fi infectat pe oameni.

Mica epizootie de turbare, apărută între câinii din Capitală în vîră anului trecut, a cauzat mîrtea a 4 persoane mușcate de câini turbați, număr relativ mic în raport cu mușcăturile numeroase de câini turbați, din cari numai 13 au fost aduse la cunoștința administrației.

Toate cauzele deceselor urmate în capitală în anul 1883 sunt expuse într'un mod detaliat în tabela statistică, care formează ultimul capitol al acestui raport.

NIX

MIȘCAREA POPULAȚIUNII

Insemnătatea statisticeii nu este la noi bine aprețuită, și diferiți Primari cari s'au succedat au dat serviciului statisticeii ală Capitalei o diferită importanță. În anii 1875 s'a înființat la Primărie ună biurou de statistică, în anul 1877 s'a

desființatului acelui birou, în anul 1878 el a fost reînființat, alipit la serviciul contabilității și s'a făcut în pripă, fără pregătire suficientă, un recensământ al populației Capitalei, care n'a dat o imagine fidelă a elementelor care o compun, numărul de 177646 suflete constatată prin acel recensământ n'a fost esact, căci s'a probat pentru unele profesii, spre exemplu pentru medici, medici veterinari, farmacisti, moșe, subchirurgi, alu caroru număr este cunoscut Primăriei într'unu modu precis, că ei au fost înscriși în tabelele recensământului, într'unu număr mai mic de câtu celu realu, iar militari n'au fost de locu însumați în tabelele recensământului. Miculu birou statisticu alu Primăriei mai există și astăzi, represintat printr'unu referent atașat pe lângă serviciul contabilității și însărcinat cu diferite lucrări care nu interesează statistica municipală. nu este vina lui dacă nu scim nici astăzi care este numărul locuitorilor Capitalei, precum nu cunoșcem cantitatea alimentelor consumate de acești locuitori.

Onor. Consiliu comunalu alu Capitalei a declarat în ședința de la 11 Noembrie 1882, că București au aproximativ 200,000 locuitori. Pe această evaluare oficială, pe care o primim fără critică, avem să basăm și astăzi calculele noastre, căci de la 11 Noembrie 1882 pînă la finele anulu 1883 populațiunea Capitalei a crescutu prin naceri (după scăderea decedelor) nu mai cu 400 suflete, iar numărul celor imigrați nu lă cunoșcem. Astu-fel fiindu, toate calculele noastre care au de basă numărul totalu alu populațiunei, suntu numai aproximative și nu suportă comparațiune cu datele precis ale statisticei populațiunei din cele mai multe alte state și orașe ale Europei.

Relațiunile internaționale, obligațiunile ce se impun capulu serviciulu sanitaru al Primăriei de oficiile străine, însărcinate cu culegerea datelor de statistică sanitară internațională, lă punu câte o dată în pozițiunea cea mai tristă, cându nu pôte răspunde la întrebarea stereotipă: care este adevărata natalitate și mortalitate a Bucureștilor? pe ce felu de recensământu se basăsă calculele d-vastră asupra mișcării populațiunei?

care este raportul între mortalitatea în Capitală și mortalitatea voastră din totă țera, după numărul exact al locuitorilor Capitalei și al țerei întregi? Nu este numai o cestiune de onoare, ca să putem dice câți suntem la număr, ci este în interesul administrațiunei ca să scie, care sunt elementele ce compun populațiunea acestui orașu

Solicităm dar intervențiunea bine-voitoare a guvernului și a administrațiunei comunale, pentru ca să se facă o dată lumină asupra adevăratului număr al populațiunei Capitalei și a țerei întregi și asupra proporțiunei reciproce a diferitelor elemente cari o compun.

În anul 1883 s'a născut în Bucuresci 6181 copii vii, cu 455 mai mult de cât în anul 1882 și au decedat 5767 persoane, cu 515 mai mult de cât în anul trecut. Cu totă sporirea numărului deceselor, populațiunea Capitalei a crescut dar prin născeri după scăderea deceselor cu numărul necinsemnat de 414 suflete; în general ea se înmulțesce prin imigrațiune ci nu prin născeri, în cei din urmă 17 ani numai 5 ani și a nime 1869, 1876, 1881, 1882 și 1883 au dat un excedent al născerilor după scăderea deceselor (anul 1881 cu 1007, 1882 cu 474, și 1883 cu 414 suflete), sperăm că d'acum înainte acest excedent va progresa din an în an și va deveni egal cu excedentul născerilor din acele urbi ale continentului, cari ocupă în această privință un rang superior Capitalii noastre. De o cam dată însă cele mai multe orașe mari din Europa au o natalitate mai mare și o mortalitate mai mică de cât Bucuresci. La noi s'a născut în anul 1883 30,9 copii la câte 1000 locuitori, și au murit 28,8 la câte 1000 locuitori, calculându-se natalitatea și mortalitatea pe populațiunea de 200.000 suflete, conform decisiunei onor. Consiliu comunal din 11 Noembre 1882. S'a înregistrat în același an mai puține născeri de cât la noi numai la Zurich cu 20,9, la Geneva cu 20,6, la Lyon cu 24,3, la Venetia cu 26,3, la Lisbona cu 27,0, la S-t Petersburg cu 27,8, la Paris cu 28,7, și la Marsilia cu 29,4 născeri la câte 1000

locuitori, iară Napoli a avută o natalitate de 31., Madrid de 33., Bruxelles de 33., Londra de 33., Buda-Pesta de 34., Viena de 36., Berlin și Hamburg de 36., Amsterdam de 37., Copenhaga de 38., Haga (La Haye) de 39., Niza chiară de 45, la 1000 locuitori. Său înregistratū în anulū 1883 mai multe decese de câtū în Bucuresci numai la Berlin cu 29., la Buda-Pesta cu 29., la Napoli cu 30., la Marsilia cu 31., la St. Petersburg cu 32., la Lisbona cu 33., la Madrid cu 35., și la Odesa cu 38., decese la câte 1000 locuitori, iară o mortalitate mai mică a fostū constatată la Zurich cu 14., la Geneva cu 15., la Christiania cu 17., la Londra cu 17., la Frankfurt la Main cu 19., la Copenhaga cu 22., la Lyon cu 22., la Stokholm cu 23., la Haga (la Haye) cu 23., la Bruxelles cu 24., la Paris cu 25., la Hamburg cu 25., la Amsterdam cu 26., la Viena cu 28., decese la câte 1000 locuitori

Nu putemū însă face o comparațiune justă între mortalitatea a două orașe, fără a avea în vedere și natalitatea populațiunei respective, astū-selū spre exemplu mortalitatea mai mare din Budapesta nu va întârđia immulțirea populațiunei aceluī orașū în comparațiune cu Capitala noastră, este naturalū că acolo unde se nascū mai mulți copii morū mai mulți locuitori, căci mortalitatea copiilorū este în generalū mai mare de câtū a adulților; la Budapesta morū mai mulți copii darū totū mai rămănū în viață unū numărū mare de copii, defciturul se acopere curindū prin naseri, de vreme ce la noi, unde se nascū mai puținī copii de câtū la Budapesta, mortalitatea lorū lasă unū golū mai mare decâtū acolo.

Numărulū celū micū alū naserilorū și mortalitatea cea mare, mai alesū a copiilorū, suntū o consecință directă a numărulū limitatū alū căsătoriilorū și alū concubinatelorū frecvente. Numărulū naserilorū naturalī oscilēză între 20 și 21 la 100 din numărulū totalū alū naserilorū (în anulū 1883 20.6%) și cresce din anū în anū. În anulū 1881 s'aū înregistratū 1211 în 1882 1283 și în 1883 1336 copii născuți afară de căsătorie.

Numărulū căsătoriilorū înregistrate în anulū 1883 a fostū

de 1210, cu 96 mai multu de câtu în anul 1882, au venitû darû 6 cãsătorii la câte 1000 locuitorî. Cu tôte cã de la anii rebelului 1877-1878 în cõce numêrulû cãsãtoriiilorû aratã o micã creștere, care põte proveni din creșterea populațiunei sãu din creșterea avuției individuale, acestû numêrû este încã anormalû, cãci mai tôte orașele mari ale Europei, afarã de orașulû Moscova, ne întrecû prin numêrulû mai mare de cãsãtorii. Avemû motive a bãnui, cã înregistrarea cãsãtoriiilorû nu se face cu tõtã esactitatea cerutã de lege și cã în casurî rarî unii preoți mai cununã supuși strêini, a cãrorû cãsãtorie n'a fostû declaratã la oficiulû stãrii civile ci numai la legațiunea sãu consulatulû statulû cãruî aparținû acei strêini, astû-felû statistica nãstrã oficialã arû arêta unû numêrû de cãsãtorii mai micû de câtû celû adevêratû, diferența între numêrulû realû alû cãsãtoriiilorû și celû înregistratû nu põte fi decãtû forțe neînsemnatã.

Dintre cei 6181 copii nãscuți vii în anul 1883 au fostû 3186 bãeți și 2995 fete, vinû darû 100 bãeți la câte 94 fete, (în anul 1882 100 bãeți la 94, fete, în anul 1881 100 bãeți la 98 fete, în anul 1880 100 bãeți la 91 fete).

5116 copii s'au nãscutû în anul 1883 din pãrinți aflați sub protecțiunea romãnã, 18 aparținû statulû italianû, 15 celui francesû, 838 celui austro-ungarû, 59 celui germanû, 15 celui rusû, 18 sub protecțiunea otomanã, 56 sub cea a regatului Greciei, 10 sub a regatului serbû și 66 sub diferite alte protecțiuni.

Dintre cei 6181 copii înscriși în registrulû nascerilorû în anul 1883 s'au nãscutû din pãrinți ortodoxi 4750, cu 422 mai multû de câtû în anul 1882.

Din pãrinți catolici s'au nãscutû 522 copii cu 20 mai multû de câtû în anul trecutû.

- * protestanți s'au nãscutû 232 copii, cu 27 mai multû de câtû în anul trecutû.
- * armeni s'au nãscutû 11 copii, cu 4 mai multû de câtû în anul trecutû.

Din părinți maometani s'aŭ născutŭ 1 copilŭ.

israeliți s'aŭ născutŭ 665 copii, cu 19 mai puținŭ de câtŭ în anulŭ trecutŭ.

Dintre 5767 decedați în anulŭ 1883 4681 aŭ fostŭ de legea ortodoxă, cu 417 mai multŭ de câtŭ în anulŭ precedentŭ, cu 69 mai puținŭ de câtŭ numărulŭ nascerilorŭ din anulŭ 1883. De vreme ce în anulŭ 1883 populațiunea întrégă a orașului a crescutŭ prin nasceri cu 414 suflete, cea română a crescutŭ numai cu 69 suflete și restulŭ de 345 represintă sporirea prin nasceri a locuitorilorŭ de alte religii de câtŭ cea domnitoare și se compune, după scăderea deficitului a 6 armeni și 5 maometani, din 83 catolici, 47 protestanți și 226 israeliți. Explicațiunea acestui faptŭ tristŭ este cea următoare: cu totă crescerea numărului căsătoriilorŭ, populațiunea română nu se înmulțese prin nasceri într'o proporțiune normală, din cauză că din căsătoriile române ese unŭ numărŭ micŭ de copii, de vreme ce israeliți, unguri, bulgari și alți străini producŭ mulți copii. Infertilitatea românilorŭ din Capitală nu este însă dependentă de rasă ci de moravuri, căci românulŭ de la țeră procrează unŭ numărŭ normalŭ de copii.

Restricțiunea voluntară a procreațiunii este și în Franca foarte frecventă, ea a provocatŭ acolo de multŭ timpŭ îngrijirile igienistilorŭ și ale omenilorŭ de statŭ. D. dr. A. Layet, profesorŭ de igienă la Universitatea din Bordeaux, va prezenta viitorului congresŭ internaționalŭ de igienă (la Haga, Augustŭ 1884) unŭ raportŭ detaliatŭ asupra acestei chestiuni delicate, mai alesŭ asupra consecințelorŭ ce restricțiunea voluntară a procreațiunii, isvorită din egoismŭ, din frica exagerată a sărăciei, exercită asupra indivizilorŭ și asupra societății întregi.

Afară de cei 4681 ortodoci aŭ decedatŭ în anulŭ 1883:

439 catolici, cu 20 mai multŭ de câtŭ în anulŭ 1882, cu 83 mai puținŭ decâtŭ numărulŭ nascerilorŭ din anulŭ 1883, în câtŭ populațiunea catolică a crescutŭ prin nasceri cu 83 suflete (cea ortodoxă numai cu 69).

- 185 protestanți, cu 29 mai multă de câtă în anulă 1882, cu 47 mai puțină de câtă numărulă născeriloră din anulă 1883.
- 17 armeni, cu 1 mai puțină de câtă în anulă 1882, cu 6 mai multă de câtă numărulă copiiloră botezați în acestă religiune.
- 6 maometani, cu 2 mai puțină de câtă în anulă 1882, cu 5 mai multă de câtă numărulă născeriloră din părinți maometani.
- 439 israeliți, cu 52 mai multă de câtă în anulă trecută, cu 226 mai puțină de câtă numărulă născeriloră de copii israeliți.

Născerile mai numeroșe tragă naturalmente după sine o mortalitate mai mare, mortalitatea după aparența mai mică la ortodoxi este în realitate mare în raportă cu mica natalitate a locuitoriloră ortodoxi, de vreme ce ungurii și israeliți dau după scăderea deceseloră ună excedentă ală născeriloră foarte însemnată în raportă cu numărulă loră. Numai armenii arată o scădere numerică, ună deficită permanentă ală născeriloră după scăderea deceseloră, în cel din urmă 12 ani acestă deficită a fostă celă următoră:

în anulă 1872	18
„ 1873	42
„ 1874	24
„ 1875	1
„ 1876	3
„ 1877	0
„ 1878	6
* 1879	12
„ 1880	20
„ 1881	8
„ 1882	11
„ 1883	6

Covârșirea deceseloră asupra născeriloră la armeni nu este însă cu totulă reală, ci ea provine în parte din stingerea suc-

cesivă a caracterului național și din asimilarea completă a multor armeni cu români.

Mortalitatea cea mai mare cade la noi în lunile Ianuarie, Februarie și Martie, când persoanele mai debile nu mai pot rezista influenței iernei, cea mai mică în lunile Mai și Septembrie. În anul 1883 au murit în luna:

Ianuarie	590	persoane
Februarie	540	»
Martie	599	»
Aprilie	506	»
Mai	378	»
Iunie	471	»
Iulie	520	»
August	411	»
Septembrie	399	»
Octombrie	421	»
Noembrie	452	»
Decembrie	480	»
	<u>5767</u>	

În cât privește etatea celor 5767 persoane decedate în anul 1883 au murit:

în etate pînă la 3 luni	505 de sex bărbătesc, 391 de sex femeesc	
de la 3 pînă la 6 luni	162	110
» 6 » 1 an	254	221
» 1 » 5 ani	489	461
» 5 » 10 »	149	136
» 10 » 20 »	140	153
» 20 » 30 »	332	201
» 30 » 40 »	290	160
» 40 » 50 »	287	165
» 50 » 60 »	252	127
» 60 » 70 »	217	155
» 70 » 80 »	120	128
» 80 » 90 »	44	53
» 90 » 100 »	16	27
» 100 în sus	5	11
	<u>3262</u>	<u>2505</u>

46,7 la 100 din numărul total al persoanelor decedate au fost dar în etate pînă la 5 ani. În anul 1882 copiii pînă la 5 ani au participat la mortalitatea generală cu 48,9 la 100, în anul 1881 cu 43,6 la 100. Amu expusă deja în raportul general pe anul 1881 că mortalitatea cea mai mare a copiilor cade în primul an al vieții și în timpul imediat după înțarcarea lor și că este consecință a alimentației lor iraționale. Regretăm că mai alesu mōșele suntu în mare parte lipsite de noțiunile cele mai elementare asupra creșterii igienice a copiilor, că prea multe nasceri se facu cu asistența unor babe fără cunoscința mōșitului, cu totul ignorante asupra educației fizice a copiilor și că scrierile populare asupra igienei nu suntu destul de răspândite.

Cu acestă ocaziune constatăm, că obiceiul vițios d'a se aduce copiii nou-născuți la oficiul stării civile chiar în timpul iernei, n'a fostu cu totul desființat, de și Consiliul de igienă a intervenit de mai multe-ori pentru înlăturarea acestui pericol și de și atâtu fostul d. Primarū precum și onor. Comisia interimară au datu ordine în consecință.

Numărul copiilor născuți-morți, înregistrați în anul 1883 a fostu de 247, în anul 1882 de 166, în anul 1881 de 91. Cu tôte că cei născuți morți se înregistrează acum cu mai puțină neregularitate de câtu în anii trecuți, numărul de 247 în comparațiune cu 6181 născuți-vii nu represintă adevărata proporțiune a copiilor născuți fără de viață; în luna Maiu 1883 Consiliul de igienă alu Capitalei a constatat din nou, că unū mare număr de născuți-morți nu se înregistrează la oficiile stării civile, se immorminteză prin grădini și curți și că astu-felū nu se pōte exercita controlul absolutu necesarū asupra tuturor născerilor și asupra deceselor copiilor nou născuți. Vice-Președintele Consiliului de igienă a rugatū pe d. Primarū ca să oprēcă îngroparea în pivnițe, curți și grădini și aruncarea în canale și hasnale a aborturilor (lepădăturilor) și a copiilor născuți-morți și ca să ordone ca atâtu copii născuți-morți precum și lepădăturile să se immormin-

teze la cîmîtire într'unu locu separat alu cîmîtireloru și că tôte nascerile copiiloru născuți-morți să se declare la oficiile stării civile (raportulu mediculu șefu, No. 309 din 27 Maiu 1883, reproducu la anexulu No. XV.) Acestu raportu a fostu numai în parte resolvatu pe la începutulu anulu 1884.

Precum în alte orașe este și la noi mortalitatea copiiloru naturali mai mare de câtu a aceloru legitimi. Suntu mai alesu copii proprii ai doicelorü cari moru într'o proporțiune înspăimîntătoare. Consiliulu de igienă studiază acum această cestiune, asupra cărei d. medicu comunalu dr. N. Georgescu 'i a făcutu o propunere detaliată. Avemü înainte de tôte datoría a protege copiii proprii ai doicelorü în contra neomeniei crescătorilorü lorü, și în a doua linie vine interesulu nostru de a se găsi doici bune pentru numêrulü micü alu acelorü copii, care nu potü fi alăptați de mumele lorü proprii. Între lucrările Consiliulu de igienă se află la ordinea zilei și o propunere făcută d-lui Primaru de către d. dr. Popescu-Zorilenu, medicu în armată, asupra înființării unu biuroü municipalu pentru găsire de doici. Fără a intra aci în studiulu acestei propuneri, credü că Primaria nu este chemată a lua asupra și această sarcină și că nu 'i este permisă ca să procure doici multorü femei sănătoșe, cari potü darü nu voescu a nutri copiii lorü proprii.

Dacă resumămü cauzele mortalității mari și ale natalității prea mici, prin urmare ale înmulțirii cu totul insuficiente a populațiunei române, constatămü că pentru producerea acestei stări anormale concură și unele cauze economice, pe lângă numeroșele concubinate și nascerile de copii naturali, pe lângă sterilitatea voluntarie, pe lângă creșterea irațională a copiilorü mici, pe lângă lipsa ajutorulu medicalu în casu de bolă. Ţera este destulă de fertilă pentru ca să nutrească cu abundență toți copiii săi, cu tôte acestea vedemü în Capitală destulă sêracie, care devine cauza înmulțirii insuficientă a populațiunei și care nu se pôte înlătura de câtu printr'o educațiune morală, prin creșterea generațiunei tinere la muncă și la economie, prin combaterea luxulu, printr'o organizațiune înțelép-

tă a muncii. Servitorii de ambe sexe prin casele noastre sunt străini cari exportază economiile muncii lor peste fruntariile țerei, grădinarii care cultivă și ne vîndu legume sunt în mare parte străini, cari duc regulat pe fie-care toamnă peste Dunăre cea ce au câștigat în timpul verii, lucrătorii de la regulara Dâmboviței, de la canalizarea orașului, de la construirea apeductelor sunt asemenea străini, lörte economi, cari trimit în patria lor rödele labörei și mulțime de români petrecu timpul în neactivitate și în sörăcie, o mulțime de brațe cari arü putea fi întrebuițate în industrie, rămänu neocupate, fetele și femeile cari lucröză în puținele aședăminte industriale ce avem sunt corupte prin luxü și în locu de a aședa într'o casă de economii parte din cäștigul lorü, lü cheltuescu pentru vanitätü, ele nu se mai mulțumesc cu pantofi de la cavasü lucrate în orașu ci pörtă ghete elegante importate din străinätate. Credemü cä cu acözta analiză a datelor statistice n'amü esitü din cerculü competenței nöstre, igienistulü este datorü sä studieze töte cauzele bölelorü și ale mortalitätii anormale, misiunea lui nu se mörghinesce în darea consiliilorü asupra vieții materiale, ci elü nu pöte totü-déuňa trece cu vederea bölele morale și economice de care suferă societatea.

XX.

SERVICIULÖ DECESELORÖ.

În anulü 1883 d-nii medici comunali au verificatü 3973 decese, 1767 au fostü verificate de către d-nii medici ai spitalelorü civile și militare și 27 de către d-nii medici legisti, chemati de parchetü pentru a constata cauza morții.

În anulü 1883 au luncionatü în Bucuresci:

4 cimitire comunale ortodoxe: Șerbanü-Vodă, Sf. Treime, pe șoseaua 13 Septembrie, Sf. Vineri-Nouă afară de bariera Griviței și Sf. Gheorghe-Nouă pe șoseaua Pantelimonü;

- 3 cimitire particulare ortodoxe, numai pentru enoriași: Sf. Dumitru-Noū pe șoseaua Colentina, Isvoru-Noū lângă Cioplea și Iancu-Noū;
- 1 cimitirū militarū alături cu cimitirulū Șerbanū-Vodă;
- 1 cimitirū alū penitenciarului centralū Văcăresci, alături cu cimitirulū militarū;
- 1 cimitirū alū comunității catolice,
- 1 „ „ „ luterane,
- 1 „ „ „ calvine,
- 1 „ „ „ armene,
- 1 „ „ „ israeliților-spanioli,
- 1 „ „ „ leși,
- 1 „ „ maometanū, alipitū de cimitirulū ortodoxū Sf. Vineri-Nouă.

Eforia spitalelorū civile posedă pentru cei decedați în spitale, cimitirulū ei propriū lângă Mărcuța. Morții din spitalulū Brâncovenescū se înmorminteză într'o parte osebită a cimitirului Sf. Treime (Ghencea).

Noulū cimitirū comunalū Colentina, care se înființeză la spațele brutăriei mecanice municipale, în depărtarea legală de la case locuite, nu este încă gata, este de doritū ca instalarea lui și lucrarea șoselei care va conduce spre elū să se grăbescă, și acēsta cu atātū mai multū, fiind-ū-că Primăria a fostū silită a oprī pe la sīnele lunei Aprilie 1884 înmormintările ulterioare la cimitirulū Sf. Dumitru-Noū pe șoseua Colentina, alū căruī solū este deja suprasaturatū cu materii organice, în cātū nu mai este posibilă o descompunere regulată a cadaverelorū înmormintate pe terenulū aceluī cimitirū.

În raportulū generalū pe anulū 1881 amū expusū starea deteriorată în care se află osuarulū cimitirului Șerbanū-Vodă și necesitatea reconstrucțiunei lui. Din diferite împrejurări executarea proiectului de reconstrucțiune se amână din anū în anū și se pare că nici anulū 1884 nu lū va vedea realizatū.

Asemenea amū avutū onóre a arăta în raportulū generalū pe anulū 1881 lipsa camerilorū mortuare din mai multe cimi-

tire, care lipsă n'a fostă îndeplinită pînă astăzi. cimitirul care are trebuință mai urgentă de casă mortuară este acela de la Sf. Vineri-Nouă.

Cestiunea morgei, pendinte de mai mulți ani, n'a fostă re-solvată nici pînă astăzi. Primăria n'are morga ei proprie și cadavrele găsite, precum în generalu cele cari arméază a se supune la examinarea medico-legală, suntă priimate în camerele mortuare și în amfiteatrul de anatomie din spitalul Colței. In anul 1883 guvernul a cerut din nou Primăriei ca să grăbescă construirea unei morge, totu de o-dată însă facultatea de medicină, după înțelegerea cu d. Ministru cultelor și alu instrcțiunei, a făcutu propunere ca morga să fie încorporată în laboratorii facultății și utilizată pentru instrucțiune și că Primăria să fie scutită de construcțiunea și de întreținerea morgei cu condițiune, ca să cedeze Statul un terenu aptu pentru unele dintre laboratorii facultății de medicină (laboratii de anatomie, de fisiologie și de medicină legală); pentru acestu scopu facultatea de medicină a alesu grădina cu cai, sau grădina Mimi, proprietăți ale Comunei și d. Ministru cultelor și alu instrcțiunei publice a și cerut ca orașul să i cedeze grădina cu cai. Onor. Consiliu comunalu a priimitu în luna Aprilie 1884 în principiu propunerea guvernului, de a i ceda unu terenu pentru unele laboratii de medicină, din care și morga va face parte, și a însărcinatū cu alegerea terenului o comisiune din sînulū lui, sperămū că curindū cestiunea va fi regulată într'unu modū satisfăcătorū, atâtū pentru Comună câtū si pentru facultatea de medicină.

Transportarea cadaverelorū la distanțe mai mari nu se face totū-déuna în conformitate cu prescripțiunile regulamentulū pentru transportarea cadaverelorū din anul 1877, se aducū câte o dată în Capitală cadavre din județe depărtate fără pașaportū, fără indicațiunea bôlei care a causatū mórtea, fără altū actū afară de permisiunea de înmormîntare, care nu co-prinde nici o însemnare despre cauza morții.

Primăria a liberat în anul 1883 37 pașapoarte pentru transportarea cadaverelor în comune mai depărtate și 209 permisiuni pentru transportare de morți în alte comune din județul Ilfov.

Dintre cele 5767 persoane decedate în Capitală în anul 1884 s'aū immormintatū:

la cimitirulū Ŗerban-Vodă	914,	din carī 41 în morminte pe perpetuitate și 484 sēraci în morminte gratuite,
„ „ St. Treime	749,	din carī 4 în morminte pe perpetuitate și 693 sēraci în morminte gratuite (dintre carī 197 decedați în spitalulū Brāncovenescū),
„ „ St. Vineri-Nouă	804	din carī 15 pe perpetuitate și 685 sēraci în morminte gratuite,
„ „ Sf. Gheorghe-Noū pe șosēua Pantilimonū	475,	
„ „ militarū	100,	
„ „ Iancu-Noū	57,	
„ „ Isvoru-Noū (Delea Noă)	104,	
„ „ St. Dumitru Noū calea Colentina	148,	
„ „ Catholicū	356,	
„ „ armēnū	17,	
„ „ luteranū	106,	
„ „ calvinū	90,	
„ „ spitalelorū civile (Mărcuța)	691,	
„ „ israeliților de ritū spaniolū	40,	
Transport	4101,	